

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1986-1987

18 MAART 1987

BEGROTING

van Pensioenen
voor het begrotingsjaar 1987 (60)

BEGROTING

van Pensioenen
voor het begrotingsjaar 1986 (60)

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE FINANCIËN (1)

UITGEBRACHT DOOR DE HEER DE ROO

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting van de Staatssecretaris voor Pensioenen	Blz. 2
II. Algemene bespreking	21

Deze begrotingen werden besproken in openbare commissievergadering.

(1) Samenstelling van de Commissie:

Voorzitter: de heer Nothomb.

A. — Vaste leden:

C. V. P. HH. Declercq, Diegenant, Dupré,
Lenaerts, M. Olivier, Van Rompuy;
P. S. HH. W. Burgeon, Busquin, Coerne,
Defosser;
S. P. H. Colla, Mevr. Denège, HH. Van-
denbroucke, Willockx;
P. R. L. HH. Nols, Petitjean, Simonet;
P. V. V. HH. Denys, Vermeiren;
P. S. C. HH. Nothomb, Wauthy;
V. U. HH. Desaeysere, Schiltz.

B. — Plaatsvervangers:

HH. Ansoms, De Roo, Moors, Tant, Van den
Brande, Van Rompaey, Verhaegen;
HH. Bondroit, Collart, Cools, M. Harme-
gnies, Tasset;
HH. Bossuyt, Chevalier, De Weirde, Declercq,
Van Miert;
HH. Kubla, Lagneau, Neven, Poswick;
HH. Beysen, Cortois, Sprockeels;
HH. du Monceau de Bergendal, le Hardy de
Beaulieu, Lestienne;
HH. Gabriëls, P. Peeters, F. Vansteenkiste.

Zie:

4/3-769-86/87:

— N° 1: Begroting.

4/3-703-86/87:

— N° 1: Begroting.

Chambre des Représentants

SESSION 1986-1987

18 MARS 1987

BUDGET

des Pensions
de l'année budgétaire 1987 (60)

BUDGET

des Pensions
de l'année budgétaire 1986 (60)

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DES FINANCES (1)

PAR M. DE ROO

SOMMAIRE

I. Exposé introductif du Secrétaire d'Etat aux Pensions . . .	Pages 2
II. Discussion générale	21

Ces budgets ont été examinés en réunion publique de commission.

(1) Composition de la Commission:

Président: M. Nothomb.

A. — Membres effectifs:

C. V. P. MM. Declercq, Diegenant, Dupré,
Lenaerts, M. Olivier, Van Rompuy;
P. S. MM. W. Burgeon, Busquin, Coerne,
Defosser;
S. P. M. Colla, Mme. Denège, MM. Van-
denbroucke, Willockx;
P. R. L. MM. Nols, Petitjean, Simonet;
P. V. V. MM. Denys, Vermeiren;
P. S. C. MM. Nothomb, Wauthy;
V. U. MM. Desaeysere, Schiltz.

B. — Suppléants:

MM. Ansoms, De Roo, Moors, Tant, Van
den Brande, Van Rompaey, Verhaegen;
MM. Bondroit, Collart, Cools, M. Harme-
gnies, Tasset;
MM. Bossuyt, Chevalier, De Weirde, Le-
clercq, Van Miert;
MM. Kubla, Lagneau, Neven, Poswick;
MM. Beysen, Cortois, Sprockeels;
MM. du Monceau de Bergendal, le Hardy de
Beaulieu, Lestienne;
MM. Gabriëls, P. Peeters, F. Vansteenkiste.

Voir:

4/3-769-86/87:

— N° 1: Budget.

4/3-703-86/87:

— N° 1: Budget.

	Blz.
1. Hervorming van de pensioenregelingen en veralgemening van de pensioengerechtigde leeftijd op 65 jaar	21
2. Pensioensparen	28
3. Brugrustpensioen	29
4. Overdracht van fondsen van het kapitalisatiestelsel naar het repartitiestelsel	30
5. De cumulatie van het pensioen met een beroepsactiviteit	31
6. Gewaarborgd inkomen voor bejaarden	32
7. De pensioenbedragen	33
8. Bijdrage van de financiële openbare instellingen voor de financiering van de pensioenen	34
9. Oorlogspensioenen	34
10. Opmerkingen van het Rekenhof bij de begroting voor 1986	34
11. Varia	36
III. Stemmingen	36
Bijlagen	37

DAMES EN HEREN,

I. — INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE STAATSECRETARIS VOOR PENSIOENEN

« Inleiding

De begroting van Pensioenen voor 1986 wordt voor de eerste maal, overeenkomstig de nieuwe voorstellen van de begroting, per programma opgesteld. Deze nieuwe voorstelling, die het resultaat is van de werkzaamheden van de Algemene afvaardiging tot hervorming van de Rijkscomptabiliteit, versterkt de rol van de begroting als beheersinstrument van het gevoerde beleid en van de verschillende opdrachten en activiteiten die door de autoriteiten en staatsdiensten vervuld worden.

Voor een volledige uiteenzetting over de ingevoerde hervorming is geenszins plaats in deze tekst, die gewijd is aan de voorstelling van de begroting van Pensioenen. De doelstellingen en technische toepassingsmodaliteiten van deze hervorming, werden laatsleden behandeld in de Algemene Toelichting van de begroting van ontvangsten en uitgaven voor het begrotingsjaar 1986 (Stuk n° 4, blz. 53-55).

Het loont ongetwijfeld de moeite om van de gelegenheid die de hervorming van de begroting per programma's biedt, gebruik te maken, om in enkele woorden de historie van de begroting van Pensioenen te schetsen. Zulks blijkt des te meer aangewezen daar de begroting van Pensioenen in 1987 haar 50-jarig bestaan kent.

Het samenbrengen in een eigen begroting, van de financiële lasten die inzake pensioenen door het Rijk moeten worden gedragen, gaat inderdaad terug tot in 1937.

Voorheen waren de kredieten, noodzakelijk voor de dekking van die lasten, verspreid over de begrotingen van de verschillende ordonnancerende departementen. Aldus werden de eerste pensioentermijnen, toegekend aan ambtenaren en militairen, ingeschreven op de eigen begroting van de verschillende departementen; de latere termijnen van die pensioenen werden ten laste van de begroting van de Rijksschuld uitbetaald.

	Page
1. Réforme des régimes de pension et généralisation de l'âge de la retraite à 65 ans	21
2. Epargne-pension	28
3. Préension de retraite	29
4. Transfert de fonds du régime de capitalisation au régime de répartition	30
5. Le cumul de la pension et d'une activité professionnelle	31
6. Le revenu garanti aux personnes âgées	32
7. Les montants des pensions	33
8. Contribution des organismes publics de crédit au financement des pensions	34
9. Pensions de guerre	34
10. Observations de la Cour des comptes concernant le budget pour 1986	34
11. Divers	36
III. Votes	36
Annexes	37

MESDAMES, MESSIEURS,

I. — EXPOSE INTRODUCTIF DU SECRETAIRE D'ETAT AUX PENSIONS

« Introduction

Le budget des Pensions de l'année 1986 est, pour la première fois, établi selon la nouvelle présentation du budget par programme. Cette nouvelle présentation, qui fait suite aux travaux de la Délégation générale à la Réforme de la Comptabilité de l'Etat, renforce le rôle du budget en tant qu'instrument de gestion des diverses politiques, missions et activités menées et accomplies par les autorités et services de l'Etat.

Un exposé complet sur la réforme adoptée ne trouve guère sa place dans ces lignes, consacrées à la présentation du budget des Pensions. Les objectifs et les modalités techniques d'application de cette réforme ont été présentés en dernier lieu dans l'Exposé général du Budget des recettes et des dépenses pour l'année budgétaire 1986 (Doc. n° 4, pp. 53-55).

Il n'est sans doute pas inutile de saisir l'occasion que constitue l'introduction de la réforme du budget par programmes pour retracer en quelques mots l'historique du budget des Pensions. Cela paraît d'autant plus indiqué que le budget des Pensions compte en 1987 cinquante ans d'existence.

La centralisation dans un budget spécifique des charges financières incombant à l'Etat en matière de pensions remonte, en effet, à l'année 1937.

Auparavant, les crédits nécessaires à la couverture de ces charges étaient disséminés dans les budgets des différents départements ordonnateurs. Ainsi, les premiers termes des pensions de retraite allouées aux fonctionnaires et militaires émergeaient-ils au budget propre des divers départements, les termes ultérieurs de ces pensions étant liquidés à charge du budget de la Dette publique.

In 1936 werd de last van de weduwen- en wezenpensioenen overgenomen door de Staat. Deze overdracht had plaats in het raam van een herzieningsprogramma van de pensioenregelingen. Voor de uitvoering hiervan had de Regering van het Parlement de nodige machten bekomen (wet van 15 maart 1935). De overname door de Staat van de lasten van de overlevingspensioenen impliceerde de inning door deze laatste van de hierop betrekking hebbende bijdragen. Deze overname ging gepaard met de overdracht van de portefeuille die het actief vormde van de pensioenkassen voor ambtenaren waarvan de fusie in 1935 werd uitgevaardigd.

In diezelfde periode rees de bekommernis om een oplossing te zoeken voor de hinder voortvloeiend uit de inschrijving op de verschillende begrotingen van kredieten bestemd voor de pensioendiensten. Het gebrek aan duidelijkheid inzake de begroting van de Rijksschuld baarde eveneens zorgen. Inderdaad, de integratie in de bedoelde begroting van een groot gedeelte van de pensioenlasten (anciënniteitspensioenen, oorlogpensioenen) verhinderde een juiste waarneming van de omvang van de Rijksschuld en van haar evolutie. Men besloot de inschrijvingen voorkomend op de begroting van de Rijksschuld voor het jaar 1937 te beperken tot de lasten van de schuld, in de enge zin van het woord.

Kort voordien, meer bepaald in 1935, vond de centralisatie plaats binnen het Ministerie van Financiën van de pensioendiensten die voorheen over de verschillende ministeriële departementen verspreid waren (koninklijk besluit van 20 februari 1936). Na de inlassing van een hoofdstuk Pensioenen in de begroting van het departement van Financiën te hebben overwogen werd, om redenen van budgettaire doorzichtigheid, gelijkaardig aan deze die geleid hebben tot de hervorming van de begroting van de Rijksschuld, de voorkeur gegeven aan de totstandkoming van een autonome begroting. De bezorgdheid om duidelijkheid en coherentie leidde tot de inschrijving op deze nieuwe begroting van de kredieten met betrekking tot de pensioenen van de sociale sector die voorheen opgenomen waren in de begroting van Arbeid en Sociale Voorzorg. De oprichting, in 1937 van de begroting van Pensioenen liet aldus toe — en dit is een onmiskenbaar voordeel — alle financiële lasten die door de openbare schatkist inzake pensioenen moeten worden gedragen, in hun geheel te overschouwen.

HOOFDSTUK I

Algemene voorstelling

Afdeling I. — De begroting van Pensioenen en de Rijksbegroting

De begroting van Pensioenen is, op de begroting van de Rijksschuld na, de grootste uitgavenbegroting en vertegenwoordigt ruim 10% van de lopende Staatsuitgaven.

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de Rijksbegroting en van de begroting van Pensioenen.

En 1936, fut opérée la reprise par l'Etat de la charge des pensions de veuves et orphelins. Cette opération s'inscrivait dans le cadre d'un programme de révision du régime de pensions, pour l'exécution duquel le Gouvernement avait obtenu du Parlement les pouvoirs nécessaires (loi du 15 mars 1935). La reprise par l'Etat des charges de pension de survie impliquait l'encaissement par celui-ci des cotisations y afférentes. Cette reprise fut assortie du transfert du portefeuille constituant l'actif des caisses de pension des fonctionnaires, caisses dont la fusion avait été décrétée en 1935.

A la même époque, se manifesta le souci de remédier aux inconvénients résultant de l'inscription dans différents budgets de crédits destinés au service des pensions. L'on s'inquiétait en outre du manque de clarté du budget de la Dette publique. L'intégration dans ledit budget d'une grande partie des charges de pension (pensions d'ancienneté, pensions de guerre) faisait en effet obstacle à une perception correcte de l'importance de la dette publique et de l'évolution de celle-ci. La décision fut prise de limiter aux charges de la dette stricto sensu les inscriptions figurant au budget de la Dette publique pour l'année 1937.

Peu de temps auparavant, plus précisément en 1935, avait eu lieu la centralisation au sein du Ministère des Finances des services de pensions jusqu'alors répartis dans les différents départements ministériels (arrêté royal du 20 février 1936). Après avoir envisagé d'insérer dans le budget du département des Finances un chapitre Pensions, il fut jugé préférable, pour les raisons de transparence budgétaire analogues à celles qui avaient conduit au remaniement du budget de la Dette publique, de procéder à la création d'un budget autonome. Ce souci de clarté, joint à celui de cohérence, conduisit à l'inscription dans ce nouveau budget des crédits afférents aux pensions du secteur social, antérieurement repris au budget du Travail et de la Prévoyance sociale. La création en 1937 du budget des pensions permit de la sorte — avantage considérable — d'appréhender dans leur ensemble toutes les charges financières incombant au Trésor public en matière de pensions.

CHAPITRE I

Présentation générale

Section I. — Le budget des Pensions et le budget de l'Etat

Si l'on fait abstraction du budget de la Dette publique, le budget des Pensions est le plus gros budget de dépenses. Il représente plus de 10% des dépenses courantes de l'Etat.

Le tableau ci-dessous retrace l'évolution du budget de l'Etat et du budget des Pensions.

(in miljarden F). — (en milliards de F)

	1985	1986	1987
Lopende Staatsuitgaven. — Dépenses courantes de l'Etat	1 711,2	1 796,2	1 695,2
Kapitaaluitgaven van de Staat (1). — Dépenses de capital de l'Etat (1)	189,8	176,7	160
Totale uitgaven. — Dépenses totales	1 901,0	1 972,9	1 855,2
Begroting van Pensioenen (kredieten van Titel I). — Budget des Pensions (crédits du Titre I)	169,8 (2)	183,6	181,3
Percentage van de lopende Staatsuitgaven. — En pourcentage des dépenses courantes de l'Etat	9,9 %	10,2 %	10,7 %
Percentage van de totale Staatsuitgaven. — En pourcentage des dépenses totales de l'Etat	8,9 %	9,3 %	9,8 %

Bronnen:

— Algemene toelichting voor de Begroting voor het begrotingsjaar 1986.

— Algemene toelichting voor de Begroting voor het begrotingsjaar 1987.

— ontwerp van de Begroting van Pensioenen voor het begrotingsjaar 1986.

— ontwerp van de Begroting van Pensioenen voor het begrotingsjaar 1987.

(1) De investeringen van het Wegenfonds niet inbegrepen.

(2) Met inbegrip van een indexaanvulling van 0,4 miljard F.

De tabel hierna vergelijkt de evolutie van de begroting Pensioenen met die van de andere grote budgettaire massa's (hoger dan 100 miljard F).

(in miljarden F)

Sources:

— Exposé général du Budget pour l'année budgétaire 1986.

— Exposé général du Budget pour l'année budgétaire 1987.

— projet de Budget des Pensions pour l'année budgétaire 1986.

— projet de Budget des Pensions pour l'année budgétaire 1987.

(1) Non compris les investissements du Fonds des Routes.

(2) Y compris un complément d'index de 0,4 milliard de F.

Le tableau suivant permet de comparer l'évolution du budget des Pensions et des autres grandes masses budgétaires (supérieures à 100 milliards de F).

(en milliards de F)

	1985 Kredieten — crédits	1986 Kredieten — crédits	wijziging in % — variation en %	1987 Kredieten — crédits	wijziging in % — variation en %
Pensioenen. — Pensions	169,8	183,6	+ 8,1	181,3	- 1,2
Interessen op Rijksschuld. — Intérêts sur Dette publique	375,2	428	+ 14,1	403	- 5,8
Sociale Voorzorg. — Prévoyance sociale	152,7	162	+ 6,1	145,3	- 10,3
Nationale Opvoeding (totaal der cellen). — Education nationale (totaux cellule)	274,5	280,8	+ 2,3	274,4	- 2,3

Bronnen: Algemene toelichting 1986 en 1987.

Ontwerp van de begroting van Pensioenen 1986 en 1987.

Bij het onderzoek van die vergelijkende cijfers dienen drie bemerkingen te worden gemaakt:

1) de begroting voor Pensioenen dekt niet alle pensioenstelsels. In deze begroting zijn geen kredieten opgenomen voor de financiering van de pensioenen van de openbare financiële instellingen, de Nationale Maatschappij voor Belgische Spoorwegen en de ondergeschikte besturen (provincies en gemeenten);

2) de begroting voor Pensioenen vertegenwoordigt slechts een gedeelte van de uitgaven voor pensioenen. Een aanzienlijk gedeelte wordt gefinancierd door bijdragen van werkgevers en werknemers.

De totale pensioenuitgaven belopen momenteel ongeveer 550 miljard F.

De overheidstussenkost dekkt volgend deel van de totale pensioenuitgaven:

- voor de werknemerspensioenen: 20 %;
- voor de pensioenen van de zelfstandigen: 35 %;
- voor de overheidspensioenen: 75 %.

Sources: Exposé général 1986 et 1987.

Projet de Budget des Pensions 1986 et 1987.

L'examen de ces chiffres comparatifs appelle trois remarques:

1) le budget des Pensions ne couvre pas tous les régimes de pension. C'est ainsi qu'il ne prévoit pas de crédits pour le financement de pensions des institutions publiques de crédit, de la Société nationale des chemins de fer belges et des pouvoirs subordonnés (provinces et communes);

2) le budget des Pensions ne représente qu'une partie des dépenses en ce domaine, une partie importante de ces dépenses étant financée par les cotisations des employeurs et des travailleurs.

Les dépenses totales en matière de pensions sont actuellement de l'ordre de 550 milliards de F.

L'intervention de l'Etat dans ces dépenses représente:

- 20 % des pensions pour travailleurs salariés;
- 35 % des pensions pour travailleurs indépendants;
- 75 % des pensions du secteur public.

3) ingevolge diverse wijzigingen die in de loop van de jongste jaren aan de berekeningen van de Staatstussenskomsten werden aangebracht, geven deze cijfers een onvolmaakt beeld weer van de evolutie van de relatieve waarde van de lasten.

De daling of minder sterke stijging van de pensioenlasten is immers voor een groot gedeelte te danken aan de sinds 1985 verwezenlijkte besparingsmaatregelen.

Het lijkt mij dan ook onontbeerlijk de belangrijkste correctieven aan te wijzen die het mogelijk maken vergelijkbare gegevens te evalueren en de begroting doorzichtiger te maken.

In 1985 bedroegen de kredieten 169,8 miljard F.

Zij werden echter verminderd met:

— 10,3 miljard F in de overheidssector door afhouding op de K. W. W.-bijdragen (de wet van 15 mei 1984 bepaalt immers dat het overschot van de K. W. W. na betaling van de overlevingspensioenen, aan de rustpensioenen besteed wordt);

— 4,8 miljard F in de werknemersregeling om 80 % van de brugrustpensioenen ten laste van die regeling te brengen (de verhouding van 80 % is die waarin de wet Dhoore van 29 juni 1981 voorzien heeft);

— 6,6 miljard F in de regeling voor de zelfstandigen voor aftrek van de organieke subsidie van de opbrengst van de bijdrage op het stuk van de loonmatiging (welke bijdrage aan de pensioenen besteed wordt);

zijnde:

— 21,7 miljard F in totaal hetgeen, zonder die correctieven, een begroting van 191,5 miljard F zou opleveren.

In 1986 bedroegen de kredieten 183,6 miljard F. De door mij zopas aangehaalde drie correctieven bedroegen 21,3 miljard F (respectievelijk 8,3 - 6,8 en 6,2) hetgeen een vergelijkende begroting van 204,9 miljard F, zijnde een vermeerdering met 7 % (in plaats van 8,1 %) betekent.

In 1987 bedroegen de kredieten 181,3 miljard F. Dezelfde drie correctieven vertegenwoordigen 25 miljard F (respectievelijk 8,8 - 8,2 en 8) waaraan de maatregelen van het Sint-Annaplan waarop ik nog zal terugkomen (7,3 miljard F waarvan 6,3 op de begroting van de pensioenen) moeten worden toegevoegd.

Er is dus een afwijking van 31,3 miljard F, hetgeen een vergelijkende begroting van 212,6 miljard F betekent.

Ten opzichte van 1986 is er dus een stijging met 7,7 miljard F, zijnde 3,8 % (in plaats van een daling met 1,2 % zoals de kredieten de indruk zouden kunnen geven).

Afdeling II. — De begroting van Pensioenen en de begrotingen van de sociale cel

In de hiernavolgende tabellen wordt de evolutie van de begroting van Pensioenen vergeleken met die van de overige begrotingen van de sociale cel.

3) ces chiffres ne donnent qu'une image imparfaite de l'évolution de la valeur relative des charges en raison de diverses modifications qui ont été apportées ces dernières années au mode de calcul des interventions de l'Etat.

La baisse ou progression moindre de la charge des pensions est en effet due en grande partie aux mesures d'assainissement qui ont été prises depuis 1985.

Aussi me paraît-il indispensable d'indiquer les principaux correctifs permettant d'apprécier des données comparables et de donner au budget une plus grande transparence.

En 1985: les crédits s'élevaient à 169,8 milliards de F.

Mais ils avaient été réduits de:

— 10,3 milliards de F dans le secteur public par prélèvement sur les cotisations de la C. V. O. (la loi du 15 mai 1984 a en effet prévu que l'excédent de la C. V. O., après paiement des pensions de survie, était affecté aux retraites);

— 4,8 milliards de F dans le régime salariés pour la mise à charge du régime de 80 % des prépensions de retraite (la proportion de 80 % est celle qui a été prévue par la loi Dhoore — 29 juin 1981);

— 6,6 milliards de F dans le régime indépendants pour déduction du subsidie organique du produit de la cotisation de modération salariale (cette cotisation étant affectée aux pensions);

soit:

— 21,7 milliards de F au total, ce qui donnerait, sans ces correctifs, un budget de 191,5 milliards de F.

En 1986 les crédits s'élevaient à 183,6 milliards de F. Les trois correctifs que je viens de citer s'élevaient à 21,3 milliards de F (respectivement 8,3 - 6,8 et 6,2), ce qui donne un budget comparatif de 204,9 milliards de F, soit une augmentation de 7 % (au lieu de 8,1 %).

In 1987, les crédits s'élevaient à 181,3 milliards de F. Les trois mêmes correctifs représentent 25 milliards de F (respectivement 8,8 - 8,2 et 8), auxquels il faut ajouter les mesures de Val-Duchesse sur lesquelles je reviendrai (7,3 milliards de F dont 6,3 au budget des pensions).

Il y a donc un écart de 31,3 milliards de F, ce qui donne un budget comparatif de 212,6 milliards de F.

Par rapport à 1986, il y a donc une augmentation de 7,7 milliards de F soit 3,8 % (au lieu d'une diminution de 1,2 % comme le laissent apparaître les crédits).

Section II. — Le budget des Pensions et les budgets de la cellule sociale

Les tableaux ci-après permettent de comparer l'évolution du budget des Pensions à celle des autres budgets de la cellule sociale.

Evolutie van de budgettaire kredieten

Evolution des crédits budgétaires

(in miljarden F — en milliards de F)

	1985	1986	wijziging — variation	1987	wijziging — variation
	Kredieten Crédits	Kredieten Crédits	in % en %	Kredieten Crédits	in % en %
Pensioenen. — Pensioenen	169,8	183,6	+ 8,1	181,3	— 1,2
Middenstand. — Classes moyennes	5,8	6,3	+ 8,6	6,2	— 1,6
Arbeid en Tewerkstelling. — Emploi et Travail	94	85,4	— 9,1	53,3	— 37,6
Sociale Voorzorg. — Prévoyance sociale	152,7	162	+ 6,1	145,3	— 10,3
Volksgesondheid. — Santé publique	40,6	42,6	+ 4,9	41,7	— 2,1

Bronnen: Algemene toelichting 1986 en 1987
Ontwerp van begroting van Pensioenen 1986 en 1987

Evolutie van het relatief aandeel van de verschillende begrotingen in het totaal der uitgaven van de sociale cel.

	1985	1986	1987
Pensioenen	36,7	38,2	42,4
Middenstand	1,3	1,3	1,4
Arbeid en Tewerkstelling.	20,3	17,8	12,5
Sociale Voorzorg	33	33,8	34
Volksgesondheid	8,8	8,9	9,7

Bron: Eigen berekeningen.

In de tabel vermeld in bijlage I (blz. 37) wordt de evolutie van de belangrijkste pensioenuitgaven vergeleken met de evolutie van andere categorieën van sociale uitkeringen.

Bijlage II (blz. 38) geeft de evolutie weer van de betoelagen en rechtstreekse tussenkomsten met sociale inslag, ingeschreven op de Rijksbegroting.

Afdeling III. — De grote begrotingsposten

Voor 1986 bedragen de kredieten 183,6 miljard F.

Voor 1987 belopen de kredieten 181,3 miljard F.

De kredieten, ingeschreven op de begroting van Pensioenen, behelzen hoofdzakelijk vijf categorieën van uitgaven:

- de pensioenen van de openbare sector ten laste van de Schatkist;
- de oorlogspensioenen;
- de toelagen ten behoeve van de werknemersregeling;
- de toelagen ten behoeve van de regeling voor zelfstandigen;
- de financiering van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

De kredieten met betrekking tot deze vijf categorieën van uitgaven worden gespreid over drie rubrieken onder Titel I van de begroting (lopende uitgaven). Een gedeelte van de uitgaven wordt gedekt door budgettaire fondsen, geopend onder Titel IV (bijzondere afdeling).

Sources: Exposés généraux 1986 et 1987
Projets de budget des Pensions 1986 et 1987

Evolution de la part relative des divers budgets dans le total des dépenses de la cellule sociale.

	1985	1986	1987
Pensions	36,7	38,2	42,2
Classes moyennes	1,3	1,3	1,4
Emploi et Travail	20,3	17,8	12,5
Prévoyance sociale	33	33,8	34
Santé publique	8,8	8,9	9,7

Source: Calculs propres.

Le tableau de l'annexe I (p. 37) fournit une comparaison entre l'évolution des principales dépenses en matière de pensions et celle d'autres catégories de prestations sociales.

L'annexe II (p. 38) retrace l'évolution des subventions et des interventions directes à caractère social inscrites au budget de l'Etat.

Section III. — Les grandes masses budgétaires

Pour 1986, les crédits s'élèvent à 183,6 milliards de F.

Pour 1987, les crédits sont fixés à 181,3 milliards de F.

Les crédits repris au budget des Pensions concernent essentiellement cinq catégories de dépenses:

- les pensions du secteur public à charge du Trésor;
- les pensions de guerre;
- les subventions au profit du régime des travailleurs salariés;
- les subventions au profit du régime des travailleurs indépendants;
- le financement du revenu garanti aux personnes âgées.

Les crédits relatifs à ces cinq catégories de dépenses sont répartis sous trois rubriques au sein du Titre I du budget (dépenses courantes). Une partie des dépenses est couverte par des fonds budgétaires ouverts au Titre IV (section particulière).

Onder de titel « Burgerlijke, kerkelijke en militaire pensioenen » worden de kredieten voor de pensioenen ten laste van de openbare Schatkist opgenomen, namelijk :

- de burgerlijke rustpensioenen toegekend aan het Rijkspersoneel, de magistratuur, de speciale korpsen, de Regie der Posterijen en de Regie voor Maritiem Transport;
- de rustpensioenen voor het personeel van het gesubsidieerd onderwijs;
- de rustpensioenen voor de bedienaars van de erediensten;
- de militaire anciënniteitspensioenen;
- de militaire invaliditeitspensioenen in vredetijd alsook de vergoedingspensioenen toegekend krachtens de wet van 9 maart 1953;
- de rust- en overlevingspensioenen toegekend aan de gewezen leden van het beroepspersoneel van de Kaders in Afrika.

Deze rubriek omvat eveneens de kredieten die de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers (R. K. W.) moet toelaten, voor rekening van het Rijk, de gezinsbijslag uit te betalen, toekenbaar voor kinderen van de titularissen van een pensioen ten laste van de Schatkist.

Bovendien omvat zij bepaalde kredieten die, bij toepassing van de wet van 5 augustus 1968 tot vaststelling van een zeker verband tussen de pensioenstelsels van de openbare sector en die van de privé sector, naar de Rijksdienst voor Werknemerspensioenen (R. W. P.) moeten worden overgedragen.

Tenslotte omvat deze onderafdeling minder belangrijke kredieten voor diverse doeleinden, zoals arbeidsongevallen, hulpverstrekking, bijzondere pensioenen, Staatstussenkomen in de door de Dienst van Overzeese Sociale Zekerheid (D. O. S. Z.) betaalde gezondheidszorgen, enz.

De titel « Oorlogspensioenen » dekt het gedeelte van de begroting betreffende de uitkering van pensioenen en renten aan de militaire slachtoffers en hiermee gelijkgestellten van oorlogs- en vredetijd, alsook aan de burgerlijke slachtoffers van de twee wereldoorlogen.

Onder de titel « Sociale Pensioenen » zijn de Staatstussenkomen verzameld ten behoeve van de pensioenregelingen van de sociale sector (regeling voor werknemers en regeling voor zelfstandigen, gewaarborgd inkomen voor bejaarden).

Titel IV betreft hoofdzakelijk de ontvangsten en de uitgaven van het Fonds voor overlevingspensioenen (voorheen Kas voor Weduwen en Wezen — K. W. W.). Een gedeelte der lasten van de rustpensioenen van de openbare sector wordt op de ontvangsten van dit Fonds aangerekend.

Ongeveer de helft van de kredieten is bestemd voor de overheids pensioenen waarvan 40 % voor de burgerlijke, kerkelijke en militaire pensioenen en 10 % voor de oorlogspensioenen.

De andere helft gaat naar de sociale pensioenen waarvan :

- 30 % voor het stelsel van de werknemers;
- 10 % voor het stelsel van de zelfstandigen;
- 5 % voor het gewaarborgd inkomen voor bejaarden;
- 5 % voor diverse kleinere stelsels.

Rekening houdend met de aanpassingen (vermindering van de Schatkisttegemoetkomingen) waarvan sprake is in *fine* van Afdeling I van het onderhavige hoofdstuk, kunnen de belangrijkste factoren voor de stijging over de periode 1985-1987 als volgt worden gelocaliseerd :

Sous l'intitulé « Pensions civiles, ecclésiastiques et militaires » sont repris les crédits pour les pensions à charge du Trésor public, à savoir :

- les pensions de retraite civiles octroyées au personnel de l'Etat, de la magistrature, des corps spéciaux, de la Régie des Postes et de la Régie des Transports maritimes;
- les pensions de retraite au personnel de l'enseignement subventionné;
- les pensions de retraite aux ministres des cultes;
- les pensions militaires d'ancienneté;
- les pensions militaires d'invalidité du temps de paix, ainsi que les pensions de répartition octroyées en vertu de la loi du 9 mars 1953;
- les pensions de retraite et de survie octroyées aux anciens membres du personnel de carrière des cadres d'Afrique.

Cette rubrique comprend également les crédits qui doivent permettre à l'Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (O. N. A. F. T. S.) de payer, pour le compte de l'Etat, les allocations familiales attribuées pour les enfants des titulaires d'une pension à charge du Trésor.

En outre, elle comprend certains crédits à transférer à l'Office national des pensions pour travailleurs salariés, (O. N. P. T. S.) en application de la loi du 5 août 1968 établissant certaines relations entre les régimes de pension du secteur public et ceux du secteur privé.

Enfin, cette subdivision comporte des crédits de moindre importance pour les objets divers, tels que accidents du travail, secours, pensions spéciales, intervention de l'Etat dans les soins de santé payés par l'Office de Sécurité Sociale d'Outre Mer (O. S. S. O. M.), etc.

L'intitulé « Pensions de guerre » recouvre la partie du budget qui concerne le service de pensions et de rentes aux victimes militaires et y assimilées de la guerre et du temps de paix, ainsi qu'aux victimes civiles des deux guerres mondiales.

Sous l'intitulé « Pensions sociales » sont rassemblées les interventions de l'Etat au profit des régimes de pension du secteur social (régime des travailleurs salariés et régime des travailleurs indépendants, revenu garanti aux personnes âgées).

Le titre IV concerne principalement les recettes et les dépenses du Fonds des pensions de survie (anciennement Caisse des Veuves et Orphelins — C. V. O.). Une partie des charges des pensions de retraite du secteur public est imputée sur les recettes de ce fonds.

Le secteur public représente environ 50 % des crédits : soit 40 % pour les pensions militaires, civiles et ecclésiastiques et 10 % pour les pensions de guerre.

Le secteur social représente l'autre moitié, à savoir :

- 30 % pour le régime des salariés;
- 10 % pour le régime des indépendants;
- 5 % pour le revenu garanti aux personnes âgées;
- 5 % pour d'autres postes de moindre importance.

Compte tenu des correctifs (réductions des interventions du Trésor) dont question *in fine* de la Section I du présent chapitre, il est possible de localiser les facteurs de hausse les plus importants, pour la période 1985-1987, de la manière suivante :

1) De subsidie voor het gewaarborgd inkomen voor bejaarden is met 30 % gestegen.

Die stijging is te wijten aan de indexering, die op normale wijze werd voortgezet. Bovendien werden de basisbedragen in 1986 en 1987 verhoogd.

Ten slotte is ook het aantal personen aan wie een gewaarborgd inkomen wordt uitgekeerd, gestegen (van 75 000 in 1985 tot 85 000 in 1987). Die stijging vloeit hoofdzakelijk voort uit het feit dat steeds meer zelfstandigen hun pensioen aanvullen met het gewaarborgd inkomen.

Er zij op gewezen dat het bedrag van die uitkering groter is dan het forfaitair bedrag dat in aanmerking wordt genomen voor de berekening van de pensioenen van de zelfstandigen.

2) De tegemoetkoming ten gunste van de werknemers zou, mocht geen vermindering zijn toegepast, met 13 % zijn gestegen.

Die toename is onder meer te verklaren door de aanzienlijke stijging van het aantal personen die er aanspraak op kunnen maken. De gevolgen van de bevolkingsstijging (baby boom) die volgde op de Eerste Wereldoorlog, worden nu voelbaar.

Bovendien wordt het aandeel van het voor de reële loonjaren berekende pensioen steeds groter.

3) De pensioenen van de overheidssector: $\pm 12\%$.

Die stijging is vooral te verklaren door de uitbreiding van het personeelsbestand in de overheidssector. Die uitbreiding zal in de toekomst ongetwijfeld voor een aantal problemen zorgen.

4) De tegemoetkomingen ten gunste van de pensioenregeling voor zelfstandigen zou met $\pm 10\%$ zijn toegenomen.

Die stijging vloeit hoofdzakelijk voort uit de normale indexering van de organieke subsidie.

5) Het bedrag van de oorlogspensioenen, daarentegen, is tengevolge van de natuurlijke daling van het aantal gerechtigden met 3 % gedaald.

Onderstaande tabel geeft de spreiding weer van de budgettaire kredieten over de grote onderafdelingen van de begroting van Pensioenen onder de titels « Burgerlijke, kerkelijke en militaire pensioenen », « Oorlogspensioenen » en « Sociale pensioenen ». In iedere rubriek, worden de kredieten verdeeld onder de ordonnancerende departementen (Financiën, Volksgezondheid en Gezin, Sociale Voorzorg en Middenstand).

Begroting van Pensioenen 1985-1986-1987
(in miljoenen F)

	1985 (a) kredieten — 1985 (a) crédits	1986			1987		
		Kredieten — Crédits	Verschil vorig jaar — Différence année précédente	Wijziging in % — Variation en %	Kredieten — Crédits	Verschil vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijziging in % — Variation en %
Kredieten vermeld onder Titel I. — Crédits repris au Titre I.	169 775,8	183 628,2	+ 13 852,4	+ 8,2	181 304,6	- 2 323,6	- 1,3
Uitgaven lastens Titel IV. — Dépenses mises à charge du Titre IV	10 300	8 300	—	—	8 826	—	—
Totale uitgaven. — Dépenses totales	180 075,8	191 928,2	+ 11 852,4	+ 6,6	190 130,6	- 1 797,6	- 0,9

1) Le subside destiné au revenu garanti aux personnes âgées augmente de 30 %.

Cette augmentation est à attribuer à l'indexation qui a été poursuivie normalement. En outre, les montants de base ont été majorés en 1986 et 1987.

Enfin, le nombre de bénéficiaires du revenu garanti a augmenté. Il est passé de 75 000 F en 1985 à 85 000 F en 1987. Cet accroissement provient essentiellement du plus grand nombre d'indépendants complétant leur pension par le revenu garanti.

Il faut rappeler que le montant de cette prestation est plus favorable que le montant forfaitaire retenu pour le calcul de la pension des indépendants.

2) L'intervention en faveur des travailleurs salariés aurait, en absence de réduction, augmenté de 13 %.

Cette augmentation s'explique entre autres par l'accroissement sensible du nombre de bénéficiaires. Les effets de la croissance démographique (baby boom) qui a suivi la guerre 1914-1918 se font sentir.

En outre, la part de la pension calculée pour les années à rémunérations réelles devient de plus en plus importante.

3) Les pensions du secteur public: $\pm 12\%$.

Cette croissance s'explique surtout par l'augmentation des effectifs dudit secteur ce qui ne manquera d'ailleurs pas de soulever des problèmes dans l'avenir.

4) Les interventions en faveur du régime de pension des travailleurs indépendants se seraient accrues de $\pm 10\%$.

Cette augmentation provient essentiellement de l'indexation normale du subside organique.

5) Quant aux pensions de guerre, leur coût a diminué de 3 %, suite à la diminution naturelle du nombre de bénéficiaires.

Le tableau reproduit ci-après répartit les crédits budgétaires entre les grandes subdivisions du budget des Pensions, reprises sous les intitulés « Pensions civiles, ecclésiastiques et militaires », « Pensions de guerre » et « Pensions sociales ». A l'intérieur de chaque rubrique, il est procédé à une répartition des crédits entre les départements ordonnateurs (Finances, Santé publique et Famille, Prévoyance sociale et Classes moyennes).

Budget des Pensions 1985-1986-1987
(en millions de F)

	1985 (a) kredieten — 1985 (a) crédits	1986			1987		
		Kredieten — Crédits	Vershil vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijziging in % — Variation en %	Kredieten — Crédits	Vershil vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijziging in % — Variation en %
Ontleding. — Décomposition :							
Burgerlijke, kerkelijke en militaire pensioenen. — Pensions civiles, ecclésiastiques et militaires	68 055	74 990,4	+ 6 935,4	+ 10,2	77 417,8	+ 2 427,4	+ 3,2
Waarvan: Administratie der Pensioenen. — Dont: Administration des Pensions	66 533,5	73 423	+ 6 889,5	+ 10,4	75 856	+ 2 433	+ 3,3
Uitgaven lastens Titel IV. — Dépenses mises à charge du Titre IV	10 300	8 300	—	—	8 826	—	—
Totale uitgaven. — Dépenses totales	76 833,5	81 723	+ 4 889,5	+ 6,4	84 682	+ 2 959	+ 3,6
Sociale Voorzorg (gezinsbijslagen). — Prévoyance sociale (allocations familiales)	1 490	1 546,2	—	—	1 531,3	—	—
Andere Ministeries (sociale bijstand). — Autres Ministères (aide sociale)	31,5	31,2	—	—	30,5	—	—
Oorlogspensioenen. — Pensions de guerre	18 389,8	18 378,2	— 11,6	— 0,1	17 849,6	— 528,6	— 2,9
Waarvan: Administratie der Pensioenen. — Dont: Administration des Pensions	15 543,6	15 617,3	+ 73,7	+ 0,5	15 105,6	— 511,7	— 3,3
Ministerie van Volksgezondheid. — Ministère de la Santé publique	2 846,2	2 760,9	— 85,3	— 3,0	2 744	— 16,9	— 0,6
Sociale pensioenen. — Pensions sociales	83 331	90 259,6	+ 6 928,6	+ 8,3	86 037,2	— 4 222,4	— 4,7
Waarvan: Sociale Voorzorg (werknemers). — Dont: Prévoyance sociale (salariés)	67 941,6	72 385,1	+ 4 443,5	+ 6,5	69 568	— 2 817,1	— 3,9
Middenstand (zelfstandigen). — Classes moyennes (indépendants)	15 389,4	17 874,5	+ 2 485,1	+ 16,1	16 469,2	— 1 405,3	— 7,9

(a) Met inbegrip van 401,9 miljoen F voorspruitend uit de indexvoorziening.

(a) Y compris 401,9 millions de F provenant de la provision index.

Afdeling IV. — De ontwikkeling van de lasten in de belangrijkste pensioenregelingen

In de hiernavolgende tabel wordt de ontwikkeling van de pensioenuitgaven in de drie belangrijkste pensioenregelingen weergegeven (in miljarden F).

Section IV. — Evolution des charges dans les principaux régimes de pensions

Le tableau suivant reflète l'évolution des dépenses dans les trois principaux régimes de pensions (en milliards de F).

	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Pensioenen ten laste v/d openbare Schatkist (rust en overleving). — Pensions à charge du Trésor public (retraite et survie).	77,7	84	89,7	95,8	101,4	104,8
Stijgingspercentage (in %). — Taux de croissance (en %)	—	+ 8,1	+ 6,8	+ 6,8	+ 5,8	+ 3,4
Pensioenen in de regeling voor werknemers. — Pensions du régime des travailleurs salariés.	210,4	227,1	240,6	253,2	265,2	271,1
Stijgingspercentage (in %). — Taux de croissance (en %)	—	+ 7,9	+ 5,9	+ 5,2	+ 4,7	+ 2,2
Pensioenen in de regeling voor zelfstandigen. — Pensions du régime des travailleurs indépendants.	39,2	41,7	43,4	44,5	45,2	44,9
Stijgingspercentage (in %). — Taux de croissance (en %)	—	+ 6,4	+ 4,1	+ 2,5	+ 1,6	— 0,7
Evolutie van het indexcijfer (in %). — Evolution de l'indice des prix (en %)	+ 8,7	+ 7,7	+ 6,3	+ 4,9	+ 1,3	—

Bronnen: Staatssecretariaat voor Pensioenen « Demografie, pensioenlasten en vooruitzichten — Enkele basisgegevens — november 1986 ».

Sources: Secrétariat d'Etat aux Pensions « Démographie, charges des pensions et prévisions — quelques données de base — Novembre 1986 ».

HOOFDSTUK II

Analyse van de begroting en onderzoek van de in 1986 en 1987 genomen maatregelen

Dat de gepensioneerden in de loop van de voorbije jaren niet gespaard zijn gebleven, zal niemand betwisten. Ook zij hebben hun steentje bijgedragen tot de voor het herstel vereiste inspanningen.

In 1984 en in 1985 werd hen geen indexverhoging toegekend. De grote pensioenen werden afgetopt. Nieuwe

CHAPITRE II

Analyse du budget et examen des mesures adoptées en 1986 et 1987

Il est bien vrai qu'au cours de ces dernières années les pensionnés n'ont pas été épargnés. Ils ont eux aussi participé à l'effort de redressement.

En 1984 et en 1985, une augmentation d'index ne leur a pas été accordée. Les grosses pensions ont été limitées.

bijdragen werden ingevoerd. Een annulatieregeling werd van kracht. En tot slot werden er opeenvolgende fiscale maatregelen genomen, die een bijkomende vermindering van het beschikbaar inkomen van bepaalde categorieën van gepensioneerden tot gevolg hadden.

Het zwaarst getroffen werden evenwel de hogere pensioenen, met name die van de gewezen ambtenaren van de overheidssector.

De kleine pensioenen daarentegen werden steeds beschermd. De minima werden opgetrokken en uitgebreid tot nieuwe categorieën. De bestaansminima ten slotte, waaronder het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, werden geregeld verhoogd en op de normale wijze aangepast aan de ontwikkeling van het indexcijfer.

Toch stellen we vast dat de kleine pensioenen (zie bijlage III, blz. 40) nog te talrijk zijn.

De Regering is zich bewust van die bijzondere toestand, en heeft dan ook geen enkele maatregel genomen die de lopende pensioenen aantast.

Gezien de omvang van de begroting van pensioenen — 10 % van de lopende uitgaven van de Staat — en de reusachtige inspanningen die worden geleverd om het herstel mogelijk te maken, is het echter begrijpelijk dat de Staatssecretaris niet aan de sanering kon ontsnappen.

Hoewel de lopende pensioenen werden beschermd, is het aandeel van de begroting van pensioenen in de saneringsoperatie zeer groot gebleven.

Op korte termijn werden de begrotingsdoelstellingen bereikt dank zij verschillende overdrachtverrichtingen.

In het licht van de alarmerende toename van de pensioenuitgaven en rekening houdend met de demografische vooruitzichten die ik elders zal bespreken, heeft de Regering echter ook een aantal mechanismen herzien die op lange termijn een bedreiging konden vormen voor de financiering van de uitgaven en derhalve voor de leefbaarheid van onze wettelijke stelsels.

Hierna worden de kredieten voor de divers grote begrotingsposten en de in 1986 en 1987 genomen besparingsmaatregelen onderzocht.

Afdeling 1. — Pensioenen van de openbare sector

De pensioenlasten van de openbare sector, ingeschreven op de begroting van Pensioenen, hebben enkel betrekking op de regelingen (ambtenaren en gelijkgestelden) waarvan de financiering verzekerd is door de openbare Schatkist.

Worden aldus niet opgenomen in de begroting van Pensioenen de uitgaven voortvloeiend uit de toekenning van pensioenen aan het statutair personeel van de gemeenten, de provincies, de instellingen van openbaar nut, de openbare instellingen en de financiële instellingen van de openbare sector. Het geheel dezer lasten, die dus buiten de begroting van Pensioenen gefinancierd worden (maar gedeeltelijk door de Rijksbegroting via de tussenkomsten in de dekking van sommige exploitatiekosten), vertegenwoordigde in 1985 een uitgavenmassa van meer dan 50 miljard F.

De rustpensioenen ten laste van de openbare Schatkist worden vermeld onder titel I van de begroting onder: « Burgerlijke, kerkelijke en militaire pensioenen ».

De hiernavermelde tabel geeft de evolutie van de onder deze titel vermelde kredieten. De uitgaven, voortvloeiend uit de toekenning van de door het Rijk gedragen rustpensioenen, worden beheerd door het Ministerie van Financiën (Administratie der Pensioenen). De evolutie van de drie belangrijkste uitgavenposten wordt ter inlichting in deze

De nouvelles cotisations ont été appliquées. Les cumuls ont été réglementés. Et enfin des mesures fiscales sont intervenues successivement, mesures fiscales qui ont entraîné une diminution complémentaire du revenu disponible de certaines catégories de pensionnés.

Ce sont cependant les pensions les plus importantes à savoir celles accordées aux anciens agents du secteur public qui ont subi les restrictions les plus importantes.

Quant aux petites pensions, elles ont toujours été protégées. Les minima ont été relevés et étendus à de nouvelles catégories. Enfin, les minima de sécurité d'existence dont le revenu garanti aux personnes âgées ont été régulièrement augmentés et adaptés normalement à l'évolution de l'index.

Mais il faut aussi constater que les petites pensions (voir annexe III, p. 40) sont encore trop nombreuses.

Conscient de cette situation particulière, le Gouvernement n'a pris aucune mesure portant atteinte aux pensions en cours.

Mais au vu d'une part de l'importance du budget des pensions qui représente 10 % des dépenses courantes de l'Etat et de l'effort gigantesque de redressement entrepris, il est compréhensible que le Secrétaire d'Etat ne pouvait échapper à l'opération d'assainissement.

Si les pensions en cours ont été protégées, il n'en reste pas moins que la participation du budget des pensions est restée très importante.

Pour le court terme, les objectifs budgétaires ont pu être atteints grâce à diverses opérations de transfert.

Toutefois, devant la croissance alarmante du volume des dépenses de pension et face aux perspectives démographiques que je développerai par ailleurs, le Gouvernement a aussi révisé certains mécanismes risquant à long terme de menacer le financement des dépenses et partant la viabilité de nos régimes légaux.

Les crédits pour les divers grands postes budgétaires et les mesures d'économie prises en 1986 et 1987 sont examinés ci-après.

Section I. — Pensions du secteur public

Les charges de pensions du secteur public reprises au budget des Pensions ne concernent que les régimes (fonctionnaires et assimilés) dont le financement est assuré par le Trésor public.

Ne figurent donc pas au budget des Pensions, les dépenses résultant de l'octroi de pensions au personnel statutaire des communes, des provinces, des organismes d'intérêt public, entreprises publiques et institutions financières du secteur public. L'ensemble de ces charges, qui sont donc financées au dehors du budget des Pensions (mais en partie par le budget de l'Etat via des interventions dans la couverture de certains déficits d'exploitation) représentait en 1985 une masse de dépenses supérieure à 50 milliards de F.

Les pensions de retraite à charge du Trésor public figurent au Titre I du budget sous l'intitulé: « Pensions civiles, ecclésiastiques et militaires ».

Le tableau reproduit ci-après retrace l'évolution des crédits repris sous cet intitulé. Les dépenses résultant de l'octroi des pensions de retraite supportées par l'Etat sont gérées par le Ministère des Finances (Administration des Pensions). A titre indicatif, l'évolution des trois postes principaux de dépenses est décrite audit tableau. Il est à

tabel beschreven. Er dient te worden opgemerkt dat deze laatste rekening houdt met de uitgaven voor de rustpensioenen ten laste van het Fonds voor Overlevingspensioenen (K. W. W.), onder titel IV van de begroting van Pensioenen.

De bewerkingen van dit bugettair fonds worden in onderstaande tabel samengevat.

noter que celui-ci tient compte des dépenses des pensions de retraite mises à charge du Fonds des pensions de survie (C. V. O.) ouvert au titre IV du budget des Pensions.

Les opérations de ce fonds budgétaire sont synthétisées au tableau suivant.

in miljoenen F
en millions de F

	1985 (1) Kredit — Crédits	1986			1987		
		Kredit — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijzi- ging in % — Vari- ation en %	Kredit — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijzi- ging in % — Vari- ation en %
Pro mémoire. — Pour mémoire:							
Kredit opgenomen onder Titel I. — Crédits repris au Titre I	169 775,8	183 628,2	+ 13 852,4	+ 8,2	181 304,6	- 2 323,6	- 1,3
Uitgaven lastens Titel IV. — Dépenses mises à charge du Titre IV	10 300	8 300	—	—	8 826	—	—
Totale uitgaven. — Dépenses totales	180 075,8	191 928,2	+ 11 852,4	+ 6,6	190 130,6	- 1 797,6	- 0,9
Burgerlijke, kerkelijke, militaire pensioenen. — Pensions civiles, ecclésiastiques et militaires	68 055	74 990,4	+ 6 935,4	+ 10,2	77 417,8	+ 2 427,4	+ 3,2
Waaronder. — Dont:							
Administratie der Pensioenen. — Administration des Pensions	66 533,5	73 423	+ 6 889,5	+ 10,4	75 856	+ 2 433	+ 3,3
Uitgaven lastens Titel IV. — Dépenses mises à charge du Titre IV	10 300	8 300	—	—	8 826	—	—
Totale uitgaven (A). — Dépenses totales (A)	76 333,5	81 723	+ 4 889,5	+ 6,4	84 682	+ 2 959	+ 3,6
In % van de totale uitgaven v/d begroting (A). — En % des dépenses totales du budget (A)	42,7	42,6	—	—	44,5	—	—
Grote posten (2). — Gros postes (2)							
Rijkspersoneel. — Personnel d'Etat	25 824	28 000	+ 2 176	+ 8,4	29 450	+ 1 450	+ 5,2
Leger en Rijkswacht. — Armée et Gendarmerie	20 983,5	22 015	+ 1 031,5	+ 4,9	22 665	+ 650	+ 3
Gesubsidieerd onderwijs. — Enseignement subventionné	24 853,5	26 150	+ 1 296,5	+ 5,2	27 060	+ 910	+ 3,5
Sociale Voorzorg. — Prévoyance sociale (gezinsbijslag. — allocations familiales)	1 490	1 546,2	—	—	1 531,3	—	—
Andere Ministeries. — Autres ministères (Soc. bijsl. — Aide sociale)	31,5	31,2	—	—	30,5	—	—

(1) met inbegrip van 401,9 miljoen F voortvloeiend uit de indexvoorziening waaronder 24,8 miljoen F voor de beschouwde onderafdeling.

(2) globale lasten, met inbegrip van de lasten aangerekend op titel IV (K. W. W.).

(1) y compris 401,9 millions de F provenant de la provision index, dont 24,8 millions de F pour la subdivision sous revue.

(2) charges globales, y compris les montants imputés au Titre IV (C. V. O.).

Fonds voor overlevingspensioenen

in miljoenen F

Fonds des pensions de survie

en millions de F

	1985	1986	1987
Saldo bij aanvang van het jaar (A). — Solde début d'année (A)	+ 3 166,8	+ 721,3	+ 236
Ontvangsten (B). — Recettes (B)	27 124,9	27 720,3	28 776,1
waarvan. — dont			
— afhouding K. W. W. — retenue C. V. O.	23 869	24 500	24 300

	1985	1986	1987
— bijdrage alleenst. + gezin zonder kinderen. — cotisation isolés et famille sans enfants	2 279	2 200	2 250
— afhouding 0,5 % op rustpensioenen. — retenue 0,5 % sur les pensions de retraite . . .	—	174	430
— andere ontvangsten. — autres recettes	976,9	846,3	1 796,1
Uitgaven (C). — Dépenses (C)	19 270,4	19 905,6	20 163,5
waarvan. — dont			
— overlevingspensioenen. — pensions de survie	18 905,7	19 500	19 720
— andere uitgaven. — autres dépenses	364,7	405,6	443,5
— Saldo (A + B - C). — Solde (A + B - C)	- 10 300	- 8 300	- 8 826
Aangerekende rustpensioenen. — Pensions de retraite imputées	+ 11 021,3	+ 8 536	+ 8 848,6
Saldo bij jaareinde. — Solde fin d'année	+ 721,3	+ 236	+ 22,6

Bron: Ontwerp van begroting van Pensioenen voor het jaar 1987.

Source: Projet de budget des Pensions pour l'année 1987.

De budgettaire weerslag van de maatregelen uitgevaardigd in het raam van het saneringsplan van de openbare financiën, dat in mei 1986 werd goedgekeurd, beloopt in 1987 voor de pensioenen van de openbare sector 2 436 miljoen F, waarvan 1 436 miljoen F voor wat meer bepaald de begroting van Pensioenen betreft.

L'impact budgétaire des mesures arrêtées dans le cadre du plan d'assainissement des finances publiques adopté en mai 1986 s'élève, pour ce qui concerne les pensions du secteur public, à 2 436 millions de F en 1987, dont 1 436 millions de F pour ce qui a trait spécifiquement au budget des Pensions.

Deze maatregelen en hun financiële weerslag kunnen als volgt worden voorgesteld:

Ces mesures et leur répercussions financière peuvent être présentées comme suit:

	In miljoenen F
— Fusie van het Fonds voor overlevingspensioenen en het Fonds voor begrafeniskosten	1 326
— Uitsluiting voor de berekening van het pensioen der gemeentelijke onderwijzers van de geldelijke voordelen toegekend voor sommige bijkomende of aanvullende prestaties.	40
— Arbeidsongevallen: uitbreiding tot de openbare sector van de regels die in de privé-sector van toepassing zijn voor de ongeschiktheden beneden 10 %	70
Subtotaal	1 436
— Afschaffing van de vóórfinanciering door het Rijk van de pensioenen van het personeel:	
- van de parastatalen (rustpensioenen), wet van 28 april 1958	500
- van de bij de Omslagkas voor de gemeentelijke pensioenen aangesloten gemeenten	500
Totaal	2 436

	En millions de F
— Fusion du Fonds des pensions de survie et du Fonds des frais funéraires	1 326
— Exclusion pour le calcul de la pension des instituteurs communaux des avantages pécuniaires alloués pour certaines prestations accessoires ou complémentaires	40
— Accidents du travail: extension au secteur public des règles applicables dans le secteur privé pour les incapacités inférieures à 10 %	70
Sous-total	1 436
— Suppression du préfinancement par l'Etat des pensions du personnel:	
- des parastataux (pensions de retraite), loi du 28 avril 1958	500
- des communes affiliées à la Caisse de répartition des pensions communales	500
Total	2 436

Afdeling II. — Oorlogspensioenen

De evolutie van de budgettaire lasten, die onder deze titel worden opgenomen, wordt in de hierna vermelde tabel weergegeven (in miljoenen F):

Section II. — Pensions de guerre

L'évolution des charges budgétaires reprises sous cet intitulé est présentée au tableau reproduit ci-après (en millions de F):

	1985 (1) Kredieten — Crédits	1986			1987		
		Kredieten — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijzi- ging in % — Variation en %	Kredieten — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijzi- ging in % — Variation en %
Pro memorie. — Pour mémoire:							
Totale uitgaven van de begroting van Pensioenen (2). — Dépenses totales du budget des Pensions (2)	180 075,8	191 928,2	+ 11 852,4	+ 6,6	190 130,6	- 1 797,6	- 0,9
Oorlogspensioenen. — Pensions de guerre	18 389,8	18 378,2	- 11,6	- 0,1	17 849,6	- 528,6	- 2,9
In % van de totale uitgaven van de begroting. — En % des dépenses totales du budget	10,2	9,6	- 0,6	—	9,4	- 0,2	—
waarvan: Administratie der Pensioenen. — Dont: Administration des Pensions	15 543,6	15 617,3	+ 73,7	+ 0,5	15 105,6	- 511,7	- 3,3
In % van de totale uitgaven van de begroting. — En % des dépenses totales du budget	8,6	8,1	- 0,5	—	7,9	- 0,2	—
Ministerie van Volksgezondheid. — Ministère de la Santé publique	2 846,2	2 760,9	- 85,3	- 3,0	2 744,0	- 16,9	- 0,6
In % van de totale uitgaven van de begroting. — En % des dépenses totales du budget	1,6	1,4	- 0,2	—	1,4	—	—

(1) Met inbegrip van 401,9 miljoen F afkomstig van de indexvoorziening, waarvan 265,1 miljoen F voor de beschouwde onderverdeling.

(2) Met inbegrip van de uitgaven ten laste van Titel IV: zie tabel, blz. 11-12.

(1) Y compris 401,9 millions de F provenant de la provision index dont 265,1 millions de F pour la subdivision sous revue.

(2) Y compris les dépenses mises à charge du Titre IV: voir tableau, p. 11-12.

De nieuwe maatregelen, te nemen in het raam van het protocol van akkoord afgesloten in 1975 tussen de Regering en de Vaderlandslievende Verenigingen, werden uitgewerkt en omgezet in een wetsontwerp.

Door deze maatregelen moet een nieuwe stap worden gezet in de toepassing van de proportionaliteit van de invaliditeitspensioenen en in de toekenning van de differentieële toelage waarop sommige oorlogsweduwen aanspraak kunnen maken. Bovendien wordt ten gunste van de hulpkrachten der inlichtings- en actieagenten voorzien in de toekenning van tijdsbonificaties voor de berekening van de pensioenen van de openbare sector.

Afdeling III. — Sociale pensioenen

In de financiering van de pensioenen van de sociale sector — d.i. de pensioenen die deel uitmaken van de regelingen van sociale zekerheid — wordt enerzijds hoofdzakelijk voorzien door sociale bijdragen (parafiscaliteit) — persoonlijke en patronale bijdragen voor de werknemers, uitsluitend persoonlijke voor de zelfstandigen — en anderzijds door Staatstegemoetkomingen. Deze tegemoetkomingen van de Schatkist worden samengebracht onder de titel « Sociale pensioenen ». De evolutie van deze laatste wordt in de hierna vermelde tabel weergegeven (in miljoenen F):

De nouvelles mesures, à prendre dans le cadre du protocole d'accord Gouvernement-associations patriotiques conclu en 1975, ont été mises au point et traduites dans un projet de loi.

Ces mesures doivent permettre de franchir une nouvelle étape dans l'application de la proportionnalité des pensions d'invalidité ainsi que dans l'octroi de l'allocation différentielle accordée à certaines veuves de guerre. En outre, il est prévu d'accorder des bonifications de temps, pour le calcul des pensions du secteur public, en faveur des auxiliaires des services de renseignement et d'action.

Section III. — Pensions sociales

Le financement des pensions du secteur social — c'est-à-dire des pensions faisant partie des régimes de sécurité sociale — est assuré essentiellement par des cotisations sociales (parafiscalité) d'une part, personnelles et patronales dans le cas des travailleurs salariés, uniquement personnelle dans le cas des travailleurs indépendants, et d'autre part par des interventions de l'Etat. C'est sous l'intitulé « Pensions sociales » que sont regroupées ces interventions du Trésor. L'évolution de celles-ci est présentée au tableau reproduit ci-après (en millions de F):

	1985 (1) Kredieten — Crédits	1986			1987		
		Kredieten — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijziging in % — Variation en %	Kredieten — Crédits	Verschil/ vorig jaar — Différence/ année précédente	Wijziging in % — Variation en %
Pro Memorie. — Pour mémoire							
Totale uitgaven v/d begroting van Pensioenen (2). — Dépenses totales du budget des Pensions (2)	180 075,8	191 928,2	+ 11 852,4	+ 6,6	190 130,6	- 1 797,6	- 0,9

	1985 (1)	1986			1987		
	Kredieten — Crédits	Kredieten — Crédits	Vershil vorig jaar — Diffé- rence/année précédente	Wijziging in % — Variation en %	Kredieten — Crédits	Vershil vorig jaar — Diffé- rence/année précédente	Wijziging in % — Variation en %
<i>Sociale pensioenen. — Pensions sociales</i>	83 331	90 259,6	+ 6 928,6	+ 8,3	86 037,2	- 4 222,4	- 4,7
<i>In % van de totale uitgaven. — En % des dépenses totales</i>	46,3	47	- 0,7	—	45,3	- 1,7	—
<i>Waaronder: Sociale Voorzorg. — Dont: Prév. soc. . .</i>	67 941,6	72 385,1	+ 4 443,5	+ 6,5	69 568	- 2 817,1	- 3,9
<i>In % van de totale uitgaven. — En % des dépenses totales</i>	37,7	37,7	—	—	36,6	- 1,1	—
<i>Belangrijke posten. — Gros postes:</i>							
— Repart. regel. organieke toel. — Rég. répart. subv. organ.	52 870,5	55 724	+ 2 853,5	+ 5,4	51 848,8	- 3 875,2	- 7
— Nat. erkentelijkh. — Recon. nat.	1 040	1 031	- 9	- 0,9	995	- 36	- 3,5
— Brugrustpens. — Préretraite	1 202	1 709,2	+ 507,2	+ 42,2	2 041	+ 331,8	+ 19,4
— Invalide mijnwerkers. — Invalide mineurs	5 802,8	5 728,6	- 74,2	- 1,3	5 470,4	- 258,2	- 4,5
— Gew. inkomen. — Revenu garanti	6 915,2	8 029	+ 1 113,8	+ 16,1	9 045,9	+ 1 016,9	+ 12,7
<i>Middenstand. — Clas. moy.:</i>	15 389,4	17 874,5	+ 2 485,1	+ 16,1	16 469,2	- 1 405,3	- 7,9
<i>In % van de totale uitgaven. — En % des dépenses totales</i>	8,5	9,3	+ 0,8	—	8,7	- 0,6	—
<i>Belangrijke posten. — Gros postes:</i>							
— Organieke toel. pensioenregeling. — Subv. organ. rég. pensions	14 995	17 401,1	+ 2 406,1	+ 16	15 991,2	- 1 409,9	- 8,1

(1) met inbegrip van 401,9 miljoen F afkomstig van de indexvoorziening, waaronder 112 miljoen F voor de beschouwde onderafdeling.

(2) met inbegrip van de uitgaven ten laste van titel IV: zie tabel p. 11-12.

(1) y compris 401,9 millions de F provenant de la provision index, dont 112 millions de F pour la subdivision sous revue.

(2) y compris les dépenses mises à charge du Titre IV: voir tableau p. 11-12.

§ 1. Werknemerspensioenen

De toestand van de regeling (repartitie) voor de jaren 1985, 1986 en 1987 wordt in de hieronder vermelde tabel weergegeven (in miljoenen F):

§ 1. Pensions des travailleurs salariés

La situation du régime (répartition) pour les années 1985, 1986 et 1987 est décrite au tableau repris ci-dessous (en millions de F):

	1985	1986	1987
<i>Ontvangsten — Recettes</i>	286 838,5	298 490	296 542
— Bijdragen — Cotisations	225 027,6	234 815	234 006
— Toelagen (1a) — Subventions (1a)	55 861,3	58 607	54 885
— Andere ontvangsten (1b) — Autres recettes (1b)	5 949,6	5 608	7 651
<i>Uitgaven — Dépenses</i>	280 740,9	294 914	301 600
— Uitkeringen — Prestations	276 341,2	289 971	296 362
— Andere — Autres	4 399,7	4 943	5 238
<i>Saldo — Solde</i>	+ 6 097,6	+ 3 576	- 5 058
<i>Reserves — Réserves</i>	35 409,1	38 985,1	33 927,1

(1a) en (1b): de aanwending van de matiging inzake uitkeringen waartoe in het raam van het saneringsplan van maart 1984 (indexsprongen) werd beslist, heeft ertoe geleid de lasten van het Rijk te verminderen ten belope van:

1985: 5 645,2 miljoen F, waarvan 4 808 voor het brugrustpensioen (opbrengst van de in 1a voorziene toelage) en 837,2 voor het bijzonder brugpensioen voor oudere werklozen (opbrengst van de overdracht voorzien in 1b);

1986: 7 716 miljoen F, waarvan 6 836 voor het brugrustpensioen en 837,2 voor het bijzonder brugpensioen voor oudere werklozen;

1987: 8 936 miljoen F, waarvan 8 164 voor het brugrustpensioen en 772 voor het bijzonder brugpensioen voor oudere werklozen;

De besparingsmaatregelen, uitgevaardigd in het raam van het saneringsplan van mei 1986, worden met aanwijzing van hun invloed op de begroting van pensioenen 1987, hierna weergegeven:

(1a) en (1b): l'affectation de la modération des prestations décidée dans le cadre du plan d'assainissement de mars 1984 (sautes d'index) a permis de réduire les charges de l'Etat à concurrence de:

1985: 5 645,2 millions de F, dont 4 808 pour la pré pension de retraite (recette de subvention prévue au 1a) et 837,2 pour la pré pension spéciale pour chômeurs âgés (recette de transfert prévue au 1b);

1986: 7 716 millions de F, dont 6 836 pour la pré pension de retraite et 837,2 pour la pré pension spéciale pour chômeurs âgés;

1987: 8 936 millions de F, dont 8 164 pour la pré pension de retraite et 772 pour la pré pension spéciale pour chômeurs âgés;

Les mesures d'économie adoptées dans le cadre du plan d'assainissement de mai 1986 sont reprises, avec indication de leur effet sur le budget des pensions 1987, ci-après:

	in miljoenen F
— Uitbetaling van de achterstallen bij overlijden, uitsluitend aan de overlevende echtgenoot	340,0
— Afschaffing van het gedeelte Staat in de pensioenen van in het buitenland verblijvende onderdanen van landen waarmee geen overeenkomst werd afgesloten	139,0
— Aanpassing van de welvaartscoëfficiënt	20,0
— Afschaffing van de mogelijkheid om het pensioen vóór de leeftijd van 60 jaar te verkrijgen	30,0
— Toewijzing aan de pensioenregeling voor werknemers:	
- van de wiskundige reserves van de renten die niet zijn ingegaan op 65 jaar.	2 400,0
- van het wettelijk reservefonds van de R. W. P. voor de dienst van de verplichte renten	1 900,0
— Non-indexatie van de renten uitbetaald ter aanvulling van het pensioen	2,0
Totaal	4 831,0

§ 2. Pensioenen voor zelfstandigen

De toestand in deze pensioenregeling wordt hierna beschreven (in miljoenen F):

	en millions de F
— Paiement des arrérages décès uniquement au conjoint survivant	340,0
— Suppression de la part Etat dans les pensions de ressortissants des pays non conventionnés résidant à l'étranger	139,0
— Adaptation du coefficient de bien-être	20,0
— Suppression de la possibilité d'obtenir sa pension avant l'âge de 60 ans	30,0
— Affectation au régime des pensions des travailleurs salariés:	
- des réserves mathématiques des rentes qui n'ont pas pris cours à l'âge de 65 ans	2 400,0
- du fonds de réserve légal de l'O. N. P. T. S. pour le service des rentes obligatoires	1 900,0
— Non-indexation des rentes payées en complément d'une pension	2,0
Total	4 831,0

§ 2. Pensions des travailleurs indépendants

La situation de ce régime de pension est retracée ci-après (en millions de F):

	1985	1986	1987
Ontvangsten — Recettes	45 809,8	48 489,9	48 005,9
Gewone bijdragen — Cotisations ordinaires	24 374,2	24 134,6	23 360,1
Bijzondere bijdragen van de inkomstenmatiging — Cotisations spéciales de modération des revenus	5 543,7	6 344,7	8 000
Toelagen (1) — Subventions (1).	15 728,8	17 867,3	16 501
Verskillende ontvangsten — Recettes diverses	163,1	143,3	144,8
Uitgaven — Dépenses	46 954,2	48 112,3	47 740,3
Pensioenen — Pensions	46 052,3	46 917	46 872,8
Administratiekosten — Frais d'administration	795,9	872,3	867,5
Financiële lasten — Charges financières	106	323	—
Resultaten van het jaar — Résultats de l'année	(2) - 1 144,4	+ 377,6	+ 265,6

(1) Door de toepassing van de maatregelen goedgekeurd in het raam van het saneringsplan van maart 1984 kan de staatsteegemoetkoming verminderd worden met:

1985: 5 543,7 miljoen F (inkomstenmatiging van de actieven) + 1 039,8 miljoen F (matiging van de gepensioneerd: indexsprongen).

1986: 5 600 miljoen F (matiging van de actieven) + 579,1 miljoen F (gepensioneerd);

1987: 8 000 miljoen F (matiging van de actieven).

(2) Saldo verschuldigd door de Staat.

Zoals in de regeling voor werknemers, werd de uitbetaling van de achterstallen, verschuldigd voor de maand van het overlijden, beperkt tot de overlevende echtgenoot. In 1987 bedraagt de besparing die uit deze maatregel voortvloeit, 60 miljoen F.

(1) L'application des mesures adoptées dans le cadre du plan d'assainissement de mars 1984 a permis de réduire l'intervention de l'Etat à concurrence des montants suivants:

1985: 5 543,7 millions de F (modération des revenus des actifs) + 1 039,8 millions de F (modération des pensionnés: sauts d'index).

1986: 5 600 millions de F (modération des actifs) + 579,1 millions de F (pensionnés);

1987: 8 000 millions de F (modération des actifs).

(2) Solde dû par l'Etat.

Comme dans le régime des travailleurs salariés, le paiement des arrérages dus pour le mois du décès a été limité au conjoint survivant. L'économie résultant de cette mesure s'élève à 60 millions de F en 1987.

§ 3. Gewaarborgd inkomen voor bejaarden

Het vereiste budgettaire krediet werd op 9 045,9 miljoen F geraamd voor het jaar 1987, tegenover 8 029 F voor het jaar 1986. In die bedragen zijn de financiële lasten begrepen van de in het verleden afgesloten leningen (art. 28 van de wet van 12 februari 1963), ten bedrage van 55 miljoen F in 1986 en 33,2 miljoen F in 1987. Die uitgaven met betrekking tot de eigenlijke uitkeringen beliepen bijgevolg 7 094 miljoen F in 1986 en 9 012,7 miljoen F in 1987. De toename bedraagt 1 038,7 miljoen F, of 13 %.

De uitgaven voor 1987 werden geraamd rekening houdend met de nieuwe maatregelen die in mei 1986 inzake het bestaansminimum werden genomen: + 2 % verhoging op 1 januari 1987 (kostprijs: 463,6 miljoen F).

De beperking van de uitbetalingsvoorwaarden van de achterstallen bij overlijden (cf. regelingen voor werknemers en zelfstandigen) leidt eveneens tot een besparing die op 10 miljoen F wordt geraamd.

Op te merken valt dat deze maatregelen toegevoegd worden aan deze die voordien reeds werden goedgekeurd: opeenvolgende verhogingen met 2 % op 1 januari 1985 en 1986; vervanging van het mechanisme van forfaitaire immunisatie (10 %); geleidelijke optrekking (op 1 januari 1986 en 1 januari 1987) van het bedrag alleenstaande tot 75 % van het gezinsbedrag. Bovendien werden de uitkeringen tijdens deze periode volledig geïndexeerd.

HOOFDSTUK III

Vooruitzichten

De komende jaren zal onze samenleving geconfronteerd worden met het vraagstuk van de veroudering van de bevolking. De financiering van de pensioenregelingen wordt ongetwijfeld een van de grootste uitdagingen voor het begin van de komende eeuw.

Het is dan ook van belang dat men zich daarvan rekenschap geeft. Daarom heb ik een aantal tabellen en grafieken laten opmaken (bijlage IV).

Deze hebben alleen tot doel de beleidsverantwoordelijken in te lichten en hen bewust te maken van de verantwoordelijkheid die wij dragen ten aanzien van de toekomst van onze samenleving.

§ 1. De leeftijds piramiden

Wanneer men de leeftijds piramiden (bijlage IV, blz. 43) onderzoekt, constateert men dat er twee afwijkingen zijn ten opzichte van de ideale driehoeksvorm:

- de insnijdingen ten gevolge van de oorlogen 1914-1918 en 1940-1945;
- de vernauwing van de basis die de denataliteit weerspiegelt.

De oorlogsperiodes tijdens welke het aantal geboorten aanzienlijk terugliep, werden telkens gevolgd door een herstel (babyboom).

In 1970 was er van de oorlog 1914-1918 nog geen invloed op het aantal gepensioneerden te merken.

Vanaf 1985 evenwel constateert men, nadat de bevolkingsgroep met een pensioengerechtigde leeftijd aanzienlijk

§ 3. Revenu garanti aux personnes âgées

Le crédit budgétaire nécessaire a été évalué à 9 045,9 millions de F pour l'année 1987, contre 8 029 millions de F pour l'année 1986. Dans ces montants, sont comprises les charges financières des emprunts contractés dans le passé (art. 28 de la loi du 12 février 1963), à concurrence de 55 millions de F en 1986 et de 33,2 millions de F en 1987. Les dépenses se rapportant aux prestations proprement dites s'élèvent par conséquent à 7 974 millions de F en 1986 et à 9 012,7 millions de F en 1987. L'augmentation est de 1 038,7 millions de F soit 13 %.

Les dépenses de 1987 ont été évaluées en tenant compte des nouvelles mesures décidées en mai 1986 en matière de minima de sécurité d'existence: + 2 % d'augmentation au 1er janvier 1987 (dont coût: 463,6 millions de F).

La limitation des conditions de paiement des arrérages décès (cfr. régimes des salariés et des indépendants) permet par ailleurs une économie évaluée à 10 millions de F.

Il est à noter que ces mesures s'ajoutent à celles adoptées antérieurement: majorations successives de 2 % aux 1ers janvier 1985 et 1986; remplacement du mécanisme d'immunisation forfaitaire des revenus de pension déductibles par un système d'immunisation proportionnelle (10 %); relèvement progressif (au 1er janvier 1986 et au 1er janvier 1987) du taux isolé jusqu'à 75 % du taux ménage. Par ailleurs, les prestations ont été intégralement indexées durant cette période.

CHAPITRE III

Les perspectives

Notre société sera, dans les prochaines années, confrontée au problème du vieillissement de la population. Le financement des régimes de pension sera sans aucun doute un des défis du début du prochain siècle.

Aussi importe-t-il de le savoir. C'est pour cette raison que j'ai fait établir une série de tableaux et graphiques (annexe IV).

Ceux-ci ne visent qu'à informer tous les responsables et à leur donner conscience de notre responsabilité face à l'avenir de notre société.

§ 1er. Les pyramides d'âge

L'examen des pyramides d'âge (annexe IV, p. 43) permet de constater, par rapport à une structure idéale, à savoir un triangle, deux dérèglements:

- les échancrures des guerres 1914-1918 et 1940-1945;
- le rétrécissement de la base qui reflète la dénatalité.

Les périodes de guerre qui ont eu un recul important des naissances ont été suivies chaque fois d'une reprise (baby boom).

En 1970, la guerre 1914-1918 n'avait encore aucun effet au niveau des pensionnés.

Mais en 1985, après une sensible diminution de la population atteignant l'âge de la pension (65 000 personnes

was afgenomen (65 000 zestigjarigen in 1978), voor de daarop volgende jaren een sterke stijging (115 000 in 1985).

De kinderen die na de oorlog zijn geboren, hebben nu de pensioengerechtigde leeftijd bereikt en die trend zal aanhouden tot ongeveer 2000 (oorlog 1940-1945).

Wat de denataliteit betreft, zijn er tussen 1960 en 1965 800 000 geboorten geweest, terwijl er tussen 1980 en 1985 nog slechts 600 000 waren.

Daardoor kan de vernauwing van de basis van de piramide worden verklaard.

Mocht die tendens aanhouden, dan zal de piramide de vorm aannemen van een paddestoel met een bejaarde bevolking waarvan het aantal in wanverhouding staat tot het aantal van de actieve bevolking.

De bevolking van 20 tot 65 jaar zou teruglopen met 650 000 tussen 2010 en 2025, terwijl de bevolking van 65 jaar en ouder met 250 000 zou toenemen. Dat is een ernstige verstoring van het demografisch evenwicht.

§ 2. De levensduur

Wanneer men blz. 45 van bijlage IV bekijkt, ziet men dat de gemiddelde leeftijd waarop men sterft (te rekenen vanaf de geboorte,) sedert het begin van de eeuw is toegenomen met:

- ± 25 jaar voor de mannen;
- ± 28 jaar voor de vrouwen.

De levensverwachting na 60 jaar (gemiddeld aantal jaren dat men doorgaans in leven blijft) bedroeg:

- in 1950:

15,5 (zijnde 75 1/2 jaar voor de mannen);
17,5 (zijnde 77 1/2 jaar voor de vrouwen);
dit is een verschil van 2 jaar.

- en bedraagt vandaag:

nagenoeg 77 jaar voor de mannen;
nagenoeg 82 jaar voor de vrouwen;
verschil = 5 jaar.

Dit leidt tot een steeds talrijker wordende bejaarde bevolking. Tussen 1950 en 2000:

- zal de bevolking van 70 jaar en ouder verdubbeld zijn (van 553 000 tot 1 077 000);
- de bevolking van 80 jaar en ouder verdriedubbeld zijn (van 112 000 tot 342 000);
- de bevolking van 90 jaar en ouder vertiendubbeld zijn (van 5 400 tot 56 000).

De vrouwen zullen het grootste aandeel hebben in die bejaarde bevolking, waarbij van de negentigjarigen, b.v. meer dan 3/4 vrouwen zullen zijn.

§ 3. De werknemers en de zelfstandigen

De grafiek op bladzijde 47 (bijlage IV) heeft betrekking op de werknemers en de zelfstandigen.

âgées de 60 ans en 1978), on enregistre les années suivantes une forte augmentation (115 000 en 1985).

Les enfants nés après la guerre sont maintenant entrés en âge de pension et le mouvement se maintiendra jusque vers 2000 (guerre 1940-1945).

Sur le plan de la dénatalité, entre 1960 et 1965, il y a eu 800 000 naissances, tandis qu'entre 1980 et 1985, il n'y en a plus eu que 600 000.

C'est ce qui explique le rétrécissement de la base de la pyramide.

Si ce mouvement persiste, celle-ci prendra la forme d'un champignon avec une population âgée disproportionnée à la population en âge d'activité.

La population de 20 à 65 ans se réduirait de 650 000 unités entre 2010 et 2025 tandis que la population de 65 ans et plus augmenterait de 250 000. On assiste ainsi à une grave rupture de l'équilibre démographique.

§ 2. La longévité

Si l'on se reporte à la page 45 (annexe IV) on pourra remarquer que l'âge moyen de la mortalité (à la naissance) a augmenté, depuis le début du siècle, de:

- ± 25 ans pour les hommes;
- ± 28 ans pour les femmes.

L'espérance de vie à 60 ans (nombre moyen d'années que l'on a de chance de vivre), atteint:

- en 1950:

15,5 (soit 75 1/2 ans) pour les hommes;
17,5 (soit 77 1/2 ans) pour les femmes;
c'est-à-dire une différence de 2 ans.

- aujourd'hui:

près de 77 ans pour les hommes;
près de 82 ans pour les femmes;
différence = 5 ans.

Ceci conduit à une population âgée de plus en plus importante entre 1950 et 2000.

- la population de 70 ans et plus aura doublé (553 000 à 1 077 000);
- la population de 80 ans et plus aura triplé (112 000 à 342 000);
- la population de 90 ans et plus aura décuplé (5 400 à 56 000).

Ce sont les femmes qui constitueront la partie la plus importante de cette population âgée, les nonagénaires comptant, par exemple, 3/4 de femmes.

§ 3. Les salariés et les indépendants

Le graphique de la page 47 (annexe IV) concerne les salariés et les indépendants.

De piramide van de werknemers verschilt aanzienlijk van die van de zelfstandigen.

Bij de actieve werknemers treft men meer vrouwen aan:

— vóór 40 jaar zijn er vrijwel zoveel vrouwen als mannen, maar met een hoog percentage werklozen en invaliden;

— na 40 jaar zijn er tweemaal meer mannen dan vrouwen, maar met een percentage bruggepensioneerden, werklozen en invaliden van nagenoeg 50 % tussen 55 en 60 jaar.

De piramide van de zelfstandigen vertoont een veel groter percentage gepensioneerden.

Tussen 1970 en 1980 is de structuur van de groep van de zelfstandigen sterk gewijzigd:

— 85 000 actieven minder (van 575 000 tot 490 000);
— 160 000 gepensioneerden meer (van 260 000 naar 420 000).

Bij de zelfstandigen blijft 15 % na de pensioenleeftijd werken en bijdragen betalen.

§ 4. Overheidssector

In de overheidssector (bijlage IV - blz. 49) is het aantal actieven het grootst vergeleken bij het aantal gepensioneerden.

Dit vloeit voort uit de geleidelijke toeneming van het personeelsbestand:

— $\pm$ 400 000 in 1950;
— $\pm$ 835 000 in 1985.

De komende jaren zal die ontwikkeling tot uiting komen in een aanzienlijke stijging van het aantal gepensioneerden (bijlage IV - blz. 52).

In de overheidssector gaat men vroeger met pensioen:

— in de ministeries blijven er slechts 6 000 actieven tussen 60 en 65 jaar, of $\pm$ 30 %;
— in het onderwijs blijven er slechts 4 000, of $\pm$ 20 %;
— in het leger en bij de rijkswacht zijn er vrijwel geen actieven meer na 60 jaar en in de leeftijdsklasse van 55 tot 60 jaar blijven er $\pm$ 1 200, of $\pm$ 10 %.

Het aantal personeelsleden dat tot de jongere leeftijdsklassen behoort, ligt aanmerkelijk veel hoger en het aandeel van de vrouwen gaat in stijgende lijn:

— in de ministeries zijn er 40 % vrouwen van minder dan 40 jaar tegenover slechts 20 % vrouwen van meer dan 40 jaar;
— in het onderwijs bedraagt het aandeel van de vrouwen van minder dan 40 jaar 65 %.

La pyramide des salariés diffère sensiblement de celle des indépendants.

On trouve plus de femmes dans la population active salariés:

— avant 40 ans, il y a presque autant de femmes que d'hommes, mais avec une forte proportion de chômeuses et invalides;

— après 40 ans, il y a deux fois plus d'hommes que de femmes, mais avec une proportion de prépensionnés, chômeurs et invalides qui atteint presque 50 % entre 55 et 60 ans.

La pyramide des indépendants comporte une proportion beaucoup plus importante de pensionnés.

La structure du groupe des indépendants s'est fortement modifiée de 1970 à 1980:

— 85 000 actifs en moins (de 575 000 à 490 000);
— 160 000 pensionnés en plus (de 260 000 à 420 000).

Chez les indépendants, 15 % poursuivent leur activité et cotisent après l'âge de la retraite.

§ 4. Secteur public

C'est dans le secteur public (annexe IV - p. 49) que la proportion des actifs est la plus importante par rapport aux pensionnés.

Ceci résulte du gonflement progressif des effectifs:

— $\pm$ 400 000 en 1950;
— $\pm$ 835 000 en 1985.

Cette évolution se traduira dans les années à venir par une augmentation considérable du nombre de pensionnés (annexe IV - p. 52).

Les pensions se prennent plus tôt dans ce secteur:

— dans les ministères, il ne reste que 6 000 actifs entre 60 et 65 ans, soit $\pm$ 30 %;
— dans l'enseignement, il n'en reste que 4 000, soit $\pm$ 20 %;
— à l'armée et dans la gendarmerie, il n'y a pratiquement plus d'actifs après 60 ans, et dans la classe de 55 à 60 ans, il en reste $\pm$ 1 200, soit $\pm$ 10 %.

Les effectifs sont beaucoup plus importants dans les classes jeunes, avec une proportion de plus en plus importante de femmes:

— dans les ministères, il y a 40 % de femmes en-dessous de 40 ans contre 20 % seulement au-dessus de 40 ans;
— dans l'enseignement, la proportion de femmes atteint 65 % en dessous de 40 ans.

In het leger en bij de rijkswacht zijn er evenveel gepensioneerden als actieven, wanneer men geen rekening houdt met de vrijwilligers voor korte termijn.

§ 5. Verhouding bijdrageplichtigen/gepensioneerden (bijlage IV - blz. 50-51 van)

Bij de berekening van de verhouding tussen het aantal gepensioneerden — ongeacht de duur van hun loopbaan — en het aantal personeelsleden die de volledige bijdrage betalen, werd dus geen rekening gehouden met de bijdrageplichtigen die vrijstelling of vermindering van de bijdragen hebben gekregen.

In vijftig jaar, nl. van 1970 tot 1985, steeg de loontrekende bevolking met zowat 500 000 eenheden.

Die stijging geldt in een veel hogere mate voor de niet-actieven (7 % in 1970 tegenover 35 % in 1985), want het aantal actieve werknemers is in feite met ongeveer 150 000 eenheden gedaald.

Gelet op de daarmee gepaard gaande stijging van het aantal gepensioneerden (ongeveer 400 000, d.i. 43 %) is de verhouding tussen het aantal bijdrageplichtigen en het aantal gepensioneerden veel kleiner geworden :

— 26 bijdrageplichtigen voor 10 gepensioneerden in 1970;

— 17 bijdrageplichtigen voor 10 gepensioneerden in 1985.

De daling van het aantal personen die een *zelfstandig* hoofdberoep uitoefenen (75 000) komt, in het totaal aantal zelfstandigen, niet duidelijk naar voor ingevolge de gelijktijdige stijging van het aantal zelfstandigen die geheel of gedeeltelijk van de betaling van bijdragen vrijgesteld zijn (40 000).

De meest spectaculaire stijging is die van het aantal gepensioneerden (+ 185 000, d.i. 70 %) waardoor de verhouding tussen het aantal bijdrageplichtigen en het aantal gepensioneerden gehalveerd werd.

Die verhouding, 22 bijdrageplichtigen tegenover 10 gepensioneerden in 1970, is gedaald tot nog slechts 11 bijdrageplichtigen in 1985; het zal dus niet lang meer duren vooraleer die groep meer gepensioneerden dan bijdrageplichtigen telt.

In de *overheidssector* wordt de stijging van het aantal gepensioneerden (+ 88 000) gecompenseerd door de stijging van het aantal personeelsleden (212 000), terwijl de verhouding tussen de beide groepen onveranderd blijft, d.w.z. ongeveer 27 bijdrageplichtigen voor 10 gepensioneerden.

§ 6. Aantal gepensioneerden

Het aantal gepensioneerden geeft de grootste stijging te zien in de *overheidssector* (bijlage IV - blz. 53):

+ 40 % tussen 1977 en 1987;

+ 30 %, volgens de verwachtingen, tussen 1987-2000.

Bij de loontrekkenden bereikt de stijging:

+ 18 % van 1977 tot 1987;

+ 17 %, volgens de verwachtingen, van 1987 tot 2000.

A l'armée et dans la gendarmerie, si l'on exclut les volontaires de courte durée, il y a autant de pensionnés que d'actifs.

§ 5. Rapport cotisants/pensionnés (annexe IV - p. 50-51)

Le rapport a été établi entre le nombre de pensionnés — quelle que soit la durée de la carrière — et le nombre de cotisants à part entière, à l'exclusion donc des assujettis exonérés de cotisations ou redevables de cotisations réduites.

En quinze ans, de 1970 à 1985, la population salariée a augmenté de près de 500 000 unités.

Cette augmentation porte cependant sur une proportion beaucoup plus forte de non-actifs (7 % en 1970, 35 % en 1985), le nombre de travailleurs actifs ayant en fait diminué de près de 150 000 unités.

Eu égard à l'augmentation concomitante du nombre de pensionnés (près de 400 000, soit 43 %), le rapport entre cotisants et pensionnés s'est fortement amenuisé :

— 26 cotisants pour 10 pensionnés en 1970;

— 17 cotisants pour 10 pensionnés en 1985.

La réduction du nombre de *travailleurs indépendants* à titre principal (75 000) est masquée dans l'effectif global des indépendants par l'augmentation parallèle du nombre d'indépendants exonérés de cotisations en tout ou en partie (40 000).

C'est au niveau des pensionnés que l'augmentation est la plus spectaculaire (+ 185 000 = 70 %), le rapport entre cotisants et pensionnés s'étant, par voie de conséquence, réduit de moitié.

De 22 cotisants pour 10 pensionnés en 1970, il n'est plus que de 11 en 1985, le moment étant proche où il y aura dans ce groupe plus de pensionnés que de cotisants.

Dans le *secteur public*, la croissance des effectifs (212 000) compense l'augmentation du nombre de pensionnés (+ 88 000), le rapport entre les uns et les autres se maintenant autour de 27 cotisants pour 10 pensionnés.

§ 6. Effectif des pensionnés

Si l'on examine l'effectif des pensionnés (annexe IV - p. 53), c'est dans le *secteur public* que leur croissance est la plus sensible :

+ 40 % de 1977 à 1987;

+ 30 % dans la projection 1987-2000.

Chez les salariés, l'augmentation atteint :

+ 18 % de 1977 à 1987;

+ 17 % dans la projection 1987-2000.

Wat de zelfstandigen betreft toont het aantal gepensioneerden een neiging tot stabilisering na een spectaculaire groei in de jaren na 1970:

+ 12 % van 1977 tot 1987;
zelfde percentage, volgens de verwachtingen, van 1987 tot 2000.

§ 7. De pensioenuitgaven

In de loop van de jongste tien jaar (1977-1987) zijn de pensioenuitgaven (bijlage IV - blz. 53) — index inbegrepen — gestegen met

129 % in de overheidssector;
111 % in de werknemersregeling;
53 % in de regeling voor de zelfstandigen.

Zonder de besparingsmaatregelen hadden die percentages respectievelijk 161, 137 en 63 % bereikt.

Volgens de projectie 1987-2000 zouden de lasten van de regeling voor de zelfstandigen tegen onveranderd indexcijfer vrijwel niet meer veranderen, terwijl de groei in de overheidssector en in de werknemersregeling ongeveer dezelfde zou zijn ($\pm 30\%$).

De forsere stijging van het aantal gepensioneerden in de overheidssector heeft een evenredige uitgave tot gevolg, terwijl de lasten van de werknemersregeling beïnvloed worden door de verhoging van de pensioenbedragen wegens het feit dat bij de berekening van de pensioenen de forfaitaire bezoldigingen door de reële bezoldigingen worden vervangen.

Uit die parameters en beschouwingen blijkt ten overvloede dat het pensioendossier ver buiten het bestek van een of twee begrotingen valt.

De kernvraag is hoe onze samenleving het hoofd zal kunnen bieden aan het vraagstuk van de veroudering van de bevolking, hoe zij de wettelijke pensioenregelingen in de toekomst veilig zal kunnen stellen en hoe zij de verbintenissen die door die regelingen worden opgelegd zal kunnen nakomen. Anderzijds zullen alleen die wettelijke pensioenregelingen bij machte zijn een toereikende solidariteit te garanderen.

Ofschoon de uitgaven de jongste tien jaar meer dan verdubbeld zijn, is er van het door sommige actuariissen aangekondigde faillissement niets in huis gekomen. Zulks is hieraan te danken dat altijd nieuwe inkomstenbronnen werden aangeboord en dat besparingen gedaan werden waardoor de curve van de stijging der uitgaven merkkelijk kon worden omgebogen. Onze maatschappij heeft nooit nagelaten haar verbintenissen ten aanzien van haar gepensioneerden na te komen en ik zie niet in waarom dat in de toekomst niet meer het geval zou zijn.

Wat kan men per slot van rekening voorspellen met betrekking tot wat ons tegen het begin van de komende eeuw te wachten staat?

In feite zal alles afhangen van de economie, van de werkgelegenheid en van de ontwikkeling van de loonmassa en op dat laatste gebied kan men zich niet aan ernstige prognoses wagen. Op korte termijn moeten de vooruitzichten van de Rijksdienst voor sociale zekerheid immers voortdurend worden herzien en die vooruitzichten geven op enkele weken tijd een sterk verschillend beeld te zien. Wat zal men dan zeggen op lange termijn?

Quant aux indépendants, après une croissance spectaculaire après les années 1970, le nombre de pensionnés tend à se stabiliser :

+ 12 % de 1977 à 1987;
même pourcentage dans la projection 1987-2000

§ 7. Les dépenses de pension

Au cours des dix dernières années (1977-1987), les dépenses de pension (annexe IV - p. 53) ont augmenté — index compris — de

129 % dans le secteur public;
111 % dans le régime salariés;
53 % dans le régime indépendants.

Sans les mesures d'économie, ces pourcentages auraient atteint respectivement 161, 137 et 63 %.

Selon la projection 1987-2000, les charges du régime indépendants seraient, à indice constant, pratiquement égales tandis que la croissance serait sensiblement la même dans le secteur public et dans le régime des salariés ($\pm 30\%$).

La plus forte augmentation du nombre de pensionnés dans le secteur public engendre une dépense proportionnelle, tandis que les charges du régime salariés sont influencées par l'augmentation des montants de pension résultant de la substitution progressive des rémunérations forfaitaires par des rémunérations réelles dans le calcul des pensions.

Ces paramètres et ces considérations démontrent à suffisance que le problème des pensions dépasse largement le cadre d'un ou deux budgets.

La vraie question est de savoir comment notre société pourra faire face au problème du vieillissement de la population et comment elle pourra assurer à l'avenir la protection des régimes de pensions légales et le respect des engagements que ces régimes comportent. Par ailleurs seuls ces régimes de pensions légales sont en mesure de garantir une solidarité suffisante.

Si au cours des dix dernières années les dépenses ont plus que doublé, il n'en reste pas moins que la faillite énoncée par certains actuaire ne s'est pas produite. Et cela parce que des ressources nouvelles ont toujours été dégagées, des économies ont été réalisées, permettant ainsi une inflexion sensible de la courbe de croissance des dépenses. Notre société a toujours honoré ses engagements vis-à-vis de ses pensionnés et je ne vois pas pourquoi il n'en sera pas ainsi à l'avenir.

Mais en définitive, que peut-on raisonnablement prédire pour le début du siècle à venir.

En fait, tout dépendra de l'économie, de l'emploi, de l'évolution de la masse salariale. Et en cette matière, il n'est pas possible de présenter des prévisions sérieuses. En effet, à court terme, les prévisions de l'Office national de Sécurité Sociale doivent être revues en permanence. Et à quelques semaines d'intervalles, les perspectives changent très rapidement. Que dire du long terme?

Wat daarentegen de uitgaven betreft, zijn de ontwikkeling van het bevolkingscijfer en de pensioenbedragen ons bekend.

De forse stijging van het aantal gepensioneerden in de overheidssector zal in die sector problemen doen rijzen. Wil men de toekomst van die regeling veilig stellen, dan moeten bepaalde mechanismen absoluut worden bijgestuurd.

Een en ander geldt echter ook voor de privé-sector. Vandaar het nieuwe probleem van de gelijkmaking en van de flexibiliteit van de pensioenleeftijd.

De Regering heeft voorgesteld de normale pensioengerechtigde leeftijd voor alle werknemers, zowel mannen als vrouwen, op 65 jaar vast te stellen. Iedere werknemer kan echter vanaf 60-jarige leeftijd vragen om met pensioen te gaan, waarbij het pensioen berekend wordt in 1/45^e op basis van de volbrachte loopbaan en zonder dat nog tot een vermindering wegens vervroegd pensioen overgegaan wordt. Die flexibiliteit veronderstelde dat man en vrouw zowel op het vlak van de werkloosheid als op dat van de invaliditeit hetzelfde statuut zouden krijgen. De Regering heeft de Nationale Arbeidsraad verzocht de voorgestelde formule te onderzoeken en haar iedere dienstige suggestie mede te delen.

De Raad heeft zopas een tussentijds advies uitgebracht en zijn definitief advies mag tegen juni 1987 worden verwacht.

Die kwestie mag niet in de lade blijven liggen en er moet een debat kunnen over gevoerd worden. De toekomst van onze maatschappij staat immers op het spel en het komt aan het Parlement toe zich dienaangaande uit te spreken.

Ik zou mijn uiteenzetting niet willen beëindigen zonder eraan te herinneren dat van onze wettelijke pensioenregelingen kan worden gevreesd dat zij in de toekomst aan een steeds zwaardere financiële druk onderhevig zullen zijn.

Het ligt trouwens voor de hand dat de demografische en economische veranderingen hierbij de hoofdrol zullen spelen. Ik meen dan ook dat een degelijk pensioenbeleid er in de eerste plaats naar moet streven de groei van de uitgaven binnen redelijke perken te houden door te zoeken naar evenwicht tussen de lasten opgelegd aan de beroepsbevolking en de mogelijke besparingen op het vlak van de gepensioneerden.

Tot welke politieke partij de verantwoordelijke voor de pensioenen ook moge behoren, hij(zij) zal datzelfde zoeken naar evenwicht in de komende jaren niet uit de weg kunnen gaan aangezien men er zich niet toe mag beperken al het bestaande te handhaven door de volledige last op de jongeren af te wentelen.

Als er een begrip van rechtvaardigheid tussen de gepensioneerden bestaat geldt datzelfde begrip ook voor de generaties onderling.

II. — ALGEMENE BESPREKING

1. Hervorming van de pensioenregelingen en veralgemening van de pensioengerechtigde leeftijd op 65 jaar

De heer De Roo heeft het vooreerst over het voorlopig advies (het interim-rapport) n° 858 van de Nationale Arbeidsraad (N. A. R.) d.d. 13 januari 1987 betreffende de veralgemening van de pensioengerechtigde leeftijd op 65 jaar met berekening van het pensioen in 45ste en gelijktijdige invoering van het stelsel van flexibele uittreding tussen 60 en 65 jaar op grond van de loopbaanjaren.

Par contre, pour ce qui concerne les dépenses, nous connaissons l'évolution démographique et les montants de pension.

La forte augmentation du nombre de pensionnés dans le secteur public posera des problèmes dans ce secteur. Il y a incontestablement des mécanismes à revoir si l'on veut assurer l'avenir de ce régime.

Mais cette constatation vaut également pour le secteur privé. C'est ainsi qu'a été posé le problème de l'égalisation et de la flexibilité de l'âge de la retraite.

Le Gouvernement a proposé de fixer l'âge normal de la retraite pour tous les travailleurs à l'âge de 65 ans, tant pour les hommes que pour les femmes. Cependant, chaque travailleur pourrait demander sa retraite dès l'âge de 60 ans, la pension étant calculée en 1/45ème sur base de la carrière accomplie et sans qu'il soit encore procédé à une réduction pour anticipation. Cette flexibilité supposait l'égalisation du statut de l'homme et de la femme, que ce soit au niveau du chômage ou de l'invalidité. Le Conseil national du travail a été prié par le Gouvernement d'examiner la formule proposée et de lui faire toute suggestion utile.

Le Conseil vient de rendre un avis interimaire, son avis définitif devant intervenir au mois de juin 1987.

Cette question devait être débattue. Elle est trop importante pour être maintenue sous le boisseau. C'est un problème qui engage l'avenir de notre société et il appartient au Parlement de se prononcer.

Je ne voudrais pas terminer cet exposé sans rappeler que nos régimes de pensions légales risquent dans l'avenir d'être soumis à des pressions financières de plus en plus fortes.

Et il est bien évident que les mutations démographiques et économiques seront prédominantes. Aussi, j'estime que la préoccupation prioritaire d'une politique de pensions doit être de rechercher à limiter raisonnablement la croissance des dépenses en recherchant un équilibre entre les charges imposées aux actifs et les économies possibles au niveau des pensionnés.

On ne pourra éviter cette même recherche d'équilibre dans les années à venir — quelle que soit l'appartenance politique du titulaire des pensions — car on ne peut se borner à maintenir tout ce qui est en place en reportant toute la charge sur les jeunes.

S'il y a une notion de justice entre les pensionnés, il y a aussi une notion de justice entre les générations.

II. — DISCUSSION GENERALE

1. Réforme des régimes de pension et généralisation de l'âge de la retraite à 65 ans

M. De Roo s'intéresse tout d'abord à l'avis provisoire (le rapport interimaire) n° 858 du Conseil national du travail (C. N. T.) du 13 janvier 1987 concernant la généralisation de l'âge de la retraite à 65 ans avec calcul de la pension en quarante-cinquièmes et instauration simultanée d'un système de retraite flexible entre 60 et 65 ans sur la base des années de carrière.

Spreker herinnert in dit verband aan de E. G.-richtlijn n° 79/7 van 19 december 1978 (*Publikatieblad der E. G.* van 10 januari 1979, n° L 6/24) en aan de E. G.-aanbeveling n° 82/857 van 10 december 1982 (*Publikatieblad der E. G.* van 18 december 1982, n° L 357/27).

Volgens hem mag aan het wettelijk pensioen niet geraakt worden en moet dit één der waardevolle peilers van het systeem van de sociale zekerheid blijven. Uit de cijfers die in het advies zijn opgenomen blijkt dat dit op financieel vlak geen sinecure zal zijn.

De heer De Roo stelt vast dat in het voorstel dat de regering aan de N. A. R. heeft voorgelegd wordt aanvaard dat invalide, werkloze of bruggepensioneerde vrouwen van 60 jaar hun statuut mogen behouden tot wanneer ze 65 jaar oud zijn.

Hij leidt hieruit af dat de voorgestelde hervorming naast een minderuitgave voor de sector pensioenen ook een meeruitgave voor de sectoren der ziekteverzekering, werkloosheid en brugpensioenen met zich zal brengen.

Globaal zal de hervorming volgens het advies van de N. A. R. veeleer een meer- dan een minderuitgave tot gevolg hebben.

Op lange termijn dient aldus de heer De Roo, rekening te worden gehouden met de economische en de demografische ontwikkeling (o.a. de evolutie van de loonmassa, van de werkgelegenheid dus) en dient de pensioenproblematiek te worden bekeken binnen het geheel van de sociale zekerheid.

Eveneens belangrijk is de evolutie van de rijkstoelage aan het stelsel van de rust- en overlevingspensioenen die in artikel 26 van de zogenaamde « wet D'Hoore » (wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, *Belgisch Staatsblad* van 2 juli 1981) op 20 % der prestaties was bepaald.

De Rijksdienst voor Werknemerspensioenen (R. W. P.) heeft berekend dat bij gelijkblijvende wetgeving de pensioenlasten tot het jaar 2000 ieder jaar met $\pm 2\%$ zullen toenemen.

In de N. A. R. (zie het voorlopig advies blz. 75) werd gevraagd dat de regering, in afwachting van het definitief advies geen nieuwe maatregelen zou nemen, dat zij het stelsel van het conventioneel brugpensioen in 1987 en 1988 ongemoeid zou laten en ook het stelsel der brugrustpensioenen tenminste zou verlengen tot 31 december 1988.

De heer De Roo vraagt de Regering rekening te houden met dit (voorlopig) advies van de N. A. R.

Hij zet zich af tegen de opvatting van diegenen die het wettelijk pensioen zouden willen herleiden tot een strict minimum en pleit voor het behoud van het proportioneel stelsel.

Tot slot stelt de heer De Roo aan de Staatssecretaris volgende vragen :

1) Bij de bijzondere machtenbesluiten n° 415 (koninklijk besluit van 16 juli 1986, art. 2 en 21 - *Belgisch Staatsblad* van 30 juli 1986) en 416 (koninklijk besluit van 16 juli 1986, art. 1 en 9 - *Belgisch Staatsblad* van 30 juli 1986) werd bij wijze van bewarende maatregel aan de vrouwen de mogelijkheid ontzegd tot vervroeging van de ingangsdatum van het rustpensioen vóór de leeftijd van 60 jaar.

Hoeveel vrouwen werden door die maatregel getroffen ?

L'intervenant rappelle à cet égard la directive C. E. E. n° 79/7 du 19 décembre 1978 (*Journal Officiel des Communautés européennes* du 10 janvier 1979, n° L 6/24) ainsi que la recommandation C. E. E. n° 82/857 du 10 décembre 1982 (*Journal Officiel des Communautés européennes* du 18 décembre 1982, n° L 357/27).

Il estime qu'il ne peut être question de toucher à la pension légale, qui doit demeurer l'un des piliers essentiels du régime de la sécurité sociale, ce qui, vu les chiffres qui figurent dans l'avis du C. N. T., ne manquera pas de poser de sérieux problèmes sur le plan financier.

M. De Roo constate que, suivant la proposition que le Gouvernement a transmise au C. N. T., les femmes invalides, chômeuses ou prépensionnées âgées de 60 ans pourraient conserver leur statut jusqu'à l'âge de 65 ans.

Il en déduit que la réforme proposée entraînera non seulement une diminution des dépenses dans le secteur des pensions, mais aussi une augmentation des dépenses dans les secteurs de l'assurance maladie, du chômage et des prépensions de retraite.

Selon l'avis du C. N. T., la réforme entraînera une augmentation plutôt qu'une diminution des dépenses.

M. De Roo estime qu'il faudra donc, à long terme, tenir compte de l'évolution économique et démographique (notamment de l'évolution de la masse salariale et, partant, de l'emploi) et étudier le problème des pensions dans le cadre de l'ensemble de la sécurité sociale.

Il faudra également être attentif à l'évolution de la subvention de l'Etat en faveur du régime des pensions de retraite et de survie qui avait été fixée à 20 % des prestations par l'article 26 de la loi D'Hoore (loi du 29 juin 1981 établissant les principes généraux de la sécurité sociale des travailleurs salariés, *Moniteur belge* du 2 juillet 1981).

L'Office national des pensions pour travailleurs salariés (O. N. P. T. S.), a calculé qu'à législation constante, les charges de pension augmenteront annuellement d'environ 2 % jusqu'à l'an 2000.

Le C. N. T. a demandé au Gouvernement (voir l'avis provisoire p. 75) de ne prendre aucune nouvelle mesure avant qu'il ait émis son avis définitif, de ne pas toucher au régime de la prépension conventionnelle en 1987 et en 1988 et de maintenir le régime des prépensions de retraite au moins jusqu'au 31 décembre 1988.

M. De Roo demande que le Gouvernement tienne compte de l'avis (provisoire) du C. N. T.

Il s'insurge contre ceux qui veulent réduire la pension légale à un strict minimum et plaide en faveur du maintien du système proportionnel.

Enfin, M. De Roo pose les questions suivantes au Secrétaire d'Etat :

1) Les arrêtés de pouvoirs spéciaux n° 415 (arrêté royal du 16 juillet 1986, article 2 et 21 - *Moniteur belge* du 30 juillet 1986) et 416 (arrêté royal du 16 juillet 1986, articles 1 et 9 - *Moniteur belge* du 30 juillet 1986) prévoient, à titre conservatoire, que les femmes ne peuvent prendre leur pension de retraite avant l'âge de soixante ans.

Combien de femmes ont été touchées par cette mesure ?

Welke is de omvang van de hierdoor gerealiseerde besparing voor het pensioenstelsel in 1987 en in de komende jaren?

2) Wanneer zal de regering een standpunt innemen met betrekking tot de pensioenleeftijd en over het stelsel van flexibele uittreding tussen 60 en 65 jaar op grond van de loopbaanjaren?

3) Zal de rijkstoelage aan het stelsel van de rust- en overlevingspensioenen behouden blijven op 20 % van de uitgaven (als bepaald in artikel 26 van de wet van 29 juni 1981 - *Belgisch Staatsblad* van 2 juli 1981)?

4) Hoe zijn de reserves van zowel de Rijksdienst voor Werknemers (R. W. P.) als het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (R. S. V. Z.) tijdens de jongste 3 jaar geëvolueerd?

De heer Derycke onderscheidt in het regeringsbeleid inzake pensioenen sedert 1981 twee grote periodes.

Tijdens de jaren 1981 tot en met 1984 — een periode die werd besloten met de goedkeuring van de zogenaamde « wet Mainil » (wet van 15 mei 1984, *Belgisch Staatsblad* van 22 mei 1984) — streefde de regering naar aanvullende tewerkstelling via vervroegde pensioneringen. Sedert 1986 voert de Regering een andere politiek: afbouw van het brugrustpensioen en van het conventioneel brugpensioen alsmede het beruchte voorstel tot gelijkshakeling van de pensioengerechtigde leeftijd voor man en vrouw op 65 jaar, dat overigens op financieel vlak niet het onmiddellijke resultaat zal hebben dat de Regering verhoopt.

Uit het bovengenoemde interim-rapport van de N. A. R. onthoudt de heer Derycke echter vooral dat men in patroonskringen duidelijk gewonnen is voor een berekening van het pensioenbedrag op grond van een forfaitair aantal jaren waardoor de band tussen het pensioenbedrag en het (tijdens de loopbaan verdiende) loon losser zou worden gemaakt.

Spreekster maakt zich echter vooral zorgen over de gestadige groei van de tweede (pensioenfondsen en groepsverzekeringen) en de derde pensioenpeiler (het pensioensparen).

In bepaalde politieke partijen en in kringen van (groeps)verzekeraars worden deze beide peilers immers gezien als een eerste stap naar de vervanging van het thans geldende wettelijk pensioenstelsel (op basis van repartitie) door een nieuw stelsel, gebaseerd op één of andere vorm van kapitalisatie.

Indien deze trend aanhoudt — en tot op heden heeft de Regering niets gedaan om zulks te beletten — vreest *de heer Derycke* dat er uiteindelijk 4 categorieën van gepensioneerden zullen ontstaan:

- 1) zij die van het bestaansminimum moeten leven (onvolledige loopbaan);
- 2) zij die enkel het wettelijk pensioen genieten;
- 3) zij die daarenboven deelgenomen hebben aan een groepsverzekering of een pensioenfonds;
- 4) zij die supplementair nog de middelen hebben gehad om aan pensioensparen te doen.

Via de fiscale aftrekken worden, aldus *de heer Derycke*, deze 3e en 4e categorie grotendeels gefinancierd met belastingsgelden.

Quelle est l'importance des économies réalisées dans le secteur des pensions en 1987 et dans les années à venir grâce à cette mesure?

2) Quand le Gouvernement prendra-t-il position en ce qui concerne l'âge de la retraite et la possibilité de prendre la retraite entre 60 et 65 ans sur la base du nombre d'années de carrière?

3) La subvention de l'Etat au régime des pensions de retraite et de survie sera-t-elle maintenue à 20 % des dépenses (comme le prévoit l'article 26 de la loi du 29 juin 1981 - *Moniteur belge* du 2 juillet 1981)?

4) Quelle a été l'évolution des réserves de l'Office national des pensions pour travailleurs salariés (O. N. P. T. S.) et de l'Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (I. N. A. S. T. I.) au cours des trois dernières années?

M. Derycke distingue deux grandes périodes dans la politique que le Gouvernement a menée en matière de pensions depuis 1981.

Au cours des années 1981 à 1984 — période qui s'est achevée par le vote de la « loi Mainil » (loi du 15 mai 1984, *Moniteur belge* du 22 mai 1984) —, le Gouvernement s'est efforcé de promouvoir l'emploi en favorisant la mise à la retraite anticipée. Depuis 1986, le Gouvernement mène une politique différente: à la suppression progressive de la prépension de retraite et de la prépension conventionnelle, vient s'ajouter la fameuse proposition visant à fixer l'âge de la retraite uniformément à 65 ans pour les hommes et pour les femmes, proposition qui n'aura d'ailleurs pas, sur le plan financier, le résultat immédiat escompté par le Gouvernement.

Du rapport intérimaire précité du C. N. T., *M. Derycke* retient toutefois surtout qu'il est clair que les patrons sont désormais partisans de la formule qui consisterait à calculer le montant de la pension sur la base d'un nombre d'années forfaitaire, ce qui atténuerait le lien entre le montant de la pension et la rémunération perçue au cours de la carrière professionnelle.

Toutefois, l'intervenant s'inquiète surtout du fait que les deuxième (fonds de pension et assurances de groupe) et troisième (épargne-pension) piliers du système des pensions sont en progression constante.

Dans certains partis politiques et dans le milieu des assureurs (assurances de groupe), le développement de ces deux piliers est en effet considéré comme un premier pas vers le remplacement du régime légal des pensions actuellement en vigueur (régime basé sur le principe de la répartition) par un nouveau régime, basé sur l'une ou l'autre forme de capitalisation.

Si cette évolution se poursuit — et le Gouvernement n'a jusqu'à présent rien fait pour l'enrayer —, *M. Derycke* craint qu'il y ait finalement quatre catégories de pensionnés:

- 1) ceux qui devront vivre du minimum de moyens d'existence (carrière incomplète);
- 2) ceux qui ne bénéficieront que de la pension légale;
- 3) ceux qui auront en outre souscrit à une assurance de groupe ou auront cotisé à un fonds de pension;
- 4) ceux qui auront eu en outre les moyens d'ouvrir un compte d'épargne-pension.

M. Derycke estime, compte tenu des déductions fiscales accordées, que les pensions de cette 3e et 4e catégorie sont dans une large mesure financées par des dépenses fiscales.

Vroeg of laat zal een — wellicht anders samengestelde — politieke meerderheid in dit land genoopt zijn om aan deze tweede en derde peiler een verplichte solidariteit met het wettelijk pensioenstelsel op te leggen, teneinde de schrijnende sociale kloof tussen de 4 bovengenoemde categorieën te dichten.

De heer Petitjean is van mening dat, gelet op de uit studies gebleken verhoogde levenskansen voor vervroegd gepensioneerden (t.o.v. hen die tot 65 jaar blijven werken) de last die op de pensioeninstellingen weegt in de komende jaren gevoelig zal toenemen.

Heeft de Staatssecretaris reeds enig idee over de omvang van deze toename?

Mevrouw Detiège vraagt waarom vanaf 1 januari 1987 de vervroegde oppensioenstelling niet meer werd toegelaten voor de vrouwen die hun aanvraag reeds hadden ingediend. En wat zal er, gelet op het feit dat een eventuele wijziging van de pensioenwetgeving pas ten vroegste op 1 januari 1989 kan ingaan, in die tussenperiode gebeuren? Kan geen voorlopige regeling worden uitgewerkt om de periode januari 1987 tot december 1988 te overbruggen?

Volgens de heer Denys moet binnen het wettelijk pensioenstelsel de solidariteit primeren en moet men op een bepaald ogenblik bereid zijn over te stappen naar een forfaitair stelsel. Spreker vreest dat op langere termijn het huidige wettelijk stelsel niet zal kunnen behouden blijven. Een verhoging van de bijdragen om de huidige pensioenregeling te kunnen financieren lijkt hem evenwel uitgesloten.

Spreker pleit voorts voor een verdere vereenvoudiging van het pensioenstelsel en vraagt of er specifieke maatregelen worden genomen om de bestuurskosten te drukken.

Volgens de heer Desaeyere stelt zich een pariteitsprobleem: in welke mate volgt het gemiddeld pensioen de evolutie van de gemiddelde wedde. Wordt de monetaire pariteit grotendeels gehandhaafd door de indexaanpassingen, dan rijst de vraag in hoeverre de pensioenen de reële groei hebben gevolgd. Met andere woorden, wordt de pariteit ten aanzichte van de reële groei gewaarborgd?

Hij meent dat enkel voor de laagste inkomens maatregelen werden genomen maar dat het overgroot deel van de pensioenen een achterstand hebben opgelopen ten opzichte van de evolutie van de gemiddelde wedde.

* * *

Wat de bedoelingen van de Regering met betrekking tot het ontwerp over de flexibele pensioenleeftijd betreft, herinnert de Staatssecretaris er aan dat het advies werd ingewonnen van de Nationale Arbeidsraad en van de Werkgroep die is belast met de studie van het sociaal statuut van de zelfstandigen. De Regering was immers de mening toegedaan dat het om een maatschappij-probleem ging, en dat alle betrokken partijen hun mening moesten kunnen geven over de wenselijkheid van een zo omvangrijke hervorming.

Hij wijst er ook op dat de Regering zich tevreden gesteld heeft met het voorstellen van een globale formule. Alvorens er een definitieve oplossing uit de bus komt, zullen de sociale partners dus ruimschoots de kans krijgen om alle voorstellen te doen die zij nuttig achten. In hun brief van 3 juli 1986 verzochten de Minister van Sociale Zaken en de Staatssecretaris voor Pensioenen de Raad dan ook « advies te willen uitbrengen zowel over de grond van het voorstel als over mogelijke overgangsmatregelen en toepassingsmodaliteiten en over de repercussies in de andere stelsels van de Sociale Zekerheid. Het is ook aangewezen dat de verschillende stelsels van vervroegde pensionering

Tôt ou tard, la majorité politique — qui ne sera sans doute plus la même — sera obligée d'imposer la solidarité avec le système légal des pensions à ces deuxième et troisième piliers, afin de combler le fossé social qui se creuse entre les quatre catégories précitées.

Se fondant sur des études, dont il ressort que les prépensionnés ont une espérance de vie plus grande que les pensionnés qui n'ont pris leur retraite qu'à 65 ans, M. Petitjean estime que la charge des organismes de pension s'alourdira sensiblement dans les prochaines années.

Le Secrétaire d'Etat a-t-il déjà une idée de l'importance de cette augmentation.

Mme Detiège demande pourquoi la retraite anticipée a été refusée à partir du 1er janvier 1987 aux femmes qui avaient fait leur demande avant cette date. Eu égard au fait qu'une modification éventuelle de la législation sur les pensions ne pourra entrer en vigueur que le 1er janvier 1989, au plus tôt, que se passera-t-il d'ici là? Ne peut-on envisager une réglementation provisoire pour la période de janvier 1987 à décembre 1988?

M. Denys estime que c'est la solidarité qui doit primer dans le régime de la pension légale et qu'il faut se préparer à passer à un moment donné à un régime forfaitaire. L'intervenant craint que le régime légal actuel ne puisse être maintenu à long terme. Il lui paraît par ailleurs exclu d'augmenter les cotisations en vue de pouvoir financer le régime actuel des pensions.

L'intervenant préconise une plus grande simplification du régime de pension et demande si des mesures spécifiques ont été prises en vue de réduire les frais de gestion.

M. Desaeyere estime qu'il se pose un problème de parité: dans quelle mesure la pension moyenne suit-elle le traitement moyen? Si la parité monétaire est en grand partie maintenue grâce à l'indexation, on peut néanmoins se demander dans quelle mesure les pensions ont suivi la croissance réelle. En d'autres termes, la parité par rapport à la croissance réelle est-elle garantie?

L'intervenant estime que des mesures n'ont été prises que pour les revenus les plus bas et que la grande majorité des pensions n'ont pas suivi l'évolution de la rémunération moyenne.

* * *

A propos des intentions du Gouvernement quant au projet de flexibilité de l'âge de la retraite, le Secrétaire d'Etat rappelle que le Conseil national du travail et le Groupe de travail chargé de l'étude du statut social des travailleurs indépendants ont été consultés. Le Gouvernement a, en effet, estimé qu'il s'agissait d'un problème de société et qu'il appartenait à toutes les parties concernées de se prononcer sur l'opportunité d'une réforme de cette envergure.

Il rappelle aussi que le Gouvernement s'est contenté de présenter une formule globale en laissant aux partenaires sociaux la possibilité de faire toute suggestion utile en vue d'une solution définitive. Dans leur lettre datée du 3 juillet 1986, le Ministre des Affaires sociales et le Secrétaire d'Etat aux pensions priaient le Conseil « d'émettre un avis sur le fond de la proposition comme sur les mesures transitoires, les modalités d'application et les répercussions sur les autres régimes de la sécurité sociale. Il serait opportun aussi d'associer à la problématique générale, les différents régimes de pension anticipée en vue de l'emploi (prépensions et prépensions de retraite) ainsi que d'exami-

met het oog op de tewerkstelling (brugrustpensioenen, brugpensioenen, enzovoort) alsook de vraag naar de toegelaten arbeid (zowel voor gepensioneerd en voor brug(rust)gepensioneerd als voor langdurig oudere werklozen en invaliden) bij de globale problematiek zouden worden betrokken en dat de Nationale Arbeidsraad derhalve ook advies zou uitbrengen en mogelijke hervormingen in deze stelsels zou voorstellen, in relatie tot de overwogen hervorming van het pensioenstelsel ».

Tot besluit, werd voorgesteld:

1) de pensioenleeftijd voor mannen en vrouwen op hetzelfde peil te brengen, met name door een veralgemening van de pensioenleeftijd op 65 jaar;

2) de ingang van het pensioen voor iedereen mogelijk te maken vanaf de leeftijd van 60 jaar. Dat pensioen zou eenvormig worden berekend in 45sten, op grond van de op het ogenblik van de pensionering doorlopen loopbaan. Op dat pensioen zou de verminderingscoëfficiënt wegens vroeging niet meer worden toegepast;

3) dat de egalisatie van het pensioenstatuut van mannen en vrouwen zou leiden tot eenzelfde harmonisatie op het stuk van werkloosheidsuitkeringen en invaliditeit.

De Staatssecretaris verklaart dat aan die hervorming talloze motieven ten grondslag liggen:

1) Op budgettair en financieel vlak

Zoals reeds werd aangestipt, constateert men dat de vrouwen, die overigens steeds talrijker zijn en een steeds groter pensioen ontvangen, op 60 jaar met pensioen kunnen. Hun pensioen wordt in 40sten berekend. Ook blijkt dat de vrouwen op 60 jaar een levensverwachting van 20,93 hebben, terwijl dit voor de mannen slechts 16,26 is, d.i. een verschil van 5 jaar. Concreet betekent zulks dat de vrouwen hun pensioen gemiddeld vijf jaar vóór de mannen krijgen en er vijf jaar langer van genieten. Bovendien is dit pensioen gunstiger aangezien het in 40sten wordt bereken.

De thans van kracht zijnde regels zijn m.a.w. noch actuariael, noch demografisch verantwoord. De Regering heeft dan ook de bedoeling aan die discriminatie een einde te maken. Nochtans zullen sommige overgangsmatregelen moeten worden aangepast om een te brutale breuk in de ontwerpen inzake pensionering op middellange termijn te vermijden.

Het lijkt geen twijfel dat een dergelijke hervorming een van de mechanismen van de stijging van de uitgaven voor de pensioenregelingen breekt. Daarentegen moet worden geconstateerd dat de verschuiving van de pensioenleeftijd voor de vrouwen naar 65 jaar en de daarmee gepaard gaande aanpassingen van de werkloosheid, de invaliditeit, de conventionele brugpensioenen een overdracht van lasten tot gevolg kan hebben. De Nationale Arbeidsraad heeft daartoe diverse hypothesen uitgewerkt. Andere hypothesen zullen nog worden onderzocht.

2) De voorgestelde hervorming is ook op sociaal vlak verantwoord. De formule van het pensioen op een « valbijl »-leeftijd is voor betwisting vatbaar. Zij verplicht de werknemer die zich nog in staat voelt om zijn werkzaamheid voort te zetten of die de inkomsten uit die werkzaamheid nog absoluut nodig heeft, met pensioen te gaan hoewel de toegestane pensioenuitkering ontoereikend is.

ner le problème du travail autorisé (aux pensionnés, prépensionnés et aux bénéficiaires des prépensions de retraite, les chômeurs âgés de longue durée ainsi que les invalides) et que le Conseil national émette un avis et formule des réformes possibles de ces régimes en vue de la réforme projetée des lois de pension ».

Pour fixer les esprits, il a été proposé:

1) d'égaliser l'âge de la retraite pour les hommes et pour les femmes en généralisant l'âge de 65 ans;

2) de permettre la prise de cours de la pension à partir de 60 ans pour tous. Cette pension serait calculée uniformément en 45èmes et sur base de la carrière accomplie au moment de la retraite. Cette pension ne serait plus affectée du coefficient de réduction pour anticipation;

3) l'égalisation du statut de pension des hommes et des femmes emporte la même harmonisation au niveau du chômage et de l'invalidité.

Le Secrétaire d'Etat explique que les motivations de cette réforme sont multiples:

1) Au niveau budgétaire et financier

Ainsi que cela a déjà été expliqué, on constate que les femmes qui d'ailleurs sont de plus en plus nombreuses à emporter une pension par ailleurs de plus en plus importante, peuvent obtenir leur retraite à l'âge de 60 ans. Leur pension est calculée en 40èmes. Il apparaît aussi que les femmes ont, à l'âge de 60 ans une espérance de vie de 20,93 tandis que pour les hommes elle n'est que de 16,26, soit un écart de 5 ans. Cela signifie donc concrètement qu'en moyenne les femmes obtiennent leur pension 5 ans avant les hommes et en bénéficient 5 ans en plus. Cette pension est, par ailleurs, plus favorable puisque calculée en 40èmes.

Autrement dit, les règles actuellement en vigueur n'ont aucune justification actuarielle ou démographique. L'intention du Gouvernement est donc de mettre fin à cette discrimination. Certaines mesures transitoires devront toutefois être adoptées pour éviter une rupture trop brusque dans les projets de retraite à moyen terme.

Il va sans dire qu'une telle réforme casse l'un des mécanismes de croissance des dépenses des régimes de pension. Par contre, il y a lieu de constater que le report de l'âge de la pension pour les femmes à 65 ans et l'adaptation concomitante du chômage, de l'invalidité, des prépensions conventionnelles, peut provoquer un transfert de charge. Le Conseil national du travail a, à cette fin, établi plusieurs hypothèses. D'autres sont examinées.

2) La réforme proposée se justifie également sur le plan social. La formule de la retraite à un âge « couperet » est contestable. Elle oblige à partir de la retraite le travailleur qui se sent encore capable de poursuivre son activité ou pour lequel les revenus de cette activité sont encore nécessaires, la retraite accordée n'étant pas suffisante.

Daarentegen verplicht zij de werknemer die om diverse redenen (gezondheid, arbeidsmoeheid, wens om van het leven te profiteren) wil stoppen met werken, zijn activiteit voort te zetten.

De voorgestelde regeling biedt éénieder de mogelijkheid à la carte met pensioen te gaan tussen 60 en 65 jaar, terwijl de activiteit nochtans na die leeftijd mag worden voortgezet indien de werknemer zulks wenselijk acht.

3) Op het vlak van de werkgelegenheid is het duidelijk dat de voorgestelde formule op korte termijn, althans wat de mannelijke bevolking betreft, een bepaald aantal banen kan scheppen. Wat de vrouwen betreft, mag men er van uitgaan dat de maatregel, in de onmiddellijke toekomst en rekening houdend met overgangsmaatregelen die zijn uitgewerkt om een te grote aantasting van de rechten te vermijden, ter zake vrijwel geen uitwerking zou hebben.

4) Het ontwerp inzake flexibiliteit maakt ook een harmonisering mogelijk van de regelingen tussen 60 en 65 jaar, alsmede een harmonisering met de regeling bij de overheid waar die flexibiliteit reeds bestaat.

5) Tot slot is het interessant eraan te herinneren dat Europese Gemeenschappen er ons in een richtlijn toe verplichten aan de mannen en de vrouwen een gelijk statuut te geven en bovendien de invoering van een systeem van flexibele pensionering aanbevelen.

De Nationale Arbeidsraad heeft dit voorstel reeds besproken en heeft de financiële weerslag van de diverse hypothesen laten berekenen, daarbij de keuze in aanmerking nemend die door de belanghebbenden zal worden gemaakt; de Raad vreest er immers voor dat de totale last van de sociale zekerheid zal toenemen.

De Nationale Arbeidsraad heeft zopas een tussentijds advies uitgebracht waarin hij vaststelt dat hij nog niet in staat is geweest terzake een eensluidend standpunt in te nemen.

Op de vraag van verschillende leden wat de houding van de Regering zal zijn in verband met dit ontwerp van flexibiliteit, antwoordt de Staatssecretaris dat de Regering, gelet op de materiële onmogelijkheid om de hervorming nog vóór 1 januari 1988 uit te voeren, van plan is, althans indien ze op de ingeslagen weg verder gaat, de nieuwe regeling niet vóór 1 januari 1989 in werking te doen treden.

De Staatssecretaris verklaart dat de Regering de bedoeling heeft een ontwerp in te dienen bij het Parlement. Het komt dit laatste toe zich daarover uit te spreken.

Hij is het eens met de mening van de heer De Roo wanneer deze het systeem van het evenredig pensioen verdedigt. Die evenredigheid was immers één van de basisprincipes van de wet van 15 mei 1984. Deze wet voorzorg in een systeem van evenredige pensioenen:

- voor de overlevingspensioenen in de overheidssector;
- voor de pensioenregeling van zelfstandigen.

De Staatssecretaris twijfelt eraan of een meerderheid van de bevolking gunstig staat tegenover een nationaal forfaitaire en egalitaire pensioen.

Aan de heer De Roo die het aantal vrouwen wenst te kennen die betrokken zijn bij de afschaffing van het vervroegd pensioen vóór de leeftijd van 60 jaar, antwoordt hij dat men terzake aangewezen is op veronderstellingen. Het is niet mogelijk precies te bepalen hoeveel vrouwen hun pensioen vóór 60 jaar zouden wensen aan te vragen.

Par contre, elle condamne le travailleur qui voudrait cesser pour diverses raisons (santé, lassitude, désir de profiter de la vie) à poursuivre son activité.

Le système proposé offre à chacun la possibilité d'une retraite à la carte entre 60 et 65 ans, l'activité pouvant d'ailleurs être poursuivie au-delà de cet âge si le travailleur l'estime opportun.

3) Sur le plan de l'emploi, il est évident que la formule proposée peut, à brève échéance, dégager du moins en ce qui concerne les hommes un certain volume d'emplois. Quant aux femmes, dans l'immédiat, et tenant compte de mesures transitoires en vue d'éviter une trop importante diminution des droits, on peut considérer que la mesure n'aurait pratiquement pas d'effet en ce domaine.

4) Le projet de flexibilité permet aussi une harmonisation des statuts entre 60 et 65 ans, et une harmonisation avec le régime public où cette flexibilité existe déjà.

5) Enfin, il n'est pas sans intérêt de rappeler qu'une directive émanant des communautés européennes nous impose d'établir l'égalité de statut entre hommes et femmes tandis qu'il est recommandé par les mêmes autorités européennes d'organiser un système de retraite flexible.

Le Conseil national du travail a déjà discuté cette proposition et a fait établir l'incidence financière de diverses hypothèses essayant de tenir compte du choix qui feront les personnes intéressées, une des craintes du Conseil étant de voir la charge globale de la sécurité sociale augmenter.

Le Conseil national vient de rendre un avis intérimaire dans lequel il constate qu'il n'a pas encore été en mesure d'adopter à ce sujet une position unanime.

A la question posée par plusieurs membres sur le point de savoir quelle sera l'attitude du Gouvernement à propos de ce projet de flexibilité, le Secrétaire d'Etat répond que, devant l'impossibilité matérielle d'encore appliquer la réforme au 1er janvier 1988, le Gouvernement se propose, s'il persiste dans cette voie, de ne pas faire entrer le nouveau régime avant le 1er janvier 1989.

Le Secrétaire d'Etat déclare que l'intention du Gouvernement est de déposer un projet au Parlement. Il appartiendra à ce dernier de se prononcer.

Il partage l'avis de M. De Roo lorsqu'il défend le système de pension proportionnelle. La proportionnalité était d'ailleurs un des principes de base de la loi du 15 mai 1984. Cette loi a organisé un système de pension proportionnelle:

- pour les pensions de survie du secteur public;
- pour le régime de pension des indépendants.

Le Secrétaire d'Etat doute qu'une pension nationale forfaitaire et égalitaire puisse être favorablement accueillie par une majorité de la population.

A M. De Roo qui voudrait connaître le nombre de femmes visées par la suppression de la pension anticipée avant l'âge de 60 ans, il répond qu'en cette matière on est obligé de faire des suppositions. Il n'est pas possible de prévoir avec précision le nombre de femmes qui seraient susceptibles de demander leur pension avant 60 ans.

Men moet dan ook steunen op de laatste statistieken die opgesteld zijn door de Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen. Uitgaande van die statistieken heeft men, voor 1984, het aantal vrouwen kunnen vaststellen die een vervroegd pensioen hebben genomen, nl. 1065 gehuwde vrouwen, 319 ongehuwde vrouwen, 421 weduwen, hetzij een totaal van 1805 vrouwen. In de veronderstelling dat die vervroegde uittredingen zouden doorgaan zoals tijdens de laatste jaren, dan kan de besparing die uit die maatregel voortvloeit als volgt geraamd worden:

1988	338 miljoen F
1989	593 miljoen F
1990	760 miljoen F
1991	847 miljoen F
1992	788 miljoen F

De Staatssecretaris verwijst naar een vraag van de heer De Roo die wenste te weten of de Regering een wijziging zal doorvoeren in artikel 26 van de wet van 26 juni 1986 waarin een staatstegemoetkoming is vastgesteld van 20 % van het bedrag van de voor de uitkering vereiste uitgaven en betoogt dat alhoewel een herziening altijd mogelijk blijft — al was het maar om de nationale solidariteit aan te passen aan de behoeften van de regeling — daar vooralsnog geen sprake van geweest is.

Voor de ontwikkeling van de financiële toestand van de pensioenregelingen voor de loontrekkenden en de zelfstandigen verwijst de Staatssecretaris naar de tabellen blz. 14 en 15.

In verband met de opmerking van de heer Petitjean betreffende de gevolgen van het brugpensioen op de levensverwachting en de toekomstige lasten, vindt de Staatssecretaris het voorbarig een dergelijk besluit te trekken. Enerzijds werden in tal van gevallen de pensioentrekkers verplicht tegen hun zin hun arbeidsplaats te verlaten. En de brugpensionering werd lang niet altijd als een bevrijding, doch integendeel, als een straf en een sociale onrechtvaardigheid gevoeld. Men mag niet vergeten dat sommige bruggepensioneerden in die toestand terecht zijn gekomen op een ogenblik dat zij nog vrij grote kosten hadden wegens kinderlast of wegens diverse financiële lasten (hypotheekleningen...).

Inzake het door de heer Desaeyere gestelde pariteitsprobleem geeft de Staatssecretaris toe dat de pensioenen in de loop van de jongste jaren niet meer aan de — eerder geringe — groei werden aangepast.

Tot slot legt hij uit dat de pensioenregelingen niettegenstaande de door de wet van 15 mei 1984 tot harmonisering van de pensioenregelingen gerealiseerde vereenvoudiging — nog te complex zijn en dat een verdere harmonisering moet worden nagestreefd.

* * *

Mevrouw Detège is van oordeel dat de gelijkberechtiging van mannen en vrouwen inzake pensioenleeftijd enkel omwille van besparingen wordt nagestreefd. Zij wijst er op dat op andere vlakken maatregelen worden genomen die een tegengestelde richting uitgaan zoals bijvoorbeeld in de sector van de werkloosheidsreglementering waar de gezinsituatie primeert en met het individueel recht van de vrouw geen rekening meer wordt gehouden. Volgens haar is het optrekken van de pensioenleeftijd tot 65 jaar niet realistisch. Zij verwijst naar de situatie in Frankrijk waar de leeftijdsgrens zowel voor mannen als voor vrouwen op 60 jaar werd vastgesteld.

Force est alors de se reporter aux dernières statistiques établies par la Caisse nationale des pensions de retraite et de survie. A partir de ces statistiques, on a pu déterminer, pour 1984, le nombre de femmes qui ont pris une pension anticipée: soit 1065 femmes mariées, 319 femmes non mariées, 421 veuves, soit au total 1805 femmes. Supposant que les départs à la retraite anticipée, tels qu'ils se sont présentés ces dernières années, pouvaient se maintenir, on a pu estimer les économies provenant de cette mesure de la façon suivante:

1988	338 millions de F
1989	593 millions de F
1990	760 millions de F
1991	847 millions de F
1992	788 millions de F

Se référant à la question de M. De Roo de savoir si une modification de l'article 26 de la loi du 26 juin 1986 qui prévoit une intervention de l'Etat représentant 20 % du montant des dépenses de prestation, le Secrétaire d'Etat explique que, bien qu'une révision reste toujours possible, ne fut-ce que pour adapter la solidarité nationale aux besoins du régime, il n'en a pas été question à ce jour.

A propos de l'évolution de la situation financière des régimes de pensions des travailleurs salariés et des travailleurs indépendants, le Secrétaire d'Etat réfère aux tableaux pages 14 et 15.

Quant à la remarque de M. Petitjean concernant les conséquences de la pension anticipée sur l'espérance de vie et les charges futures, le Secrétaire d'Etat estime qu'il est prématuré de tirer une semblable conclusion. D'une part, dans de nombreux cas les titulaires de pension ont été forcés de quitter leur emploi contre leur gré. Et la mise à la retraite anticipée n'a pas toujours été ressentie comme une délivrance mais au contraire comme une sanction et une injustice sociale. Il ne faut pas oublier que certains prépensionnés se sont trouvés dans cette situation alors qu'ils avaient encore des charges importantes à supporter, que ce soit en raison d'enfants à charge, que ce soit en raison de diverses charges financières (prêts hypothécaires ...).

En ce qui concerne le problème de la parité soulevé par M. Desaeyere, le Secrétaire d'Etat reconnaît que les pensions n'ont plus été adaptées ces dernières années à la croissance, qui a d'ailleurs été assez limitée.

Il souligne enfin que malgré la simplification apportée par la loi du 15 mai 1984 portant mesures d'harmonisation dans les régimes de pension, notre législation en la matière est encore trop complexe et qu'il faut poursuivre l'harmonisation.

* * *

Mme Detège estime que l'égalité entre les hommes et les femmes en ce qui concerne l'âge de la retraite n'est réalisée que par souci d'économie. Elle fait observer que certaines mesures prises dans d'autres domaines vont dans le sens contraire, notamment dans le domaine du chômage où la situation du ménage est déterminante et où il n'est plus tenu compte du droit individuel de la femme. Elle estime que le relèvement de l'âge de la retraite à 65 ans n'est pas réaliste. Elle souligne qu'en France, l'âge de la retraite a été fixé à 60 ans pour les hommes comme pour les femmes.

Mevrouw Detiège beklemtoont tenslotte dat bij het uitwerken van een nieuwe regeling rekening moet worden gehouden met de hoge werkloosheid die vooral jonge vrouwen treft.

De heer Derycke vraagt een open discussie in verband met deze problematiek en is met de heer De Roo verheugd dat de voorgenomen wijziging van de pensioenwetgeving via parlementaire weg zal gebeuren.

2. Pensioensparen

De heer De Roo is van oordeel dat regelingen als het pensioensparen het wettelijk pensioen als sociale verzekering (op basis van de loopbaan en de solidariteit) niet kunnen en mogen vervangen.

De heer Derycke heeft er reeds op gewezen dat het pensioensparen zal leiden tot het ontstaan van een vierde categorie van gepensioneerden. Hij betreurt dat deze regeling in het Parlement niet kon worden besproken en meent dat de Staatssecretaris voor Pensioenen stappen zou moeten ondernemen teneinde het pensioensparen te beperken en te integreren.

Dat het pensioensparen verband houdt met de pensioenproblematiek komt volgens de heer Derycke duidelijk tot uiting in de resultaten van een enquête waaruit blijkt dat 43 % van de deelnemers zich hadden ingeschreven uit bezorgdheid voor hun toekomstig pensioen.

De heer Wauthy zou van de heer Derycke wensen te vernemen wat hij met de groepsverzekeringen precies op het oog heeft en of hij een onderscheid maakt inzake het pensioensparen tussen diegenen die thans reeds de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt en diegenen die deze leeftijd pas later zullen bereiken.

De heer Burgeon ziet in het succes van het pensioensparen geen teken van vertrouwen vanwege de bevolking in de Regering.

De kunstmatige opleving die dit systeem op de beurs heeft veroorzaakt kan trouwens elk ogenblik ineensstorten. Spreker vreest dat ons pensioenstelsel naar Amerikaans model, langzaam geprivatiseerd wordt waarbij de ouderen, de werklozen e.d. uiteindelijk op liefdadigheid zullen aangewezen zijn.

De heer Desaeyere vraagt zich af of de Regering het pensioensparen niet beschouwt of zal beschouwen als een aanvulling van het wettelijk pensioen, eventueel ter compensatie van de pariteit van de pensioenen ten opzichte van de reële groei. Hij spreekt zich hiermee niet uit tegen het pensioensparen als dusdanig maar wel pleit hij voor openheid. Indien de Regering met het invoeren van deze maatregel andere doeleinden nastreeft, dient dit in alle duidelijkheid te worden gezegd.

* * *

In verband met de vrees van sommige leden als zou het bestaan van een stelsel van pensioensparen in de toekomst worden aangegrepen om de wettelijke voordelen af te bouwen, verklaart de Staatssecretaris dat de meningen op dat stuk verdeeld blijven en dat niet iedereen dat probleem uit eenzelfde gezichtshoek bekijkt.

Daarom lopen de naar voren gebrachte opvattingen ook zo uiteen, en wordt dat stelsel door sommigen gevreesd, door anderen aan de kaak gesteld, en door nog anderen toegejuicht. Maar de Minister die bevoegd is voor de pensioenen, moet handelen als de verdediger van alle gepensioneerden. Zijn belangrijkste taak bestaat er in te

Mme Detiège souligne enfin que lors de l'élaboration d'une nouvelle réglementation il faudra tenir compte du chômage élevé qui touche surtout les jeunes femmes.

M. De Rycke souhaite que ce problème fasse l'objet d'une discussion franche et se réjouit, tout comme M. De Roo, que la modification envisagée de la législation des pensions se réalise par la voie parlementaire.

2. Epargne-pension

M. De Roo estime que des systèmes tels que l'épargne-pension ne peuvent en aucun cas remplacer la pension légale en tant qu'assurance sociale (basée sur la carrière et la solidarité).

M. Derycke souligne une fois encore que l'épargne-pension aboutira à la création d'une quatrième catégorie de pensionnés. Il regrette que cette formule n'ait pas pu être discutée au Parlement et souhaite que le Secrétaire d'Etat aux Pensions entreprenne des démarches en vue de limiter et d'intégrer l'épargne-pension.

La relation entre l'épargne-pension et le problème des pensions a été mise en évidence par une enquête dont il ressort que 43 % des souscripteurs de contrats d'épargne-pension ont adhéré à ce système parce qu'ils avaient des inquiétudes quant à leur future pension.

M. Wauthy souhaite que M. Derycke précise sa pensée au sujet des assurances de groupe et demande s'il fait une distinction, en matière d'épargne-pension, entre les personnes qui ont et celles qui n'ont pas encore atteint l'âge de la retraite.

M. Burgeon estime que le succès de l'épargne-pension ne prouve pas que la population fasse confiance au Gouvernement.

La reprise de l'activité boursière que ce système a suscitée est artificielle et peut d'ailleurs s'effacer à tout moment. L'intervenant craint que notre régime de pensions soit petit à petit privatisé, à l'exemple du système américain, et que les personnes âgées, les chômeurs etc. soient réduits à la charité.

M. Desaeyere se demande si le Gouvernement ne considère ou ne considérera pas l'épargne-pension comme un complément de la pension légale, qui servira éventuellement à compenser la parité entre les pensions et la croissance réelle. Il n'est pas opposé pour autant à l'épargne-pension en tant que telle, mais il souhaite que le Gouvernement fasse preuve de franchise. Si le Gouvernement poursuit d'autres objectifs en instaurant cette mesure, il faut qu'il le dise clairement.

* * *

A propos de la crainte de certains membres que dans le futur l'existence d'un régime d'épargne pension ne soit mise à profit pour réduire les avantages légaux Le Secrétaire d'Etat explique qu'en cette matière les avis restent partagés et que le problème n'est pas vu de la même façon par tous.

C'est ce qui explique l'abondance des idées reçues, des craintes, des récriminations et des louanges. Mais le responsable des pensions doit se présenter comme le défenseur naturel de tous les pensionnés. Son rôle prioritaire consiste à assurer la pérennité des régimes en place, le respect des droits que les cotisants se sont constitués par leur contribu-

zorgen voor het voortbestaan van de bestaande stelsels, voor de naleving van de rechten die de bijdrageplichtigen hebben verworven door hun bijdragen of hun arbeid, voor de financiering van de stelsels en voor de regelmatige uitbetaling van de uitkeringen.

Door zijn optreden binnen de Regering en in het kader van haar beleid moet hij zowel de huidige als de toekomstige gepensioneerden beschermen.

Dat alles neemt evenwel niet weg dat hij door middel van een progressief en toekomstgericht beleid naar meer billijkheid, harmonie en solidariteit kan streven.

Natuurlijk past de door de Regering ingestelde formule van lange-termijnsparen niet in een solidariteitstelsel. Doordat men vrij kan toetreden, moet die formule eerder worden gezien als een aanmoediging voor lange-termijn spaarders. Uit een individueel oogpunt is er dus niets tegen in te brengen. De overheid heeft de plicht de burgers tot sparen aan te zetten, vooral tot sparen voor hun oude dag.

Op collectief vlak blijft de bescherming van het lange-termijnsparen overigens een economische noodzaak van het grootste belang, ook al lijkt ze niet te zullen leiden tot een beduidende toename van het gespaarde inkomen.

Het spreekt vanzelf dat de invoering en de inwerkingstelling van het pensioensparen in geen geval als voorwendsel mogen dienen om de basisrechten af te bouwen die de sociaal-verzekerden hebben verworven en die hen gegarandeerd werden toen ze hun bijdragen storten. In tegenstelling tot een stelsel van individuele kapitalisering, waarin de verzekerden een financieel vorderingsrecht bezitten, worden de bijdrageplichtigen in het geval van een verdeelstelsel geacht te beschikken over een moreel vorderingsrecht jegens de toekomstige generaties.

Tenzij men een totaal verscheidend maatschappijtype zou nastreven, kan een Staat die beweert sociaal te zijn, geen afbreuk doen aan wettige verworven rechten, ook al moet daarvoor op enigerlei ogenblik worden overgegaan tot een billijke herverdeling van de inkomens langs fiscale weg.

* * *

De heer Denys begrijpt niet goed de houding van de Staatssecretaris waar hij enerzijds argwanend staat tegenover het pensioensparen omdat die maatregel de solidariteitsband zou verbreken, terwijl hij anderzijds pleit voor het behoud van het proportioneel stelsel.

3. Brugrustpensioen

De heer De Roo vraagt wanneer de Regering de onzekerheid zal wegnemen met betrekking tot het al dan niet verlengen van het stelsel van het brugrustpensioen (koninklijk besluit n° 95 d.d. 28 september 1982 — *Belgisch Staatsblad* van 29 september 1982) dat per 31 december 1987 een einde neemt. Spreker dringt in dit verband aan op de verlenging van het stelsel van het brugrustpensioen tot de nieuwe pensioenwetgeving in voege zal treden.

De heer De Roo herinnert eraan dat bij de invoering van het brugrustpensioen gezegd was dat de overheid het grootste deel van de hieraan verbonden lasten zou dragen.

Thans neemt de overheid echter in toepassing van bovenvermelde verdeelsleutel eveneens slechts 20 % van deze last ($\pm$ 10 miljard F per jaar) voor haar rekening en laat zij de overige 80 % dragen door het stelsel zelf, dat daardoor zowat in de onmogelijkheid is om reserves aan te leggen.

tion ou par leur travail, le financement des régimes et garantir ainsi le paiement régulier des prestations.

Par son action au sein du Gouvernement et dans le cadre de la politique de ce dernier, il doit protéger les pensionnés actuels et futurs.

Cela n'empêche pas qu'il puisse, par une politique d'avenir et progressive, rechercher une plus grande équité, une plus grande harmonie, une solidarité plus large.

La formule d'épargne à long terme qui vient d'être instaurée par le Gouvernement ne s'inscrit naturellement pas dans un système de solidarité. Par son caractère libre, elle doit être considérée comme un encouragement à l'épargne de longue durée. Sur le plan individuel, elle ne peut être contestée. Les pouvoirs publics se doivent d'encourager les citoyens à pratiquer l'épargne et surtout l'épargne pour les vieux jours.

Sur le plan collectif par ailleurs, la protection de l'épargne de longue durée bien qu'elle ne semble pas devoir provoquer un accroissement important du revenu affecté à l'épargne, n'en demeure pas moins une nécessité économique de premier ordre.

Il est bien évident que l'institution et la mise en œuvre de l'épargne pension ne peut en aucun cas servir de prétexte à la diminution des droits de base que les assurés sociaux se sont créés et qui leur ont été assurés au moment de leur contribution. Si dans un régime de capitalisation individuelle, les assurés disposent d'un droit de créance financier, par contre en régime de répartition les cotisants sont censés détenir une créance morale sur les générations futures.

A moins d'envisager un changement total de type de société, un Etat qui se veut social ne peut donc porter atteinte à ces droits légitimement constitués quitte à appliquer à tout moment une redistribution équitable des revenus par la voie fiscale.

M. Denys ne comprend pas bien l'attitude du Secrétaire d'Etat, qui dit se méfier de l'épargne-pension parce que ce système romprait la solidarité tout en plaidant pour le maintien du système proportionnel.

3. Prépension de retraite

M. De Roo demande quand le Gouvernement lèvera l'incertitude en ce qui concerne la prorogation éventuelle du régime de la prépension de retraite (arrêté royal n° 95 du 28 septembre 1982 — *Moniteur belge* du 29 septembre 1982) qui ne sera plus d'application à partir du 31 décembre 1987. L'intervenant insiste à ce propos pour que le régime de la prépension de retraite soit prorogé jusqu'à l'entrée en vigueur de la nouvelle législation en matière de pensions.

M. De Roo rappelle que lors de l'instauration de la prépension de retraite, il avait été dit que les pouvoirs publics supporteraient la majeure partie des charges de ce régime.

Or, en application de la clé de répartition précitée, les pouvoirs publics ne prennent actuellement en charge que 20 % de ces dépenses ($\pm$ 10 milliards de F par an), en faisant supporter les 80 % restants par le régime même, qui se trouve ainsi dans la quasi impossibilité de constituer des réserves.

Legt de overheid aldus geen hypotheek op de toekomst van het pensioenstelsel als zodanig?

De Staatssecretaris antwoordt dat het brugrustpensioen ingevolge de vooruitzichten op korte termijn inzake werkloosheid, zal behouden blijven tot eind 1988.

Vanaf 1 januari 1989 zou de flexibele regeling in de plaats kunnen treden.

Hij beaamt dat de staatssubsidie die in 1985, 1986 en 1987 de uitgaven van het brugrustpensioen diende te dekken tot op de leeftijd van 65 jaar, teruggebracht werd tot 20 % van het bedrag van de uitkeringen. Voor precieze gegevens over de ontwikkeling van de financiële toestand van de pensioenregelingen, verwijst hij naar de tabellen blz. 14 en 15.

4. Overdracht van fondsen van het kapitalisatiestelsel naar het repartitiestelsel

De heer Petitjean herinnert er aan dat bij artikel 18 van het koninklijk besluit n° 415 van 16 juli 1986 tot wijziging van sommige bepalingen betreffende de werknemerspensioenen (*Belgisch Staatsblad* van 30 juli 1986) de wiskundige reserves alsmede het overeenstemmende gedeelte van het reservefonds van de renten, waarvan de betaling door de aangeslotenen op de leeftijd van 66 jaar niet zal zijn opgevorderd, worden overgedragen naar de Rijksdienst voor werknemerspensioenen. De Staatssecretaris heeft in dit verband gesproken over een bedrag van meer dan 2 miljard F.

Hij wenst te vernemen wat er zal gebeuren wanneer de renteverkrijgers deze pas nadat zij de leeftijd van 66 jaar hebben bereikt opvragen.

In de extralegale pensioenstelsels hebben de betrokkenen daarenboven de mogelijkheid om het opvragen van hun kapitaal (op het ogenblik dat ze 65 jaar oud zijn) gedurende maximum 5 jaar uit te stellen.

Dit kapitaal wordt dan omgezet in een enige premie van een levensverzekeringscontract dat bijvoorbeeld op hun zeventigste verjaardag afloopt.

Zullen deze mensen dan ook pas wanneer ze 70 jaar oud zijn hetzij de rente hetzij het kapitaal aan de fiscus moeten aangeven?

* * *

De Staatssecretaris antwoordt dat indien men zich thans ertoe zou beperken aan de gepensioneerden de opbrengst van hun individuele kapitalisatie uit te betalen, velen op het gewaarborgd minimum een beroep zouden doen. Hij herinnert eraan dat men in 1955 en in 1957 juist de individuele kapitalisatie terzijde heeft geschoven omdat men ingevolge de muntontwaarding geen voldoende hoge renten meer kon waarborgen.

De Staatssecretaris preciseert dat de onder de vroegere stelsels gevormde renten, die zowat 2 miljard F bedragen, verhoogd worden met een indexeringslaste van de omslagkas ten belope van ongeveer 6 miljard F.

Hij wijst er nog op dat het koninklijk besluit n° 415 van 16 juli 1986 weliswaar voorzag in de overdracht naar de Rijksdienst voor Werknemerspensioenen (R.W.P.) van de wiskundige reserves van de gerechtigden die op 66 jaar hun rechten op een rente nog niet hebben doen gelden, maar dat die dienst die voordelen wel moet toestaan indien na de overdracht toch een aanvraag binnenkomt.

De in voormeld koninklijk besluit n° 415 opgenomen maatregel slaat alleen op de renten die gevormd werden in het kader van de verplichte kapitalisatiestelsels die vóór

Les pouvoirs publics n'hypothèquent-ils pas ainsi l'avenir du régime des pensions lui-même?

Le Secrétaire d'Etat répond que, au vu des perspectives à court terme du chômage, la prépension de retraite serait maintenue jusqu'à la fin de l'année 1988.

A partir du 1er janvier 1989, le système de la flexibilité pourrait prendre le relai.

Le Secrétaire d'Etat confirme que le subside de l'Etat qui devait couvrir les dépenses afférentes au paiement de la prépension de retraite jusqu'à l'âge de 65 ans a été ramené à 20 % du montant des prestations. Pour des données précises au sujet de l'évolution de la situation financière des régimes de pension, il renvoie aux tableaux des pages 14 et 15.

4. Transfert de fonds du régime de capitalisation au régime de répartition

M. Petitjean rappelle également qu'en application de l'article 18 de l'arrêté royal n° 415 du 16 juillet 1986 modifiant certaines dispositions en matière de pensions pour travailleurs salariés (*Moniteur belge* du 30 juillet 1986), les réserves mathématiques ainsi que la part correspondante du fonds de réserve des rentes, dont le paiement n'aura pas été réclamé par les affiliés à l'âge de 66 ans, seront transférées à l'Office national des pensions pour travailleurs salariés. Le Secrétaire d'Etat a parlé à ce sujet d'un montant de plus de 2 milliards de F.

Il demande ce qui se passera si les bénéficiaires d'une rente réclament celle-ci après avoir atteint l'âge de 66 ans.

Dans les régimes de pension extra-légaux, les intéressés ont en outre la faculté de réclamer leur capital jusque cinq ans après leur 65ème anniversaire.

Ce capital est alors converti en une prime unique d'un contrat d'assurance-vie qui vient par exemple à échéance le jour de leur septantième anniversaire.

Ces personnes ne devront-elles dès lors déclarer la rente ou le capital au fisc que lorsqu'elles auront atteint l'âge de 70 ans?

* * *

Le Secrétaire d'Etat répond que si l'on devait à l'heure actuelle se limiter à payer aux retraités le produit de leur capitalisation individuelle beaucoup en seraient réduits à recourir au minimum garanti. Il rappelle que, si en 1955 et 1957, la capitalisation individuelle a dû être abandonnée, c'est précisément en raison du fait que ce système ne permettait plus, à la suite de l'érosion monétaire d'assurer des rentes suffisantes.

Le Secrétaire d'Etat précise que les rentes constituées dans les anciens régimes et qui s'élèvent à ± 2 milliards de F sont augmentées d'une indexation à charge de la répartition s'élevant à ± 6 milliards de F.

Il signale encore que, si l'arrêté royal n° 415 du 16 juillet 1986 a prévu le transfert à l'Office national des pensions pour travailleurs salariés (O.N.P.T.S.) des réserves mathématiques des rentiers n'ayant pas fait valoir leurs droits à rente à 66 ans, cet organisme devra accorder ces avantages si une demande intervient postérieurement audit transfert.

La mesure prévue à l'arrêté royal n° 415 précité ne concerne que les rentes constituées dans le cadre des régimes de capitalisation obligatoires existant avant 1968.

1968 bestonden. Die maatregel heeft bijgevolg geen uitstaans met de aanvullende pensioenstelsels die in het kader van de ondernemingsovereenkomsten worden gevormd.

5. De cumulatie van het pensioen met een beroepsactiviteit

De heer Dupré wenst uitleg over de grenzen van de toegelaten beroepsactiviteiten.

De heer De Roo vraagt hoeveel gepensioneerden (in het stelsel der rustpensioenen enerzijds en in het stelsel der overlevingspensioenen anderzijds) thans gebruik maken van de mogelijkheid om mits voorafgaande verklaring, alsnog een beroepsactiviteit uit te oefenen?

Wat de verworogd gepensioneerden betreft, acht *de heer Petitjean* het wenselijk dat zij, binnen dezelfde grenzen als de andere gepensioneerden, een beroepsactiviteit zouden mogen uitoefenen.

* * *

De Staatssecretaris brengt de regels inzake toegelaten beroepsactiviteit in herinnering:

— indien voor een activiteit als loontrekkende de jaarlijkse *bruto-opbrengst* lager ligt dan 224 277 F (zonder kinderen ten laste) is cumulatie van het pensioen met de activiteit toegestaan;

— indien het bruto-inkomen begrepen is tussen 224 277 F en het dubbele daarvan, wordt het bedrag van het pensioen met een derde verminderd;

— indien het hoger is dan 448 554 F wordt het pensioen niet meer uitgekeerd.

Die bedragen worden verhoogd met 50 % wanneer de gepensioneerde minstens één kind ten laste heeft.

Wanneer het gaat om een activiteit als zelfstandige worden *nettobearagen* gehanteerd: de bedragen 224 277 F en 448 554 F worden vervangen door 179 421 F en 358 842 F. De Staatssecretaris beklemtoont dat er, wat het netto-inkomen betreft, geen verschil bestaat naar gelang de activiteit als zelfstandige of als werknemer wordt uitgeoefend.

Op vraag van de heer De Roo verstrekt de Staatssecretaris de volgende gegevens:

In de overheidssector (pensioenregeling ten laste van de Staatskas) waren er op 1 januari 1987 99 rust- en 446 overlevingspensioenen met één derde verminderd wegens een beroepsbedrijvigheid die het eerste maximumbedrag overschreed. Voorts waren er 3 280 rust- en 1 929 overlevingspensioenen met 10 % verminderd om dezelfde redenen, terwijl 115 pensioenen voor een volledige loopbaan met 20 % waren verminderd. Nog steeds in dezelfde sector waren ongeveer 1 000 pensioenen geschorst wegens een beroepsbedrijvigheid waarvan het inkomen boven het tweede grensbedrag lag.

In de sector loontrekkenden beschikken we niet over afzonderlijke gegevens voor de rust- en overlevingspensioenen. Maar in 1986 hebben 14 273 gepensioneerden verklaard een toegelaten beroepsbedrijvigheid uit te oefenen of een bedrijvigheid waarvan het inkomen slechts een vermindering van het pensioen met één derde ten gevolge had.

In de sector der zelfstandigen verklaarden in 1985 (laatste beschikbaar jaar) 6 683 gepensioneerden een be-

Cette mesure ne concerne donc pas les régimes de pensions complémentaires constituées dans le cadre de contrats d'entreprises.

5. Le cumul de la pension et d'une activité professionnelle

M. Dupré demande des précisions sur les limites de l'activité professionnelle autorisée.

M. De Roo demande combien de pensionnés (dans le régime des pensions de retraite et dans celui des pensions de survie) font actuellement usage de la possibilité d'exercer une activité professionnelle moyennant déclaration préalable.

M. Petitjean estime que les bénéficiaires de la pension anticipée devraient pouvoir exercer une activité professionnelle dans les mêmes limites que les autres pensionnés.

* * *

Le Secrétaire d'Etat rappelle les règles relatives à l'activité professionnelle autorisée:

— la pension peut être cumulée avec une activité exercée en tant que salarié à condition que le *revenu annuel brut* de cette activité soit inférieur à 224 277 F (sans enfants à charge);

— si le revenu brut se situe entre 224 277 F et le double de cette somme, la pension est réduite d'un tiers;

— s'il est supérieur à 448 554 F, la pension n'est plus accordée.

Ces montants sont majorés de 50 % si le pensionné a au moins un enfant à charge.

S'il s'agit d'une activité exercée en tant qu'indépendant, ce sont les *montants nets* qui sont pris en considération: les montants de 224 277 et 448 554 F sont remplacés par 179 421 et 358 842 F. Le Secrétaire d'Etat souligne qu'il n'y a pas de différence, en ce qui concerne le revenu net, selon que l'activité est exercée en tant qu'indépendant ou que salarié.

A la demande de M. De Roo, le Secrétaire d'Etat fournit les données ci-après:

Dans le secteur public (régime de pension à charge du Trésor public) au 1er janvier 1987, 99 retraites et 446 pensions de survie étaient réduites d'un tiers pour activité dépassant le premier plafond. Par ailleurs, 3 280 retraites et 1 929 survies étaient réduites de 10 % pour les mêmes raisons tandis que 115 pensions pour carrière complète étaient réduites de 20 %. Toujours dans ce secteur, ± 1 000 pensions étaient suspendues pour activité dont les revenus dépassent la seconde limite.

Dans le secteur salarié, on ne dispose pas de données séparées pour les retraites et les survies. Mais en 1986, 14 273 pensionnés ont déclaré une activité autorisée ou dont le revenu n'entraînait qu'une réduction d'un tiers de la pension.

Dans le secteur indépendant, en 1985 (dernière donnée disponible), 6 683 pensionnés avaient déclaré une activité

roepsbedrijvigheid te hebben, waarvan 5761 ze zonder vermindering met hun pensioen mochten cumuleren en 922 hun pensioen met één derde verminderd zagen.

De Staatssecretaris merkt op dat dergelijke situaties enorm vlug evolueren en dat het haast niet mogelijk is op elk ogenblik het aantal gepensioneerden te kennen dat werkelijk een toegelaten beroepsbedrijvigheid uitoefent.

Aan de heer Petitjean antwoordt hij dat de Regering de nieuwe bruggepensioneerden sinds kort heeft toegestaan een beroepsbedrijvigheid uit te oefenen onder dezelfde voorwaarden als de pensioentrekkers.

6. Gewaarborgd inkomen voor bejaarden

De heer De Roo wenst uitleg over de evolutie van het aantal gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Hoeveel bedroeg dit aantal in 1985 en 1986?

Op welke previsie berusten de in de begroting voor 1987 (art. 42.02, blz. 12-13) ingeschreven kredieten? Zal dit bedrag (± 9 miljard F) volstaan of zal de Rijksdienst voor werknemerspensioenen (R. W. P.) hier zelf ten dele voor moeten instaan?

De heer Dupré stelt vast dat de toekenningsdiensten grote achterstand hebben opgelopen bij het onderzoek van de aanvragen om gewaarborgd inkomen en de tegemoetkoming ter aanvulling van het gewaarborgd inkomen en vraagt of maatregelen werden genomen om hieraan te verhelpen.

* * *

De Staatssecretaris merkt op dat het krediet voor het jaar 1987 als volgt berekend werd:

Aantal gerechtigden: 89 500 vermenigvuldigd met de gemiddelde uitkering: 91 495 F zijnde 8 189 miljoen F. Dat bedrag moet worden verhoogd met de achterstallen: 360 miljoen F en de financiële lasten: 33,2 miljoen F.

Daar komen nog de kosten bij van de door de Regering in mei 1986 besliste verhoging met 2% vanaf 1 januari 1987.

Ongeacht dit laatste gegeven laat de ontwikkeling van het aantal gerechtigden en van het gemiddelde bedrag der uitkeringen in 1985, 1986 en 1987 zich als volgt aanzien (begrotingsgegevens):

	1985	1986	1987
	—	—	—
Aantal gerechtigden	76 000	84 000 (+ 10,5 %)	89 500 (+ 6,5 %)
Gemiddeld bedrag	83 563 F	89 215 F (+ 6,8 %)	91 495 F (+ 2,6 %)

De achterstand in de behandeling van de aanvragen om gewaarborgd inkomen en de tegemoetkoming is groten-deels toe te schrijven aan het feit dat het Ministerie van Financiën dat in het raam van het onderzoek naar de bestaansmiddelen, inlichtingen van fiscale aard moet verstrekken, ingevolge de forse toename van de aanvragen niet meer bij machte is deze gegevens binnen de normale termijn mede te delen.

dont 5761 pouvaient cumuler la pension sans réduction et 922 ont vu leur pension réduite d'un tiers.

Le Secrétaire d'Etat fait remarquer qu'il s'agit de situations particulièrement évolutives et qu'il n'est pratiquement pas possible de connaître à tout moment le nombre de pensionnés qui exercent réellement une activité autorisée.

A M. Petitjean, il répond que depuis peu, le Gouvernement a autorisé les nouveaux prépensionnés à exercer une activité dans les mêmes conditions que les titulaires de pensions.

6. Le revenu garanti aux personnes âgées

M. De Roo demande des précisions sur l'évolution du nombre de bénéficiaires du revenu garanti aux personnes âgées. Combien étaient-ils en 1985 et en 1986?

En fonction de quelle prévision les crédits inscrits au budget pour 1987 (art. 42.02, pp. 12-13) ont-ils été calculés? Ce montant (± 9 milliards de F) suffira-t-il ou l'Office national des pensions pour travailleurs salariés (O. N. P. T. S.) devra-t-il couvrir une partie des dépenses?

M. Dupré constate que les services d'attribution accusent un retard important dans l'examen des demandes de revenu garanti et d'allocation complémentaire et demande si des mesures ont été prises afin d'y remédier.

* * *

Le Secrétaire d'Etat précise que le calcul du crédit pour l'année 1987 a été opéré comme suit:

Nombre de bénéficiaires: 89 500 multiplié par la prestation moyenne: 91 495 F, soit 8 189 millions de F. Ce montant doit être majoré des arriérés: 360 millions de F et des charges financières: 33,2 millions de F.

En outre, s'y ajoute le coût de l'augmentation de 2% à partir du 1er janvier 1987 décidée par le Gouvernement en mai 1986.

Abstraction faite de ce dernier élément, l'évolution du nombre de bénéficiaires et du montant moyen des prestations, en 1985, 1986 et 1987, peut être présenté comme suit (données budgétaires):

	1985	1986	1987
	—	—	—
Nombre de bénéficiaires . . .	76 000	84 000 (+ 10,5 %)	89 500 (+ 6,5 %)
Montant moyen	83 563 F	89 215 F (+ 6,8 %)	91 495 F (+ 2,6 %)

Le retard dans le traitement des demandes de revenu garanti et d'allocation complémentaire est dû en grande partie au fait qu'en raison de l'augmentation considérable du nombre de demandes, le Ministère des Finances, qui, dans le cadre de l'enquête sur les ressources doit fournir des renseignements de nature fiscale, n'est plus en mesure de communiquer ces renseignements dans les délais normaux.

7. De pensioenbedragen

De heer De Roo merkt op dat niettegenstaande de reeds genomen initiatieven de helft van de gepensioneerden minder dan 20 000 F per maand ontvangt terwijl er nog steeds pensioenen worden uitgekeerd boven de 135 000 F per maand.

Spreker wenst te vernemen of de Regering een nieuw initiatief overweegt om de laagste pensioenbedragen te verhogen.

De heer Derycke pleit voor een verbetering van de pensioensituatie van de gepensioneerden die in de jaren 1910-1915 zijn geboren en die thans in zeer moeilijke financiële omstandigheden moeten leven.

Met de heer Derycke is *de heer Burgeon* van oordeel dat vooral de oudere gepensioneerden er slecht aan toe zijn. Hun situatie zal er trouwens niet beter op worden indien de voorstellen van de Koninklijke Commissie tot harmonisering en vereenvoudiging van de fiscaliteit in wetteksten zouden worden omgezet.

Energiegezuiverd bedraagt de inflatie trouwens 4 % zodat een aanpassing van deze pensioenen met 2 % niet volstaat.

* * *

De Staatssecretaris antwoordt dat ofschoon de statistieken met omzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden, het niet te loochenen valt dat een te groot aantal bejaarden met bescheiden uitkeringen moeten zien rond te komen. Hij is ervan overtuigd dat een inspanning ten gunste van de oudsten noodzakelijk is. Zodra financiële middelen vrijkomen zal de Staatssecretaris desbetreffend voorstellen doen.

In dat verband verwijst hij naar de resultaten van het onderzoek dat zeer onlangs door het « Centrum voor sociaal beleid » en professor Deleeck ingesteld werd en waarin met betrekking tot de gepensioneerden meer bepaald geconstateerd wordt :

- dat de pensioenbedragen in de loop van de jaren 1976 tot 1985 merkkelijk gestegen zijn;
- dat het aandeel van de gepensioneerden in de groep personen wier bestaansveiligheid bedreigd is, kleiner geworden is;
- dat de toestand van de bejaarden, behalve die van de alleenstaande hoogbejaarden, verbeterd is;
- dat de gewaarborgde minimumuitkeringen, met uitzondering van de werknemerspensioenen, doorgaans ontoereikend zijn;
- dat de rechten van een groot aantal uitkeringsgerechtigden onvolledig zijn.

In verband met de grote pensioenen herinnert de Staatssecretaris eraan dat geen enkel overheidspensioen nog langer het maandelijks brutobedrag van 144 166 F, zijnde ± 85 000 F netto, mag overschrijden.

Ofschoon de statistieken die het R. I. Z. I. V. heeft opemaakt op grond van de gegevens waarover die instelling naar aanleiding van de heffing der aan die gepensioneerden opgelegde extrabijlage kan beschikken, nog het bestaan van hogere pensioenen aan het licht brengen, moet er toch op worden gewezen dat het hier gaat om aanvullende voordelen die zijn toegekend aan bepaalde gepensioneerden uit de privé-sector die doorgaans het gevolg zijn van een aanvullende inspanning van de loontrekkende zelf of van diens werkgever.

7. Les montants des pensions

M. De Roo fait observer que malgré les initiatives qui ont déjà été prises, la moitié des pensionnés touchent moins de 20 000 F par mois, alors que d'autres perçoivent une pension de plus de 135 000 F par mois.

L'intervenant demande si le Gouvernement envisage de prendre une nouvelle initiative en vue de relever le montant des pensions les plus basses.

M. Derycke insiste pour que l'on améliore la situation des pensionnés qui sont nés entre 1910 et 1915 et dont la situation financière est actuellement très précaire.

A l'instar de *M. Derycke*, *M. Burgeon* estime que ce sont surtout les pensionnés les plus âgés qui se trouvent dans une situation critique. Leur situation ne s'améliorerait d'ailleurs pas si les propositions de la Commission royale pour l'harmonisation et la simplification de la fiscalité étaient traduites en textes légaux.

Abstraction faite de l'incidence des produits énergétiques, l'inflation s'élève d'ailleurs à 4 %, de sorte qu'une augmentation de ces pensions de 2 % n'est pas suffisante.

* * *

Le Secrétaire d'Etat répond que, bien qu'il faille interpréter les statistiques avec prudence, il est indéniable qu'un nombre trop élevé de personnes âgées doivent se contenter de prestations modestes. Il est persuadé qu'un effort devra être fourni en faveur des plus âgés. Si des moyens financiers sont dégagés, le Secrétaire d'Etat fera des propositions dans ce sens.

A ce propos, il réfère aux résultats de l'enquête menée tout récemment par le « Centrum voor sociaal beleid » et le professeur Deleeck qui notamment en ce qui concerne les pensionnés constate :

- qu'au cours des années 1976 à 1985 les montants des pensions ont considérablement augmenté;
- que la part des pensionnés au sein du groupe des personnes en état d'insécurité d'existence s'est rétrécie;
- que la situation des personnes âgées s'est améliorée sauf pour les personnes très âgées isolées;
- que d'une manière générale, les allocations minimums garanties sont trop faibles à l'exception des pensions des travailleurs;
- que les droits d'un grand nombre d'allocations sont incomplets.

En ce qui concerne les grosses pensions, le Secrétaire d'Etat rappelle que plus aucune pension publique ne peut dépasser un montant mensuel brut de 144 166 F, soit ± 85 000 F net.

Il est vrai que les statistiques établies par l'I. N. A. M. I. sur base des données dont cette institution dispose à l'occasion de la perception de la cotisation réclamée aux pensionnés permettent d'encore constater l'existence de pensions plus élevées. Mais il s'agit d'avantages complémentaires accordés à certains pensionnés du secteur privé et qui, en général, proviennent d'un effort contributif complémentaire émanant soit du salarié lui-même, soit de son employeur.

De Staatssecretaris merkt op dat het verkeerd is te beweren dat de fiscale hervorming erop zal neerkomen dat het inkomen van de « kleine » gepensioneerden zal dalen; hij zal ervoor waken dat zulks nimmer het geval is. De Koninklijke Commissie voor de harmonisering en de vereenvoudiging van de fiscaliteit heeft zopas haar verslag ingediend. Dat verslag werd door de Regering nog niet besproken en dus werden ook nog geen beslissingen genomen.

8. Bijdrage van de openbare financiële instellingen voor de financiering van de pensioenen

De heer Petitjean stelt vast dat krachtens artikel 11 van de begroting 1986 (Stuk n° 4/3-703/1, blz. 5-6) de elf in § 2 vernoemde organismen van openbaar nut (Nationale Bank, Algemene Spaar- en Lijfrentekas... enz.) hun bijdrage ten gunste van het « Fonds bestemd voor de gedeeltelijke financiering van de pensioenen (art. 66.05.B van titel IV) aan de Schatkist moeten storten binnen de dertig dagen volgend op de datum van de bekendmaking van deze begroting 1986 in het *Belgisch Staatsblad*.

Spreker leidt daaruit af dat deze instellingen in 1986 geen bijdragen hebben moeten betalen. Graag vernam hij of hen hiervoor op de ene of de andere manier verwijltresten zullen worden aangerekend.

* * *

Wat artikel 11 van het beschikkende gedeelte van de begroting voor 1986 betreft, verduidelijkt *de Staatssecretaris* dat één enkele instelling — het Herdisconterings- en Waarborginstituut — haar bijdrage (7 727 338 F) nog niet heeft gestort. Alle andere betrokken instellingen hebben de storting die hen is opgelegd bij koninklijk besluit van 5 mei 1981, genomen in uitvoering van artikel 240 van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980, reeds gedaan. Onderhavige bepaling heeft een consolidering voor gevolg van de stortingen die werden gedaan door de openbare kredietinstellingen, ingevolge de vernietigingsarresten van de Raad van State dd. 15 januari 1986, met betrekking tot het koninklijk besluit van 5 mei 1981.

9. Oorlogspensioenen

De heer De Roo wenst te vernemen waardoor de gevoelige afname van de voor de oorlogspensioenen in de begroting voor 1987 (blz. 8-10: 17,8 miljard F in 1987 t.o.v. 18,3 miljard F in 1986) ingeschreven kredieten wordt verklaard.

De Staatssecretaris antwoordt dat de vermindering van de voor de oorlogspensioenen uitgetrokken kredieten, nl. van 18 378,2 miljoen F in 1986 tot 17 349,6 F in 1987, het gevolg is van de natuurlijke daling van het aantal gerechtigden.

10. Opmerkingen van het Rekenhof bij de begroting voor 1986

Ter afronding van de algemene bespreking deelt *de Voorzitter* mede dat het Rekenhof in zijn brief van 26 november 1986 opmerkingen heeft geformuleerd bij (de drukproef van) het wetsontwerp houdende de begroting van Pensioenen voor 1986.

Le Secrétaire d'Etat fait remarquer qu'il est intempestif de prévoir que la réforme fiscale aboutira à réduire le revenu des petites pensions et qu'il ne pourrait jamais admettre qu'il en soit ainsi. Par ailleurs, la Commission royale d'harmonisation et de simplification de la fiscalité vient de déposer son rapport. Celui-ci n'a pas encore été examiné par le Gouvernement qui n'a dès lors pris aucune décision.

8. Contribution des organismes publics de crédit au financement des pensions

M. Petitjean constate qu'en vertu de l'article 11 du budget de 1986 (Doc. n° 4/3-703/1, pp. 5-6), les onze organismes d'intérêt public cités au § 2 (Banque nationale, Caisse générale d'épargne et de retraite, etc.) doivent verser au Trésor une quote-part au profit du « Fonds destiné au financement partiel des pensions » prévu à l'article 66.05.B du titre IV, et ce, dans les trente jours qui suivront la publication du budget de 1986 au *Moniteur belge*.

L'intervenant en déduit que ces organismes n'ont pas dû verser de quote-part en 1986 et demande si des intérêts de retard leur seront par conséquent réclamés.

* * *

En ce qui concerne l'article 11 du dispositif du budget de 1986, *le Secrétaire d'Etat* précise qu'une seule institution — l'Institut de Récompte et de Garantie — n'a pas encore versé la quote-part (7 727 338 F) qui lui incombe. Les autres institutions visées ont toutes déjà effectué le versement mis à leur charge par l'arrêté royal du 5 mai 1981, pris en exécution de l'article 240 de la loi du 8 août 1980 relative aux propositions budgétaires 1979-1980. La présente disposition a pour effet de consolider les versements effectués par les institutions publiques de crédit, suite aux arrêts d'annulation rendus le 15 janvier 1986 par le Conseil d'Etat, relativement à l'arrêté royal du 5 mai 1981.

9. Pensions de guerre

M. De Roo demande comment s'explique la diminution sensible des crédits inscrits au budget pour les pensions de guerre (pp. 8 et 10: 17,8 milliards de F en 1987 contre 18,3 milliards de F en 1986).

Le Secrétaire d'Etat répond que la diminution des crédits prévus pour les pensions de guerre qui sont passés de 18 378,2 millions de F en 1986 à 17 349,6 millions de F en 1987 provient de la diminution naturelle du nombre de bénéficiaires.

10. Observations de la Cour des comptes concernant le budget pour 1986

Pour clore la discussion générale, *le Président* informe la Commission que, dans sa lettre du 26 novembre 1986, la Cour des comptes a formulé des observations concernant l'épreuve d'imprimerie du projet de loi contenant le budget des Pensions pour l'année 1986.

Deze brief luidt als volgt:

«Naar aanleiding van het onderzoek van de drukproef van het wetsontwerp houdende de begroting van Pensioenen voor het jaar 1986, heeft het Hof de eer u mee te delen dat, krachtens een beslissing van de Ministerraad van 29 oktober 1982, de pensioenen van de personeelsleden van de Gewest- en Gemeenschapsexecutieven, voorlopig en onverminderd een definitieve regeling met het oog op een verdeling van de lasten, verder door de administratie der Pensioenen berekend en door de Centrale Dienst der vaste uitgaven vereffend worden zonder dat een deel ten laste van de Gemeenschappen of Gewesten in kwestie teruggevorderd wordt.

Niettegenstaande de verwijderde datum van de voornoemde beslissing werd aan het Hof nog geen enkele informatie overgezonden betreffende de uitwerking van maatregelen met het oog op een wettelijke en definitieve regeling van de kwestie van de verdeling van die pensioenlasten tussen de Gemeenschappen, Gewesten en andere openbare overheden.

Anderzijds, worden de renten en vergoedingen die ter uitvoering van de wetgeving op de vergoeding van schade voortvloeiend uit arbeidsongevallen, ongevallen op de weg naar en van het werk en beroepsziekten in de overheidssector aan personeelsleden die afhangen van een Gemeenschaps- of Gewestexecutie, nog steeds gedragen door de rijksbegroting, hoewel dat door de passende begroting zou dienen te gebeuren.»

* * *

In antwoord op die brief, wijst de *Staatssecretaris* erop dat de Regering — teneinde elke leemte in de berekening, de uitbetaling en de financiering van de pensioenen te vermijden — in oktober 1982 heeft beslist:

— dat de pensioenen van de ambtenaren en beambten van de Executieven van de Gemeenschappen en de Gewesten, zouden blijven berekend en toegekend worden door de Administratie der pensioenen;

— dat die pensioenen voorlopig en zonder afbreuk te doen aan een definitieve regeling voor een verdeling van de lasten, zouden worden uitbetaald door de Centrale Dienst der vaste uitgaven, en ten laste van de Staat zouden blijven;

— dat de pensioenbijdragen het Fonds voor overlevingspensioenen zouden blijven stijven;

— dat de inkomsten en uitgaven zouden worden geboekt om een toezicht op de ontwikkeling van de netto-lasten mogelijk te maken.

Op korte termijn is de opbrengst van de bijdragen groter dan de lasten die de gewesten en gemeenschappen op zich zouden moeten nemen in het raam van de door hen te dragen uitgaven. Maar naargelang het tijdvak gedurende hetwelk de gemeenschappen en gewesten werken, langer wordt en het aantal gepensioneerden stijgt, zal daarin verandering komen.

In een zeer nabije toekomst is het dus denkbaar dat — zoals het Hof dit wenst — zou worden overgegaan tot een verdeling van de lasten tussen de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, en dat elke overheid de pensioenlast zou dragen die betrekking heeft op de eigen diensten. Dergelijke verdeling van de lasten veronderstelt evenwel dat de pensioenbijdragen naar de tewerkstellende overheid gaan.

Cette lettre est libellée comme suit:

«A l'occasion de l'examen de l'épreuve d'imprimerie du projet de loi contenant le budget des Pensions pour l'année 1986, la Cour a l'honneur de porter à votre connaissance qu'en vertu d'une décision du Conseil des ministres du 29 octobre 1982, les pensions des fonctionnaires des Exécutifs des Régions et des Communautés continuent, à titre provisoire et sans préjudice d'un règlement définitif visant à répartir les charges, à être calculées par l'Administration des pensions et liquidées par le Service central des dépenses fixes, sans qu'aucune quote-part ne soit récupérée à charge des Communautés ou Régions.

Malgré l'ancienneté de la décision précitée, aucune information n'a encore été transmise à la Cour concernant l'élaboration de mesures destinées à régler la question de la répartition de la charge de ces pensions entre les Communautés, les Régions et les autres pouvoirs publics, de manière légale et définitive.

D'autre part, les rentes et indemnités accordées en application de la législation sur la répartition des dommages résultant des accidents du travail, des accidents survenus sur le chemin du travail et des maladies professionnelles dans le secteur public, aux agents relevant d'un Exécutif de Communauté ou de Région sont toujours supportées par le budget de l'Etat alors qu'elles devraient l'être par le budget approprié.»

* * *

En réponse à cette lettre, le *Secrétaire d'Etat* tient à signaler que pour éviter tout hiatus dans le calcul, le paiement et le financement des pensions, le Gouvernement a décidé en octobre 1982:

— que les pensions des fonctionnaires et agents des Exécutifs régionaux et communautaires continueraient à être calculées et octroyées par l'Administration des pensions;

— qu'à titre provisoire et sans préjudice d'un règlement définitif visant à répartir les charges, ces pensions seraient payées par le Service central des dépenses fixes et resteraient à charge de l'Etat;

— que les cotisations de pensions continueraient à être affectées au Fonds des pensions de survie;

— que les recettes et les dépenses seraient comptabilisées en vue de surveiller l'évolution des charges nettes.

A court terme, le produit des cotisations est supérieur aux charges qui devraient incomber aux régions et communautés pour la part des dépenses qu'elles devraient supporter. Mais cette situation s'inversera suite à l'allongement des périodes d'activité au sein desdites communautés et régions, et à l'augmentation du nombre de pensionnés.

Aussi, peut-on concevoir que dans un avenir très proche, il soit procédé, comme la Cour le souhaite, à la répartition des charges entre l'Etat, les Communautés et les Régions, chaque pouvoir supportant la part de la pension relative aux services effectués en son sein. Cette répartition des charges suppose l'attribution des cotisations de pension au pouvoir employeur.

Te gepasten tijde zullen op wetgevend vlak de nodige wijzigingen worden voorgesteld.

11. Varia

De heer Petitjean wijst erop dat vele vervroegd gepensioneerden zich in het buitenland vestigen, wat niet voordelig is voor de Belgische economie.

De heer Burgeon verzet zich tegen het feit dat oud-leden van de Gestapo bij de berekening van hun pensioen collaboratiejaren zouden kunnen in rekening brengen.

* * *

De Staatssecretaris antwoordt dat in januari 1986 $\pm$ 83 000 pensioenen in het buitenland betaald werden en dat daar een maandelijks bedrag van $\pm$ 700 miljoen F mee gemoeid was. Op die 83 000 pensioenen worden er 65 000 uitbetaald in landen van de Gemeenschappelijke Markt, zijnde in volgorde van belangrijkheid 27 926 in Italië, 13 982 in Frankrijk, 8 105 in Nederland, 5 473 in de B. R. D. en 3 852 in Spanje. Hij herinnert eraan dat België onderworpen is aan de reglementen van de Europese Gemeenschap en voor de andere staten die geen lid zijn van die Gemeenschap gelden op dat gebied internationale overeenkomsten waarvan aan de opzegging niet kan worden gedacht.

De Staatssecretaris wijst erop dat het in de meeste gevallen gaat om pensioenen die aan niet-Belgen zijn uitbetaald en dat, wanneer wij pensioenen in buurlanden of andere landen uitbetalen, diezelfde landen hetzelfde doen wat hun eigen ingezetenen betreft.

Voorts wijst hij erop dat de gezondheidszorgen voor de Belgen die in het buitenland wonen, voor rekening komen van het land waar zij gevestigd zijn.

De Staatssecretaris kan de door de heer Burgeon opgeworpen mogelijkheid niet ontkennen, te meer daar het uitdrukkelijke verbod op het toekennen van pensioenen aan diegenen die het land in discrediet hadden gebracht, in 1962 werd opgeheven.

Bovendien kan aan de hand van de inlichtingen waarover de pensioendiensten bij het onderzoek van de pensioenaanvragen kunnen beschikken, alleen worden uitgemaakt dat er inderdaad bijdragen werden betaald, doch de herkomst daarvan wordt niet vermeld, zodat de werkgever onbekend blijft. Bij gebreke van die gegevens zouden de pensioendiensten om die periodes te kunnen verwerpen, een systematisch onderzoek moeten instellen m.b.t. de jaren waarover betwisting bestaat, wat de administratieve procedure ongetwijfeld nog zou verzwaren.

De Staatssecretaris is het eens met het standpunt van de heer Burgeon. De vraag rijst of, gelet op de in 1962 genomen maatregelen, 43 jaar na de oorlog, nog strafbepalingen moeten worden uitgewerkt op een ogenblik dat de meeste betrokkenen reeds met pensioen zijn.

III. — STEMMINGEN

De artikelen en de gehele begroting voor het begrotingsjaar 1986 worden met 10 tegen 4 stemmen aangenomen.

De artikelen en de gehele begroting voor het begrotingsjaar 1987 worden eveneens met 10 tegen 4 stemmen aangenomen.

De Rapporteur,

J. DE ROO

De Voorzitter,

Ch.-F. NOTHOMB

Les modifications législatives nécessaires seront proposées en temps opportun.

11. Divers

M. Petitjean souligne que de nombreux prépensionnés s'établissent à l'étranger, ce qui n'est pas favorable à notre économie.

M. Burgeon ne peut admettre que d'anciens membres de la Gestapo puissent valoriser leurs années de collaboration pour le calcul de leur pension.

* * *

Le Secrétaire d'Etat répond que en janvier 1986 $\pm$ 83 000 pensions étaient payées à l'étranger pour un montant mensuel de $\pm$ 700 millions de F. Sur ces 83 000 pensions, 65 000 sont payées dans des pays du marché commun soit par ordre d'importance 27 926 en Italie, 13 982 en France, 8 105 aux Pays-Bas, 5 473 en R. F. A. et 3 852 en Espagne. Il rappelle que la Belgique est liée par les règlements de la Communauté européenne et pour les autres Etats non membres de la communauté par des conventions internationales qu'on ne pourrait envisager de dénoncer.

Le Secrétaire d'Etat précise qu'il s'agit dans la majorité de cas de pensions payées à des non belges et que, si nous payons des pensions dans les pays limitrophes ou autres, ceux-ci agissent de même en ce qui concerne leurs nationaux.

Il fait, en outre, remarquer que, pour les belges qui sont domiciliés à l'étranger, les soins de santé sont à charge du pays du domicile.

A propos de la remarque de M. Burgeon, *le Secrétaire d'Etat* ne peut nier cette éventualité, d'autant plus que c'est en 1962 qu'a été abrogée la disposition expresse interdisant l'octroi de pensions à ceux qui avaient déshonoré la nation.

En outre, les renseignements dont disposent les administrations lors de l'instruction des demandes de pension ne permettent de déterminer que l'existence de cotisations, leur origine n'étant pas mentionnée et l'employeur étant ainsi inconnu. A défaut de ces indications, le rejet de ces périodes obligerait nos administrations à faire une enquête systématique pour les années litigieuses, ce qui ne manquerait pas d'alourdir encore la procédure administrative.

Le Secrétaire d'Etat rejoint l'opinion de M. Burgeon. La question qui se pose est de savoir si, eu égard aux mesures prises en 1962, des dispositions répressives doivent être prévues 43 ans après la guerre, au moment où la plupart des personnes concernées sont déjà pensionnées.

III. — VOTES

Les articles et l'ensemble du budget pour l'année 1986 sont adoptés par 10 voix contre 4.

Les articles et l'ensemble du budget pour l'année budgétaire 1987 sont également adoptés par 10 voix contre 4.

Le Rapporteur,

J. DE ROO

Le Président,

Ch.-F. NOTHOMB

BIJLAGE I

**Evolutie van pensioenuitgaven
en andere categorieën van sociale uitkeringen
(in miljarden F)**

Categorieën van uitkeringen	1985 (verwezen- lijking)	1986 (raming)	1987 (raming)
Pensioenen — regelingen van sociale zekerheid (1)	329,2	344,4	351,2
Pensioenen van de openbare sector (2)	95,8	101,4	104,9
Vervangingsinkomens (3) . .	269,5	274,1	261,6
Gezondheidsbeleid (4) . . .	227,7	248,9	244
Gezinsbeleid (5)	104,1	106,9	107,6
Tewerkstellingsbeleid (6) . .	43,2	48,8	47,8
Oorlogsslachtoffers (7) . . .	23,1	22,8	22,2
Minder-validen (8)	36,6	39,8	40,5
Bestaansminimum (9)	3,5	5,2	4,5
Sociale en schoolabonnemen- ten	6,9	6,9	6,9
Militievergoedingen	0,5	0,5	0,5
TOTAAL	1140,1	1199,7	1191,7

Bronnen: Algemene toelichting 1987. Ontwerp van begroting van Pensioenen 1987.

(1) pensioenen werknemers, zelfstandigen en gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

(2) Rust- en overleving.

(3) Invaliditeitspensioenen mijnwerkers, arbeidsongeschiktheids- en invaliditeitsuitkeringen werknemers en zelfstandigen (exclusief begrafenisuitkering), Fonds voor Arbeidsongevallen, uitkeringen beroepsziekten, werkloosheidsuitkeringen, bruggpensioenen.

(4) Uitgaven Z.I.V.-gezondheidszorgen (algemeen regime en zelfstandigen), vrije ziekenfondsverzekering (exclusief voorhuwelijks sparen), toelagen aan ziekenhuizen, dotaties Fonds ziekenhuisbouw (gemeenschappen), toelagen N. W. K. (nationaal en gemeenschappen), toelagen preventieve en geestelijke gezondheidszorg (gemeenschappen).

(5) Gezinsbijslagen werknemers en zelfstandigen, toelagen gezins- en bejaardenhulp (gemeenschappen).

(6) Dit bedrag omvat de uitgaven uit het programma tot opslorping van de werkloosheid (tewerkgestelde werklozen, B.T.K., D.A.C., Interdepartementaal Begrotingsfonds; vanaf 1987 ook: gesubsidieerde contractuelen), alsook de uitgaven voor stagiairs in bedrijven in herstructurering, K.M.O.-projecten koninklijk besluit n° 123, onderbrekingsuitkeringen, sociale promotie-kredieturen, Fonds voor Sluiting van Ondernemingen, toelagen voor achtergestelde leningen van werklozen die zich als zelfstandige vestigen, herintegratiepremie vreemdelingen. Verder werd voor wat de gemeenschappen en gewesten betreft rekening gehouden met de uitgaven i.v.m. middenstandsopleiding, beroepsopleiding en arbeidsbemiddeling.

(7) Oorlogspensioenen, gezondheidszorgen en tariefverminderingen.

(8) Tegemoetkomingen aan minder-validen, Rijksfonds sociale reclasering Minder-validen en Fonds voor medische, sociale en pedagogische zorg minder-validen (gemeenschappen).

(9) Bestaansminimum (nationaal gedeelte), sociale hulp behoeftigen en politieke vluchtelingen, toelagen centra maatschappelijk werk en onthaalcentra thuislozen (gemeenschappen).

ANNEXE I

**Evolution des dépenses des pensions
et autres catégories de prestations sociales
(en milliards de F)**

Catégories de prestations	1985 (réalisation)	1986 (estimation)	1987 (estimation)
Pensions — régimes de sécurité sociale (1)	329,2	344,4	351,2
Pensions du secteur public (2)	95,8	101,4	104,9
Revenus de remplacement (3)	269,5	274,1	261,6
Politique de la Santé (4) . .	227,7	248,9	244
Politique familiale (5) . . .	104,1	106,9	107,6
Politique de l'Emploi (6) . .	43,2	48,8	47,8
Victimes de guerre (7) . . .	23,1	22,8	22,2
Handicapés (8)	36,6	39,8	40,5
Minimum de moyens d'existence (9)	3,5	5,2	4,5
Abonnements sociaux et scolaires	6,9	6,9	6,9
Indemnités de milice	0,5	0,5	0,5
TOTAL	1140,1	1199,7	1191,7

Sources: Exposé général 1987. Projet de budget des pensions 1987.

(1) Pensions des travailleurs salariés, des indépendants et revenu garanti aux personnes âgées.

(2) Retraite et survie.

(3) Pensions d'invalidité des mineurs, allocations d'incapacité de travail et d'invalidité des travailleurs salariés et des indépendants (à l'exclusion de l'allocation pour frais funéraires), Fonds des accidents du travail, allocations maladies professionnelles, allocations de chômage, prépensions.

(4) Dépenses soins de santé A.M.I. (régime général et indépendants), assurance soins de santé libre (à l'exclusion de l'épargne prénuptiale), subsides aux hôpitaux, dotations au Fonds des constructions hospitalières (communautés), subsides à l'O.N.E. (national et communautés), subsides soins de santé, prévention et santé mentale (communautés).

(5) Allocations familiales des travailleurs salariés et des indépendants, allocations d'aide aux familles et aux personnes âgées (communautés).

(6) Ce montant englobe les dépenses résultant du programme de résorption du chômage (chômeurs mis au travail, C.S.T., T.C.T., Fonds budgétaire interdépartemental; à partir de 1987 aussi: contractuels subsidés), ainsi que les dépenses pour les stagiaires dans des entreprises en restructuration, projets P.M.E., arrêté royal n° 123, allocations d'interruption, promotion sociale - crédit d'heures, fonds pour la fermeture d'entreprises, subsides pour emprunts à remboursement différé de chômeurs qui s'établissent comme indépendants, prime de réintégration étrangers. En outre, en ce qui concerne les communautés et les régions, on a tenu compte des dépenses concernant la formation des classes moyennes, la formation professionnelle et le placement.

(7) Pensions de guerre, soins de santé et réductions de tarif.

(8) Interventions en faveur des handicapés, Fonds national de reclassement social des handicapés et Fonds de soins médico-socio-pédagogiques aux handicapés (communautés).

(9) Minimum de moyens d'existence (partie nationale), aide sociale aux indigents et réfugiés politiques, subsides aux centres d'aide sociale et aux centres d'accueil des sans-abri (communautés).

BIJLAGE II

Tabel 2 — Evolutie van de subsidies
en rechtstreekse tegemoetkomingen met sociale inslag
ingeschreven op de Rijksbegroting (1) (2)

(In miljarden F)

ANNEXE II

Tableau 2 — Evolution des subventions
et des interventions directes à caractère social
figurant au budget de l'Etat (1) (2)

(En milliards de F)

	1985 Aangepast 1985 Ajusté	1986 Initiaal 1986 Initial	1987 Initiaal 1987 Initial
A. — Toelagen aan de Sociale Zekerheid (zonder werkloosheid). — Subventions à la Sécurité sociale (sans le chômage).			
1. Sociale Zekerheid van de loontrekkenden: — Sécurité sociale des salariés:			
a) Ziekte-invaliditeit (3). — Maladie-invalidité (3)	117,0	124,3	115,4
b) Pensioenen en renten der arbeiders, bedienden, mijnwerkers en zeelieden ter koopvaardij. — Pensions et rentes des ouvriers, des employés, des mineurs et marins de la marine marchande	54,0	56,9	53,0
— Invaliditeitspensioenen der mijnwerkers. — Pensions d'invalidité des mineurs	5,8	5,7	5,5
— Brugrustpensioenen. — Prépension de retraite	1,2	1,7	2,0
c) Gezinsbijslag. — Allocations familiales	—	—	—
d) Beroepsziekten. — Maladies professionnelles	7,8	7,5	0,1
Totaal. — Total:	185,8	196,1	176,0
2. Sociale Zekerheid van de Zelfstandigen. — Sécurité sociale des indépendants:			
a) Ziekte-Invaliditeit. — Maladie-invalidité	9,2	9,7	9,0
b) Pensioenen. — Pensions	15,2	17,7	16,2
c) Gezinsbijslag. — Allocations familiales	4,4	4,9	4,9
Totaal. — Total:	28,8	32,3	30,1
3. Sociale zekerheid van de vrijwillig verzekerden. — Sécurité sociale des assurés libres:			
a) Ziekte- en Invaliditeit. — Maladie-Invalidité	0,4	0,4	0,4
b) Pensioenen, gewaarborgd inkomen en renten. — Pensions, revenu garanti et rentes	6,9	8,0	9,0
Totaal. — Total:	7,3	8,4	9,4
Totaal van de toelagen aan de sociale zekerheid (zonder de werkloosheid). — Total des subventions à la Sécurité sociale (sans le chômage)	221,9	236,8	215,5
B. — Toelagen voor werkloosheid en tewerkstelling. — Subventions au chômage et à l'emploi.			
1. Werkloosheid. — Chômage	15,5	5,0	24,1
Totaal. — Total:	15,5	5,0	24,1
2. Werkgelegenheidsbeleid. — Politique de l'emploi:			
a) Werkgelegenheidsbeleid. — Politique de l'emploi	34,0	38,6	21,9
b) Brugpensioen. — Prépension	41,4	42,5	5,1
c) Sociale Promotie — kredieturen. — Promotion sociale — crédit d'heures	0,3	0,5	0,2
Totaal. — Total:	75,7	81,6	27,2
Totaal van de toelagen voor werkloosheid en werkvoorziening. — Total des subventions au chômage et à l'emploi	91,2	86,6	51,4
C. — Andere toelagen en rechtstreekse tegemoetkomingen. — Autres subventions et interventions directes.			
1. Tegemoetkoming aan minder-validen, gebrekkigen en verminkten. — Allocations aux handicapés, estropiés et mutilés	17,1	18,8	19,0
Totaal. — Total:	17,1	18,8	19,0
2. Gezondheidsbeleid. — Politique de santé:			
a) — Toelagen aan opvoedende gezondheidsinstellingen en aan het medisch wetenschappelijk onderzoek. — Subsidies aux organismes éducatifs sanitaires et à la recherche scientifique médicale	0,7	0,7	0,7
— Toelagen aan ziekenhuizen. — Subside aux hôpitaux	21,5	22,3	22,6
— Toelagen aan het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn. — Subsidies à l'Oeuvre nationale de l'Enfance	2,1	2,1	1,8
— Dotatie aan het Bijzonder Onderstandsfonds en aan het Fonds voor Gehandicapten. — Dotation Fonds spécial d'Assistance et au Fonds pour Handicapés	0,3	0,3	0,3
— Financiële lasten van de door de ondergeschikte besturen aangegeven leningen. — Charges financières d'emprunts des pouvoirs subordonnés	3,7	3,3	3,2
b) Bestaansminimum. — Minimum de moyens d'existence	2,4	4,2	3,4
Totaal. — Total:	30,7	32,9	32,0

	1985 Aangepast 1985 Ajusté	1986 Initiaal 1986 Initial	1987 Initiaal 1987 Initial
3. Gezinsbeleid. — Politique familiale :			
— Tariefverminderingen. — Réduction tarifaires	1,4	1,4	1,4
— Militievergoedingen. — Indemnités de milice	0,5	0,5	0,5
Totaal. — Total :	1,9	1,9	1,9
4. Huisvestingsbeleid. — Politique du logement :			
— Tegemoetkoming ten voordele van het Nationaal Fonds voor de Huisvesting.			
— Intervention au profit du Fonds national du Logement	0,5	0,3	0,3
Totaal. — Total :	0,5	0,3	0,3
5. Staatspensioenen (4). — Pensions de l'Etat (4).	66,5	73,4	75,9
6. Oorlogsslachtoffers. — Victimes de la guerre :			
— Oorlogspensioenen. — Pensions de guerre	18,4	18,2	17,8
— Subsidies aan de Nationale werken. — Subsidies aux Oeuvres nationales .	3,7	3,5	3,4
— Tariefverminderingen. — Réductions tarifaires	1,0	1,0	1,0
Totaal. — Total :	23,1	22,7	22,2
7. Sociale abonnementen. — Abonnements sociaux	5,5	5,5	5,5
Totaal. — Total :	5,5	5,5	5,5
8. Schoolabonnementen. — Abonnements scolaires	1,4	1,4	1,4
Totaal van de andere toelagen. — Total des autres subventions	146,7	156,9	158,2
D. — Andere middelen. — Autres ressources :			
Toegewezen fiscale ontvangsten. — Recettes fiscales affectées	13,0	13,0	13,0
Totaal van de andere middelen. — Total des autres ressources	13,0	13,0	13,0
Totaal (A + B + C + D). — Total (A + B + C + D)	472,8	493,3	438,1

(1) Bepaalde van de in deze tabel opgenomen bedragen hebben nog een voorlopig karakter.

(2) Worden enkel opgenomen de kredieten die onder de nationale bevoegdheid vallen.

(3) Zonder Maribel (zie D).

(4) Budgettaire kredieten (met uitzondering van de lasten gedragen door het fonds voor overlevingspensioenen).

Bronnen: Algemene toelichting 1987 en eigen berekeningen.

(1) Parmi les montants cités dans ce tableau, certains sont encore à considérer comme provisoires.

(2) Ne sont repris que les crédits afférents à la compétence nationale.

(3) Abstraction faite de Maribel (cf. D).

(4) Crédits budgétaires (à l'exclusion des charges supportées par le fonds des pensions de survie).

Sources: Exposé général 1987 et calculs propres.

BIJLAGE III

ANNEXE III

Sociale pensioenen
Indeling naargelang het maandelijks pensioenbedrag
(op 1 januari 1986)

Pensions sociales
Répartition suivant l'importance de la pension mensuelle
(au 1er janvier 1986)

Maandelijks bedrag — Tranche mensuelle	Mannen — Hommes		Vrouwen. — Femmes						Totaal — Total	
			Rustpensioen — Retraite		Rust. + overleving — Retraite + survie		Overleving — Survie			
	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%
— 20 000	270 634	45,8	289 506	84,7	87 345	34,6	136 744	47,5	784 229	53,2
20 tot/à 25 000	144 661	24,5	44 212	12,9	121 479	47,9	122 274	42,4	432 626	29,3
25 tot/à 30 000	98 009	16,6	6 931	2,0	37 927	15,0	22 351	7,8	165 218	11,2
30 tot/à 35 000	54 161	9,1	1 217	0,4	5 415	2,1	5 507	1,9	66 300	4,5
35 000 en/et +	23 629	4,0	34	—	976	0,4	1 263	0,4	25 902	1,8
Totaal. — Total	591 094	100	341 900	100	253 142	100	288 139	100	1 474 275	100

Overheidssector
Indeling naargelang van het maandelijks pensioenbedrag
(op 1 juli 1986)

Secteur public
Répartition suivant l'importance de la pension mensuelle
(au 1er juillet 1986)

Maandelijks bedrag — Tranche mensuelle	Mannen — Hommes		Vrouwen. — Femmes				Totaal — Total	
			Rust — Retraite		Overleving — Survie			
	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%
- 20 000	13 569	13,0	7 008	15,7	23 040	36,4	43 617	20,6
20 tot/à 25 000	4 855	4,7	2 261	5,1	11 690	18,5	18 806	8,9
25 tot/à 30 000	8 400	8,1	3 969	8,9	8 736	13,8	21 105	9,9
30 tot/à 35 000	9 884	9,4	2 388	5,4	7 334	11,6	19 606	9,3
35 tot/à 50 000	29 420	28,2	12 044	27,0	8 722	13,8	50 186	23,6
50 000 en/et +	38 126	36,6	16 879	37,9	3 712	5,9	58 717	27,7
Totaal. — Total	104 254	100	44 549	100	63 234	100	212 037	100

Algemene statistieken
op grond van de R.I.Z.I.V.-gegevens (jaar 1984)

Statistiques générales
sur base des données de l'I.N.A.M.I. (année 1984)

Maandelijks bedrag — Tranche mensuelle	Mannen — Hommes		Vrouwen — Femmes		Onbekend — Non connu		Totaal — Total	
	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%	aantal — nombre	%
— 20 000	280 286	37,2	612 050	57,8	97 197	72,5	989 533	50,8
20 tot/à 25 000	132 860	17,6	256 600	24,2	17 223	12,8	406 683	20,9
25 tot/à 30 000	108 116	14,4	80 558	7,6	7 118	5,3	195 792	10,1
30 tot/à 40 000	107 558	14,3	54 402	5,2	5 775	4,3	167 735	8,7
40 tot/à 50 000	53 176	7,1	25 972	2,5	3 032	2,3	82 180	4,2
50 tot/à 135 000	68 872	9,1	29 146	2,7	3 587	2,7	101 605	5,2
135 000 en/et +	2 291	0,3	213	—	144	0,1	2 648	0,1
Totaal. — Total	753 159	100	1 058 941	100	134 076	100	1 946 176	100

BIJLAGE IV

ANNEXE IV

DEMOGRAPHIE CHARGES DES PENSIONS ET PREVISIONS

Quelques données de base

DEMOGRAFIE PENSIOENLASTEN EN VOORUITZICHTEN

Enkele basisgegevens

REPARTITION DE LA POPULATION PAR AGE, SEXE ET NATIONALITE
SPREIDING VAN DE BEVOLKING PER LEEFTIJD, GESLACHT EN NATIONALITEIT

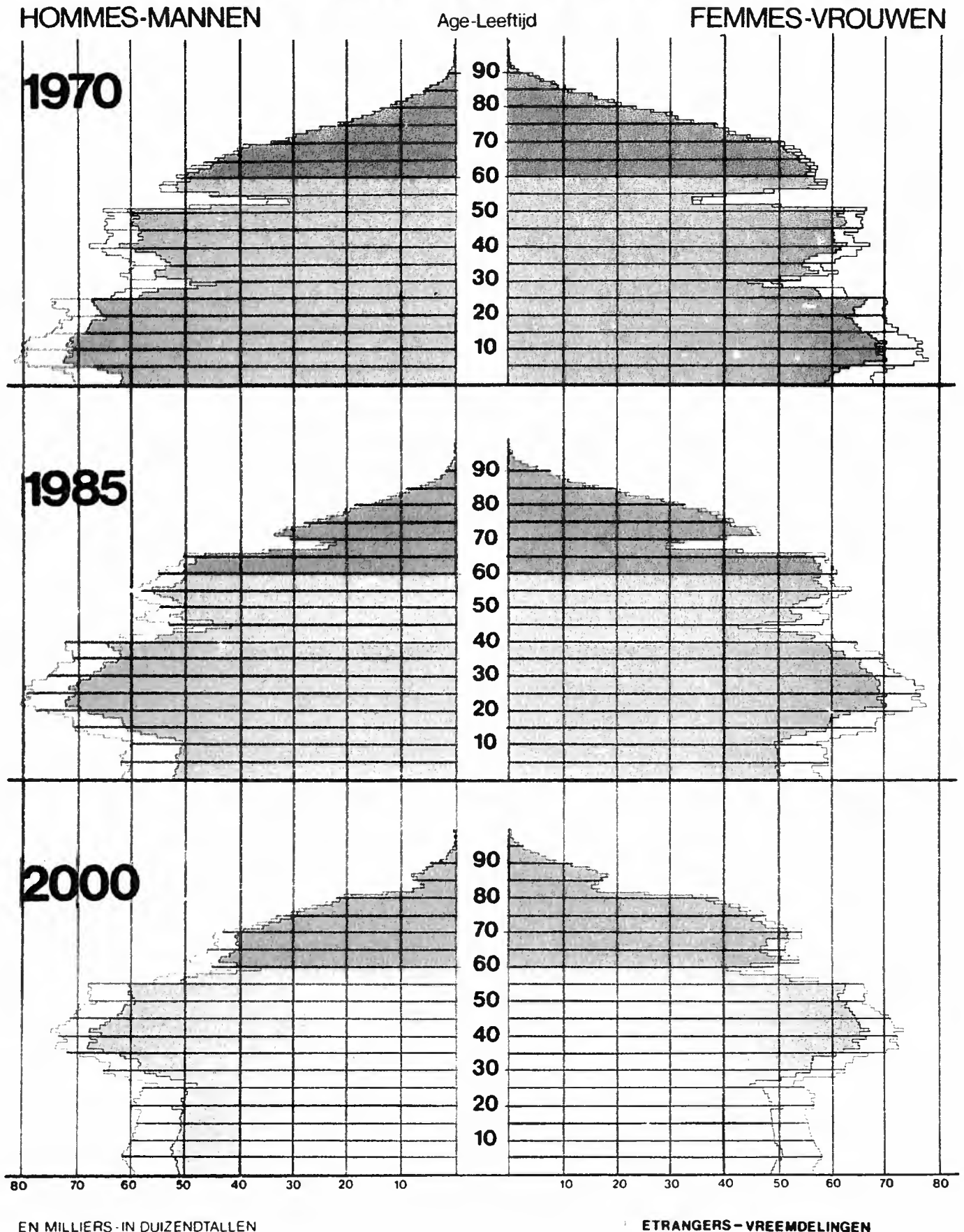
Classes d'âge Leeftijds klassen	HOMMES - MANNEN			FEMMES - VROUWEN			TOTAL GENERAL ALGEMEEN TOTAAL
	Belges-Belgen	Etrangers Vreemdelinnen	Total-Totaal	Belges-Belgen	Etrangères Vreemdelinnen	Total-Totaal	
au 31.12.1970 (1)							
+ 95 ans jaar	570	20	590	1.474	38	1.512	2.102
90-94	4.509	116	4.625	9.193	225	9.418	14.043
85-89	19.288	457	19.745	34.748	902	35.650	55.395
80-84	47.531	1.165	48.696	81.513	2.076	83.589	132.285
75-79	89.154	2.471	91.625	144.703	3.632	148.335	239.960
70-74	147.966	4.549	152.515	211.785	5.588	217.373	369.888
65-69	205.731	7.068	213.799	261.221	7.015	268.236	482.035
60-64	239.674	9.362	249.036	277.844	8.551	286.395	535.431
55-59	248.398	12.670	261.068	271.798	9.986	281.784	542.852
50-54	207.074	14.396	221.470	219.715	10.590	230.305	451.775
45-49	298.192	26.200	324.392	312.280	18.258	330.538	654.930
40-44	295.514	28.261	323.775	305.174	20.103	325.277	649.052
35-39	287.274	28.856	316.130	292.685	20.887	313.572	629.702
30-34	266.793	31.905	298.698	271.250	21.685	292.935	591.633
25-29	263.852	29.970	293.822	261.531	21.051	282.582	576.404
20-24	337.110	32.038	369.148	328.147	25.650	353.797	722.945
15-19	340.237	30.788	371.025	327.042	29.686	356.728	727.753
10-14	358.333	36.175	394.508	342.952	35.049	378.001	772.509
5-9	363.385	39.869	403.254	347.661	37.900	385.561	788.815
- 5 ans jaar	322.625	41.320	363.945	307.736	39.754	347.490	711.435
total totaal	4.344.210	377.656	4.721.866	4.610.452	318.626	4.929.078	9.650.944
au 31.12.1985 (2)							
+ 95 ans jaar	876	26	902	2.856	115	2.971	3.873
90-94	5.658	225	5.883	17.841	511	18.352	24.235
85-89	24.098	759	24.857	60.582	1.549	62.131	86.988
80-84	61.159	1.919	63.078	127.798	3.132	130.930	194.008
75-79	109.606	3.638	113.244	187.618	5.074	192.692	305.936
70-74	153.035	6.656	159.691	217.483	6.846	224.329	384.020
65-69	153.680	9.607	163.287	191.458	8.008	199.466	362.753
60-64	249.207	19.137	268.344	286.291	14.951	301.242	569.586
55-59	263.950	22.593	286.543	287.828	17.471	305.299	591.842
50-54	267.603	24.693	292.296	281.730	18.807	300.537	592.833
45-49	254.339	29.077	283.416	264.223	21.115	285.338	568.754
40-44	253.168	30.336	283.504	255.991	21.468	277.459	560.963
35-39	323.459	40.770	364.229	322.886	28.004	350.890	715.119
30-34	328.315	44.301	372.616	327.995	31.018	359.013	731.629
25-29	351.056	41.813	392.869	345.645	34.061	379.706	772.575
20-24	360.361	37.167	397.528	346.257	37.279	383.536	781.064
15-19	320.523	43.650	364.173	306.717	42.361	349.078	713.251
10-14	281.467	46.753	328.220	269.332	44.197	313.529	641.749
5-9	259.914	47.725	307.639	248.527	46.657	295.184	602.823
- 5 ans jaar	265.622	41.660	307.282	252.456	39.722	292.178	599.460
total totaal	4.287.096	492.505	4.779.601	4.601.514	422.346	5.023.860	9.803.461
au 31.12.2000 (2)							
+ 95 ans jaar	2.365	242	2.607	8.794	335	9.129	11.736
90-94	10.794	507	11.301	32.517	989	33.506	44.807
85-89	31.813	1.472	33.285	77.206	2.385	79.591	112.876
80-84	55.755	3.448	59.203	109.171	4.428	113.599	172.807
75-79	126.950	9.601	136.551	205.957	10.661	216.618	353.169
70-74	172.480	14.519	186.999	237.028	14.291	251.319	438.318
65-69	204.271	18.608	222.879	248.776	16.566	265.342	488.221
60-64	214.168	23.965	238.133	242.377	19.165	261.542	499.675
55-59	226.365	26.451	252.816	240.702	19.490	260.192	513.008
50-54	299.978	36.749	336.727	308.876	25.191	334.067	670.794
45-49	309.293	39.669	348.962	316.046	27.705	343.751	692.733
40-44	331.901	36.212	368.113	333.124	29.796	362.920	731.033
35-39	338.503	29.165	367.668	330.076	31.452	361.528	729.196
30-34	300.217	33.205	333.422	289.723	34.578	324.301	657.723
25-29	266.025	36.320	302.345	255.742	36.424	292.166	594.511
20-24	250.264	39.008	289.272	240.263	39.606	279.869	569.141
15-19	257.142	34.796	291.938	246.372	34.290	280.662	572.600
10-14	258.199	38.488	296.687	246.704	37.235	283.939	580.626
5-9	263.031	41.159	304.190	250.567	39.867	290.434	594.624
- 5 ans jaar	259.364	42.147	301.511	246.037	40.081	286.118	587.629
total totaal	4.178.878	505.751	4.684.629	4.456.058	464.535	4.930.593	9.615.222

(1) Recensement général de la population au 31.12.1970 - Algemene volkstelling op 31.12.1970

(2) Perspectives de la population 1981-2025 (I.N.S.) - Bevolkingsvooruitzichten 1981-2025 (N.I.S.)

Pyramide d'âge de la population

Leeftijdspiramide van de bevolking

EVOLUTION DE L'ESPERANCE DE VIE
EVOLUTIE VAN DE LEVENSKANS

AGE MOYEN DE LA MORTALITE (à la naissance) - GEMIDDELDE STERFTE-LEEFTIJD (bij de geboorte)

	1891-1900	1928-1932	1946-1949	1959-1963	1968-1972	1979-1982
H-M	45 ans jaar 5 mois maand	56 ans jaar 2 mois maand	52 ans jaar	67 ans jaar 9 mois maand	67 ans jaar 9 mois maand	70 ans jaar
F-V	48 ans jaar 10 mois maand	59 ans jaar 9 mois maand	67 ans jaar 3 mois maand	73 ans jaar 6 mois maand	74 ans jaar 3 mois maand	76 ans jaar 9 mois maand

ESPERANCE DE VIE A 60 ANS - LEVENSKANS AAN DE LEEFTIJD VAN 60 JAAR

	1891-1900	1928-1932	1946-1949	1959-1963	1968-1972	1979-1982
H-M	13,40 73 ans jaar 5 mois maand	14,53 74 ans jaar 6 mois maand	15,47 75 ans jaar 5 mois maand	15,52 75 ans jaar 6 mois maand	15,22 75 ans jaar 3 mois maand	15,26 76 ans jaar 3 mois maand
F-V	14,75 74 ans jaar 9 mois maand	15,93 75 ans jaar 11 mois maand	17,45 77 ans jaar 5 mois maand	18,69 78 ans jaar 8 mois maand	19,19 79 ans jaar 2 mois maand	20,93 80 ans jaar 11 mois maand

Source : annuaire statistique de la Santé publique
Bron : statistisch jaarboek van Volksgezondheid

POPULATION AGEE DE 60 ANS ET PLUS
BEVOLKING VAN 60 JAAR EN MEER

Classes d'âge Leeftijdsklassen	Sexe Geslacht	1947 (1)	1961 (1)	1970 (1)	1981 (1)	2000 (2)
60 < 65 ans jaar	H-M F-V	197.830 222.930	243.201 282.316	249.036 285.395	192.411 217.060	238.133 261.542
65 < 70 ans jaar	H-M F-V	165.915 190.535	181.758 234.246	213.799 258.236	200.314 248.856	222.879 265.342
70 < 75 ans jaar	H-M F-V	126.054 149.597	132.160 178.553	152.515 217.373	163.844 235.577	186.999 251.319
60 < 75 ans jaar	H-M F-V	489.800 553.062	587.089 695.115	615.350 772.004	556.569 701.493	648.011 778.203
75 < 80 ans jaar	H-M F-V	73.274 92.656	90.712 127.065	91.625 148.335	110.871 188.076	136.551 216.618
80 < 85 ans jaar	H-M F-V	33.096 47.300	48.899 71.638	48.696 83.589	57.254 116.380	59.203 113.599
85 < 90 ans jaar	H-M F-V	9.496 16.521	17.722 28.936	19.745 35.650	21.335 50.323	33.285 79.591
+ 90 ans jaar	H-M F-V	1.686 3.758	3.762 7.643	5.215 10.930	6.178 15.285	13.908 42.635
+ 75 ans jaar	H-M F-V	117.552 160.235	161.095 235.332	165.281 278.704	195.638 371.064	229.039 409.808

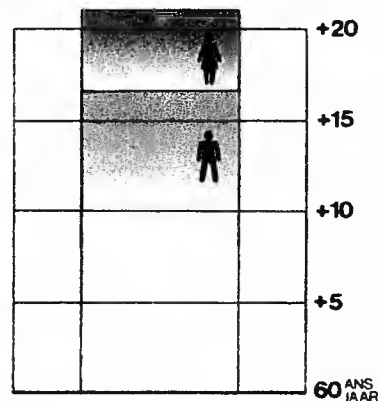
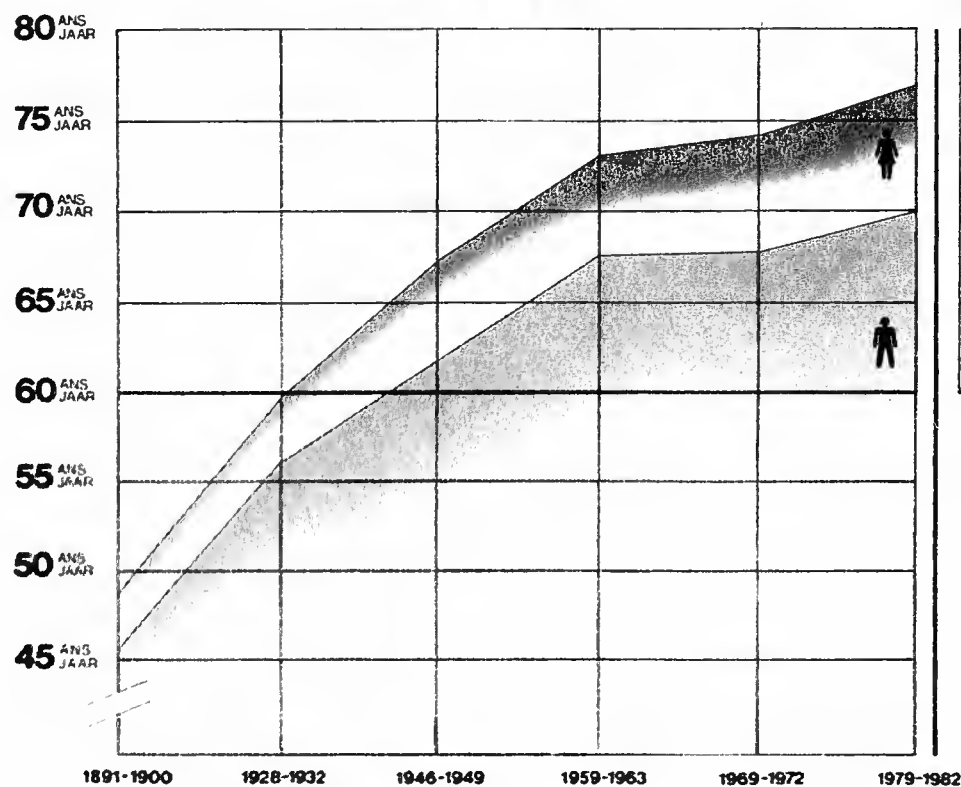
(1) Recensement général de la population - Algemene volkstelling

(2) Perspectives de la population 1981-2025 (I.N.S.) - Bevolkingsvoorzichten 1981-2025 (N.I.S.)

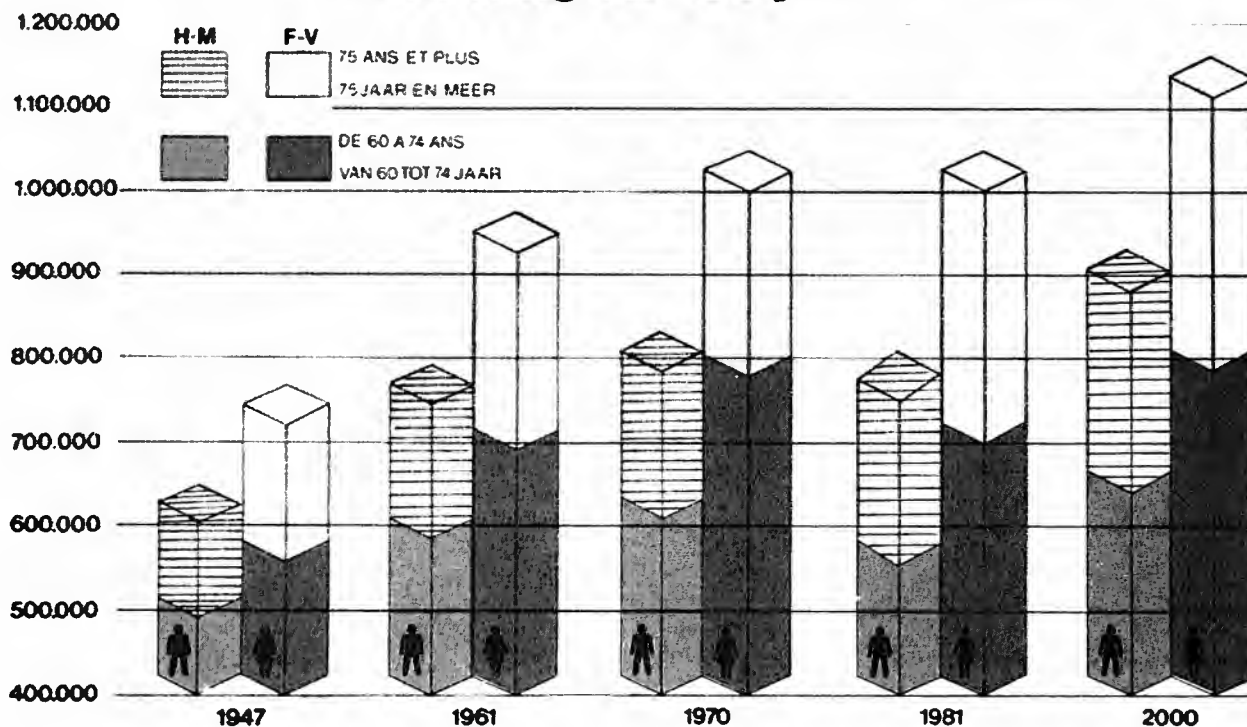
Evolution de l'âge moyen de la mortalité (à la naissance) **Evolutie van de gemiddelde sterfte-leeftijd (bij de geboorte)**

**Espérance
de vie
à 60 ans**

**Levenskans
aan de leeftijd
van 60 jaar**

Population âgée de 60 ans et plus **Bevolking van 60 jaar en meer**

SALARIES ACTIFS, NON ACTIFS ET PENSIONNES EN 1985
ACTIEVE, NON ACTIEVE EN GEPENSIONEERDE WERKNEMERS IN 1985

Classes d'âge Leeftijds klassen	ACTIFS-ACTIEVEN (1)		NON ACTIFS - NON ACTIEVEN								PENSIONNES-GE-PENSIONEERDEN (5)			
			chômeurs-werklozen (2)		préens.-brunne. (3)		invalides(n) (4)		total-totaal		retraite-rust		survie overleving	
	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V
+90 ans jaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4.084	4.584	1	10.319
85-89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16.848	18.337	37	33.957
80-84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49.902	50.186	136	72.816
75-79	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	97.343	89.394	320	95.862
70-74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	140.464	110.795	320	87.543
65-69	13.165	-	-	-	-	-	-	-	-	-	135.335	95.004	173	55.175
60-64	102.752	6.559	14.465	-	63.340	-	34.983	-	112.788	-	55.329	129.987	70	55.309
55-59	125.083	40.695	25.007	12.093	33.208	14.164	28.483	14.387	86.698	40.644	9.456	9.088	12	31.335
50-54	135.469	52.702	24.228	16.274	4.289	5.641	19.551	10.723	48.078	32.638	4.071	55	4	17.189
45-49	130.833	56.983	18.173	15.111	38	156	11.683	7.805	29.899	24.072	1.802	29	7	8.797
40-44	126.576	63.329	15.628	15.700	-	-	6.875	5.531	22.503	22.231	312	1	6	4.187
35-39	156.166	96.907	19.767	27.126	-	-	5.910	5.280	25.677	32.406	17	-	6	2.144
30-34	177.474	125.585	22.833	40.489	-	-	4.052	3.854	26.885	44.353	-	-	3	1.354
25-29	202.548	172.184	31.058	59.872	-	-	2.354	2.131	33.422	62.003	-	-	3	733
-25 ans jaar	214.272	200.192	50.508	83.472	-	-	815	543	51.323	84.015	-	-	-	1.410
total totaal	1.395.348	815.136	221.677	272.137	100.875	19.951	114.721	50.264	437.273	342.362	525.963	507.460	1.098	478.130

(1) Rapport O.N.S.S. au 30.6.1985 : salaires du secteur privé et contractuels du secteur public, répartis par âge selon les données du compte individuel de la C.G.E.R.

(2) ONEM juin 1985 : chômeurs indemnisés demandeurs d'emploi - chômeurs de 50 ans et plus, non demandeurs d'emploi

(3) Préensionnés conventionnels (ONM 30.6.1985) comprenant en outre 17.564 préensionnés légaux masculins de 60 à 64 ans, et 6.436 féminins de 55 à 59 ans

(4) Documents I.N.A.M.I. au 30.6.1985

(5) Statistiques C.N.P.R.S. au 1.1.1986 (ces effectifs comprennent au total 203.112 bénéficiaires d'un cumul de pensions)

(1) Verslag R.S.Z. op 30.6.1985 : werknemers van de privé-sector en contractuelen van de openbare sector, ingedeeld naar de leeftijd volgens de gegevens van de individuele rekening van de A.S.L.K.

(2) R.V.A. juni 1985 : uiteringsgerechtigde werkzoekende werklozen - niet werkzoekende werklozen van 50 jaar en meer

(3) Conventionele bruggepensioneerden (R.V.A. 30.6.1985) met inbegrip van 17.564 mannelijke wettelijk bruggepensioneerden van 60 tot 64 jaar en 6.436 vrouwelijke van 55 tot 59 jaar

(4) Documenten R.I.Z.I.V. op 30.6.1985

(5) Statistieken R.R.O.P. op 1.1.1986 (deze effectieven omvatten een totaal van 203.112 gerechtigden op een cumulatie van pensioenen)

INDEPENDANTS A TITRE PRINCIPAL, AUTRES ET PENSIONNES EN 1985
HOOFDVERZEKERINGSPLICHTIGE, ANDERE EN GEPENSIONEERDE ZELFSTANDIGEN IN 1985

Classes d'âge Leeftijds klassen	ASSUJETTIS - VERZEKERINGSPLICHTIGEN (1)								PENSIONNES-GE-PENSIONEERDEN (4)			
	à titre principal hoofd verzekeringssplijhtigen		autres - andere						retraite - rust		survie overleving	
			cotisat. réduites vermind. bijdranen (2)		non cotisants niet bijdranenplichtigen (3)		total - totaal					
	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V	H-M	F-V
+90 ans jaar	-	-	125	111	-	-	125	111	2.578	1.646	2	5.095
85-89	-	-	522	354	-	-	522	354	9.320	5.426	5	13.958
80-84	-	-	1.683	1.021	-	-	1.683	1.021	22.291	13.144	18	26.587
75-79	2	1	4.329	1.986	-	-	4.329	1.986	40.070	21.736	25	31.534
70-74	6	-	9.387	3.230	-	-	9.387	3.230	50.907	30.104	30	27.023
65-69	2.085	1	11.042	4.418	-	-	11.042	4.418	41.896	26.640	19	15.428
60-64	28.119	1.245	9.004	7.651	5.548	-	14.552	7.651	16.291	32.402	12	13.608
55-59	45.552	10.658	6.048	1.280	3.172	4.140	9.220	5.420	-	3.024	7	7.690
50-54	48.761	13.194	6.619	783	1.456	3.539	8.075	4.322	-	-	1	4.130
45-49	47.502	13.599	6.863	980	711	2.998	7.574	3.978	-	-	2	1.805
40-44	46.015	15.216	7.265	1.325	401	2.815	7.666	4.141	-	-	1	784
35-39	54.651	18.279	9.703	1.938	292	2.753	9.995	4.691	-	-	-	516
30-34	49.659	17.989	9.347	2.139	179	2.076	9.526	4.215	-	-	-	230
25-29	42.214	17.190	7.163	2.120	165	1.497	7.328	3.617	-	-	-	58
-25 ans jaar	20.458	10.519	2.117	803	257	687	2.374	1.490	-	-	-	7
total totaal	385.024	117.891	91.217	30.139	12.181	20.506	103.398	50.645	183.353	134.122	122	148.473

(1) Statistiques I.N.A.S.T.I. au 31.12.1985

(2) Assujettis redevables de cotisations réduites n'ouvrant pas de droit à la pension

(3) Catégories spéciales exonérées de cotisations : assimilation maladie, femmes mariées à faibles revenus, etc ...

(4) Statistiques C.N.P.R.S. au 1.1.1986 (ces effectifs comprennent au total 24.128 bénéficiaires d'un cumul de pensions)

(1) Statistieken R.S.V.Z. op 31.12.1985

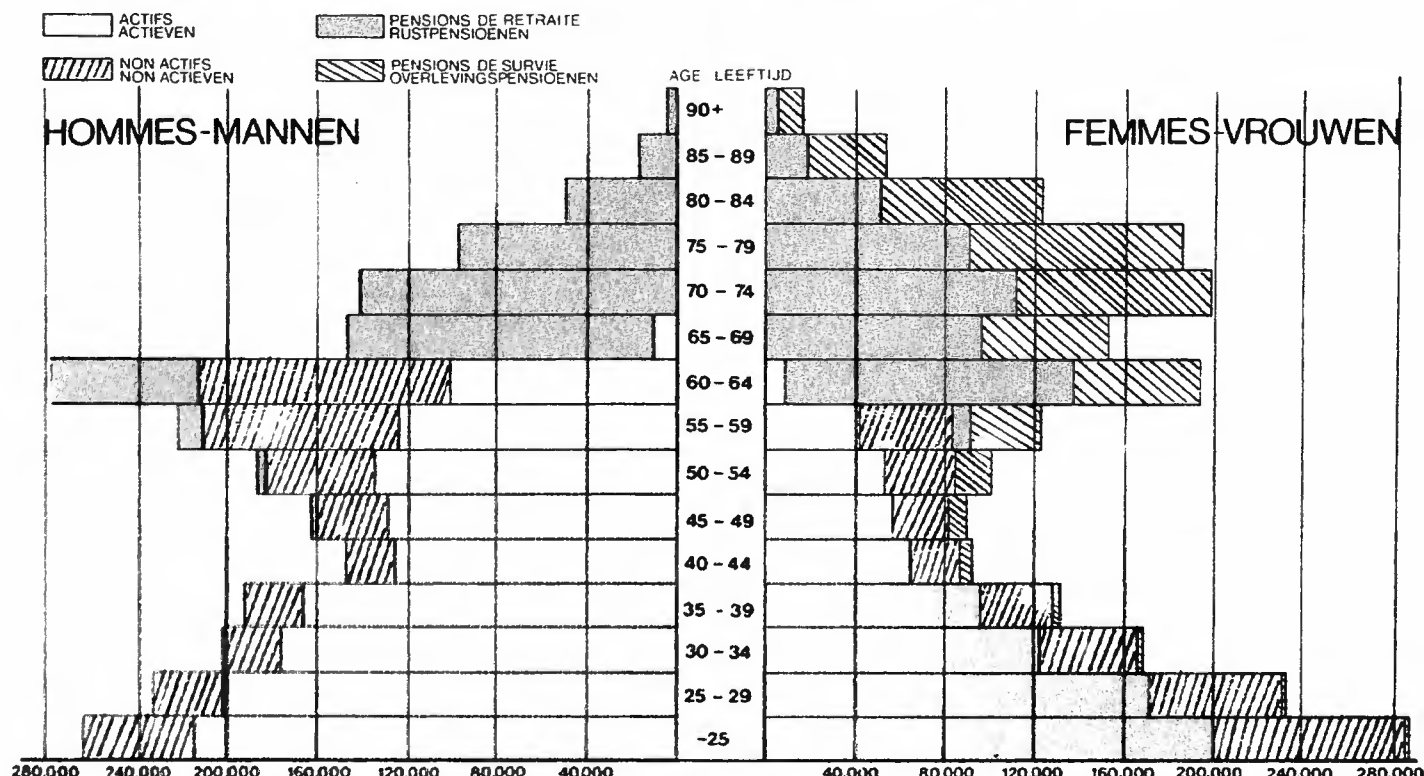
(2) Verzekeringssplijhtigen die verminderde bijdragen betalen welke geen recht openen op het pensioen

(3) Van bijdragen vrijgestelde speciale categorieën : gelijkstelling ziekte, gehuwde vrouwen met geringe inkomsten, enz ...

(4) Statistieken R.R.O.P. op 1.1.1986 (deze effectieven omvatten een totaal van 24.128 gerechtigden op een cumulatie van pensioenen)

Salariés

(actifs, non actifs et pensionnés)
par classes d'âge au 30.6.1985

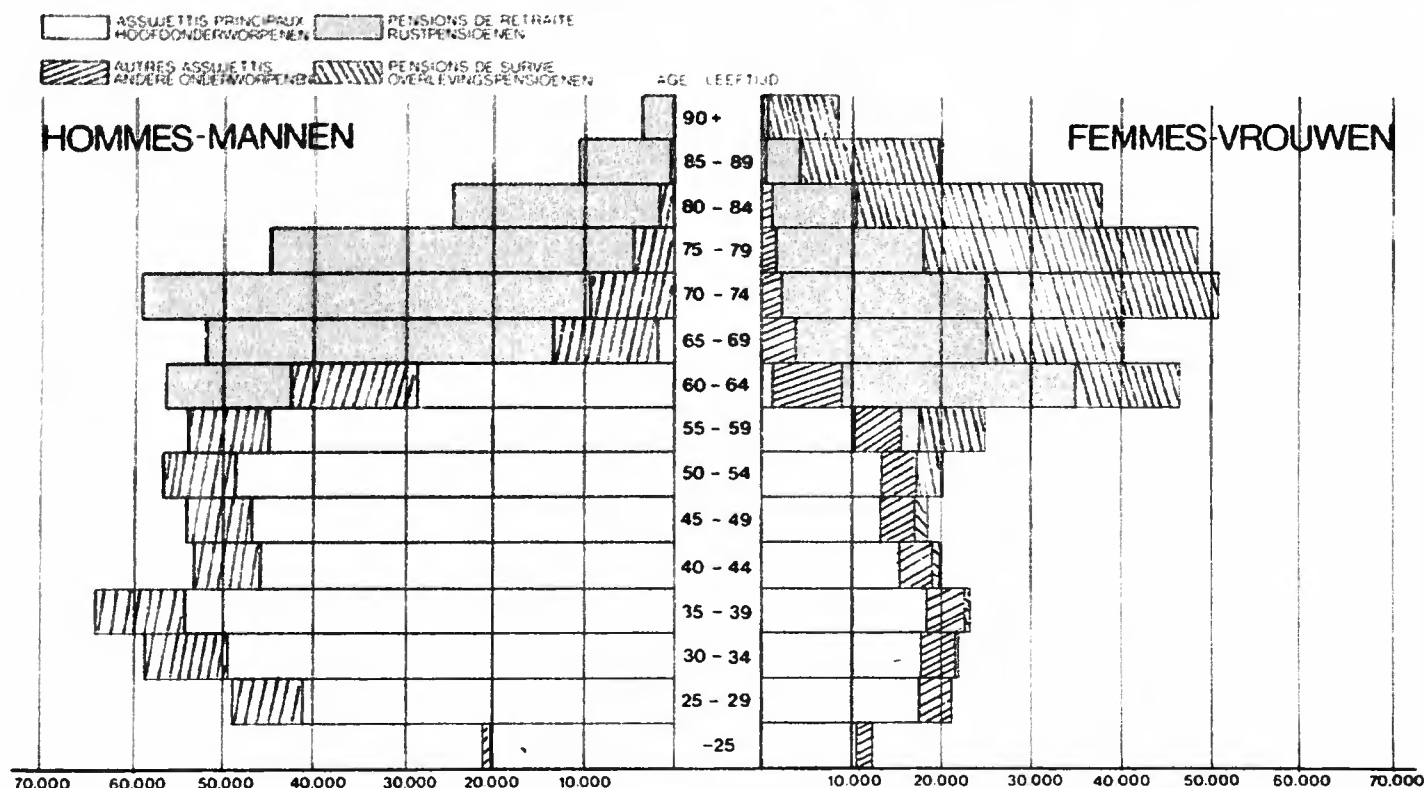

Werknemers

(actieven, non actieven en gepensioneerden)
per leeftijdsklassen op 30.6.1985

Indépendants

(à titre principal, autres et pensionnés)
par classes d'âge au 31.12.1985

Zelfstandigen

(hoofdonderworpenen, andere en gepensioneerden)
per leeftijdsklassen op 31.12.1985

PERSONNEL ACTIF ET PENSIONNE DU SECTEUR PUBLIC EN 1985
 ACTIEVE EN GEPENSIONEERDE PERSONEELSLEDEN VAN DE OPENBARE SECTOR IN 1985

Classes d'âge Leeftijdsklassen	ACTIFS - ACTIEVEN		PENSIONNES - GEPENSIONEERDEN (1)		
	hommes-mannen	femmes-vrouwen	retraite - rust		survie-overlevinn
			hommes-mannen	femmes-vrouwen	

MINISTERES, PARASTATAUX ET ASSIMILES - MINISTERIES, PARASTATALEN EN GELIJKGESTELDEN

+ 90 ans jaar	-	-	-	-	687
85-89	-	-	825	118	1.590
80-84	-	-	1.590	286	2.744
75-79	-	10	3.496	509	3.598
70-74	4	15	6.539	1.034	3.956
65-69	145	29	6.331	1.016	2.602
60-64	5.322	929	8.085	2.066	3.009
55-59	13.963	3.292	1.070	795	2.007
50-54	12.300	3.197	300	296	1.078
45-49	12.434	3.434	150	200	530
40-44	11.708	4.476	127	176	287
35-39	18.212	8.538	108	200	216
30-34	20.577	13.067	84	123	156
25-29	14.257	11.226	19	13	75
- 25 ans jaar	5.082	5.693	1	1	145
total totaal	114.004	53.956	28.725	6.833	22.680

ENSEIGNEMENT - ONDERWIJS

+ 90 ans jaar	-	-	-	-	374
85-89	-	-	808	1.539	1.027
80-84	-	-	1.610	2.663	1.885
75-79	-	-	3.021	4.587	2.281
70-74	-	-	4.098	4.925	2.317
65-69	107	39	5.158	5.560	1.423
60-64	2.911	1.388	5.911	8.352	1.744
55-59	6.779	5.255	2.249	4.140	1.004
50-54	11.444	9.470	502	2.269	651
45-49	16.388	17.519	105	801	510
40-44	18.124	20.742	47	404	304
35-39	17.701	23.237	11	159	166
30-34	14.290	23.719	4	38	57
25-29	9.621	18.762	-	3	25
- 25 ans jaar	2.267	7.813	-	-	90
total totaal	99.632	132.944	24.625	35.441	13.868

ARMEE ET GENDARMERIE - LEGER EN RIJKSWACHT

+ 90 ans jaar	-	-	-	-	555
85-89	-	-	768	-	1.614
80-84	-	-	1.068	-	2.591
75-79	-	-	2.337	-	2.843
70-74	-	-	5.201	-	3.649
65-69	-	-	6.040	-	2.642
60-64	5	-	8.005	-	2.831
55-59	1.218	-	9.196	-	1.812
50-54	7.022	-	5.290	-	1.119
45-49	6.563	-	1.281	-	558
40-44	5.141	-	271	-	218
35-39	6.834	200	186	5	170
30-34	8.254	600	429	6	106
25-29	13.441	1.600	145	5	75
- 25 ans jaar	24.940	1.057	53	2	113
total totaal	73.418	3.457 (x)	40.270	18	20.996

(x) estimation - raminn

Source : données statistiques de l'Administration des pensions
 (1) Ces effectifs comprennent un total d'environ 12.865 bénéficiaires d'un cumul de pensions

Bron : statistische gegevens van de Administratie der Pensioenen
 (1) Deze effectieven omvatten een totaal van ongeveer 12.865 gerechtigden op een cumulatie van pensioenen

Secteur public

(actifs et pensionnés) par classes d'âge au 30.6.1985

Openbare sector

(actieven en gepensioneerden) per leeftijdsklassen op 30.6.1985

ACTIFS
ACTIEVEN

PENSIONS DE RETRAITE
RUSTPENSIOENEN

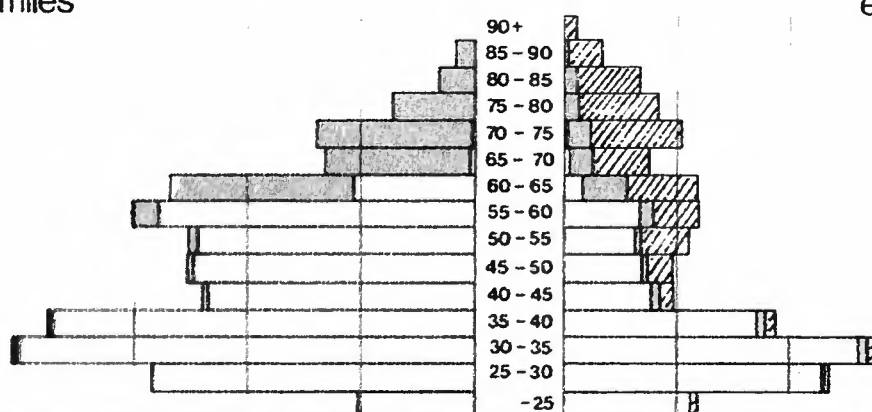
PENSIONS DE SURVIE
OVERLEVINGSPENSIONEN

hommes-mannen

femmes-vrouwen

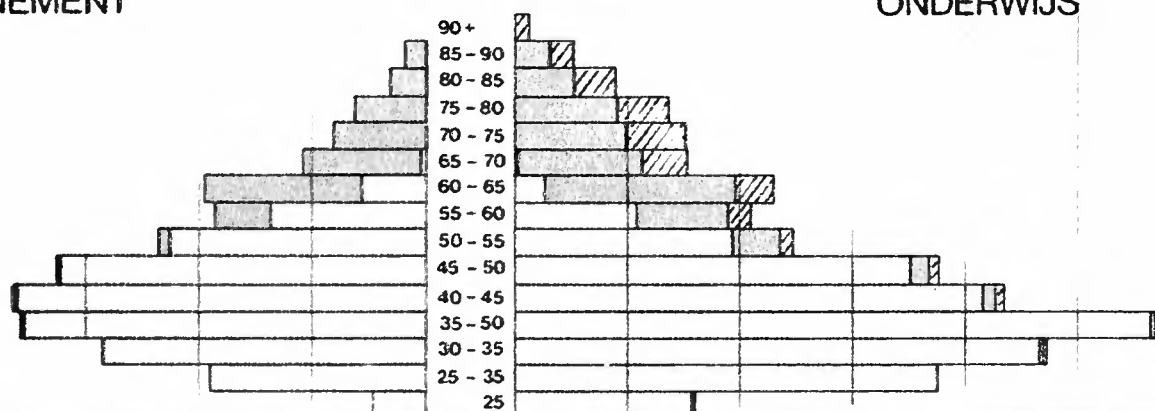
MINISTERES, PARASTATAUX
et assimilés

MINISTERIES, PARASTATALEN
en gelijkgestelden

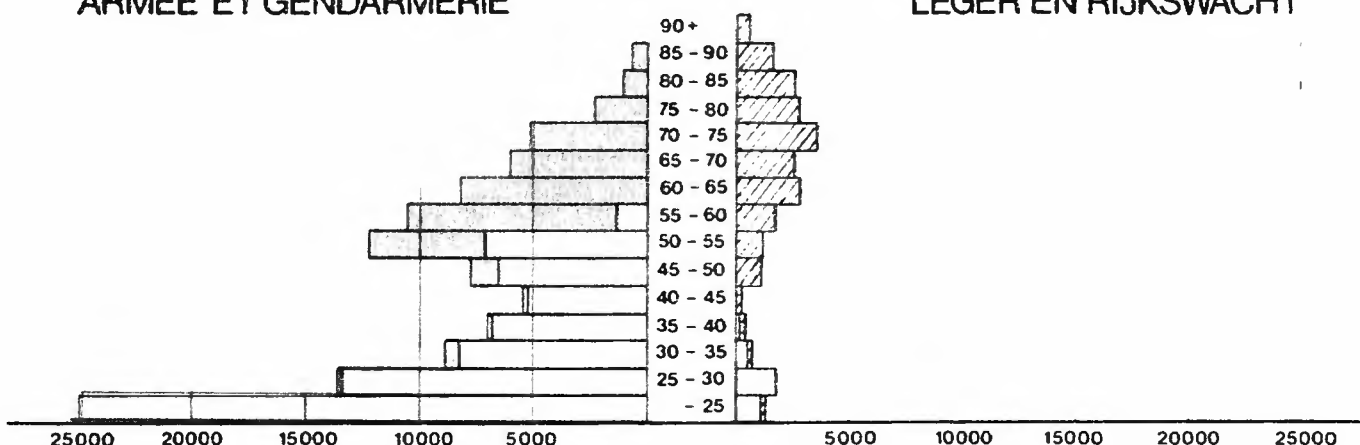
ENSEIGNEMENT

ONDERWIJS

ARMEE ET GENDARMERIE

LEGER EN RIJKSWACHT

EVOLUTION DES GROUPES DE POPULATION ACTIVE - RAPPORT COTISANTS/PENSIONNES (1970-1985)
EVOLUTIE VAN DE ACTIEVE BEVOLKINGSGROEPEN - VERHOUDING BIJDRAGEPLICHTIGEN/GEPIENSIONNEERDEN (1970-1985)

TRAVAILLEURS SALARIES - WERKNEMERS

ASSUJETTIS - ONDERWORPENEN

Actifs - Actieven
Non actifs - Non actieven
- chômeurs - werklozen
- prépensionnés - brugpensionneerden
- invalides - invaliden
- total non actifs - totaal aantal non actieven

Total des assujettis - Totaal aantal onderworpenen

PENSIONNES - GEPIENSIONNEERDEN

Total des pensions (retraite + survie)
Totaal aantal pensioenen (rust + overleving)
Total des pensionnés (cumuls déduits)
Totaal aantal gepensioneerden (na aftrek cumulatiegevallen)

RAPPORT COTISANTS/PENSIONNES (pour 10 pensionnés)

VERHOUDING BIJDRAGEPLICHTIGEN/GEPIENSIONNEERDEN (voor 10 gepensioneerden)

	1 9 7 0	1 9 8 5
	2.358.292(1)	2.210.479(2)
71.261(3)		493.814(4)
--		120.836(5)
90.516(6)		164.985(7)
151.777		779.535
2.520.069		2.990.119
1.029.987(8)		1.512.651(9)
918.973(10)		1.309.539(11)
$10 \times \frac{(1)}{(10)} = 26$		$10 \times \frac{(2)}{(11)} = 17$

- (1)(2) Rapports O.N.S.S. 30.6.1970 et 30.6.1985 : salariés du secteur privé et contractuels du secteur public
(3)(4) Statistiques ONEm 30.6.1970 et 30.6.1985 : les chômeurs au 30.6.1985 comprennent 455.530 demandeurs d'emploi et 38.284 chômeurs de plus de 50 ans, non demandeurs d'emploi
(5) Statistiques ONEm 30.6.1985 comprenant 96.816 prépensionnés conventionnels et 24.020 prépensionnés légaux
(6)(7) Statistiques I.N.A.M.I. 30.6.1970 et 30.6.1985
(8)(11) Statistiques C.N.P.R.S. 1.1.1971 et 1.1.1986

- (1)(2) Verslagen R.S.Z. 30.6.1970 en 30.6.1985 : werknemers van de privé-sector en contractuelen van de openbare sector
(3)(4) Statistieken R.V.A. 30.6.1970 en 30.6.1985 : de werklozen op 30.6.1985 omvatten 455.530 werkzoekenden en 38.284 niet werkzoekenden van 50 jaar en meer
(5) Statistieken R.V.A. 30.6.1985 welke 96.816 conventionele en 24.020 wettelijke brugpensionneerden omvatten
(6)(7) Statistieken R.I.Z.I.V. 30.6.1970 en 30.6.1985
(8)(11) Statistieken R.R.O.P. 1.1.1971 en 1.1.1986

TRAVAILLEURS INDEPENDANTS - ZELFSTANDIGEN

ASSUJETTIS-VERZEKERINGSPLICHTIGEN

Cotisations pleines - Volle bijdragen
Autres assujettis - Andere verzekeringsplichtigen
- cotisations réduites - verminderde bijdragen
- catégories exonérées - vrijgestelde categorieën
- total autres assujettis - totaal andere verzekeringsplichtigen

Total des assujettis - totaal aantal verzekeringsplichtigen

PENSIONNES - GEPIENSIONNEERDEN

Total des pensions (retraite + survie)
Totaal aantal pensioenen (rust + overleving)
Total des pensionnés (cumuls déduits)
Totaal aantal gepensioneerden (na aftrek cumulatiegevallen)

RAPPORT COTISANTS/PENSIONNES (pour 10 pensionnés)

VERHOUDING BIJDRAGEPLICHTIGEN/GEPIENSIONNEERDEN (voor 10 gepensioneerden)

	575.865(12)	499.573(13)
88.973		123.592
23.683		37.684
112.656(14)		161.276(15)
688.521		660.849
274.230(16)		466.070(17)
259.226(18)		441.942(19)
$10 \times \frac{(12)}{(18)} = 22$		$10 \times \frac{(13)}{(19)} = 11$

- (12)(13) Statistiques I.N.A.S.T.I. 31.12.1970 et 31.12.1985
(14)(15) Id. : les cotisations réduites sont celles qui n'ouvrent pas de droit à la pension (complémentaires, etc ...) et les catégories exonérées visent l'assimilation-maladie, les femmes mariées à faibles revenus, etc ...
(16)(19) Statistiques C.N.P.R.S. 1.1.1971 et 1.1.1986

- (12)(13) Statistieken R.S.V.Z. 31.12.1970 en 31.12.1985
(14)(15) Id. : de verminderde bijdragen zijn deze welke geen recht geven op het pensioen (bijberoep, enz ...) en de vrijgestelde categorieën beogen de gelijkstelling-ziekte, de gehuwde vrouwen met geringe inkomsten, enz ...
(16)(19) Statistieken R.R.O.P. 1.1.1971 en 1.1.1986

SECTEUR PUBLIC - OPENBARE SECTOR

ACTIFS (cotisants) - ACTIEVEN (bijdrageplichtigen)

Ministères, armée, enseignement - Ministeries, leger, onderwijs
S.N.C.B. et parastataux - N.M.B.S. en parastatalen
Pouvoirs subordonnés - Ondergeschikte besturen
Total - Totaal

PENSIONNES - GEPIENSIONNEERDEN

Ministères, armée, enseignement - Ministeries, leger, onderwijs
S.N.C.B. et parastataux - N.M.B.S. en parastatalen
Pouvoirs subordonnés - Ondergeschikte besturen
Total des pensions (retraite + survie)
Totaal aantal pensioenen (rust + overleving)
Total des pensionnés (cumuls déduits)
Totaal aantal gepensioneerden (na aftrek cumulatiegevallen)

RAPPORT COTISANTS/PENSIONNES (pour 10 pensionnés)

VERHOUDING BIJDRAGEPLICHTIGEN/GEPIENSIONNEERDEN (voor 10 gepensioneerden)

380.758	444.315
115.969	190.720
120.299	193.856
617.026(20)	828.891(21)
135.891(22)	201.862(23)
59.327(24)	72.483(25)
31.056(26)	55.597(27)
236.274(28)	329.942(29)
221.500(30)	309.370(31)
$10 \times \frac{(20)}{(30)} = 28$	$10 \times \frac{(21)}{(31)} = 27$

- (20)(21) Statistiques Fonction publique 30.6.1970 et 30.6.1985
(22)(23) Budget des pensions (documents parlementaires)
(24)(31) Administration des Pensions, statistiques générales. Parmi les pouvoirs subordonnés (20), les communes non affiliées à la Caisse de Répartition ont fait l'objet d'une estimation. Les cumuls de pensions (30)(31) ont été basés sur la proportion constatée dans la statistique de l'Administration des Pensions au 1.1.1986

- (20)(21) Statistieken Openbaar Ambt 30.6.1970 en 30.6.1985
(22)(23) Begroting van pensioenen (parlementaire documenten)
(24)(31) Administratie der Pensioenen, algemene statistieken. Wat de ondergeschikte besturen betreft (20) werd voor de bij de Omslagkas niet aangesloten gemeenten een raming gemaakt. Het aantal cumulaties van pensioenen (30)(31) werd vastgesteld op grond van de verhouding weergegeven in de statistiek van de Administratie der Pensioenen op 1.1.1986

Evolution des groupes de population active Rapport entre cotisants et pensionnés

Evolutie van de actieve bevolkingsgroepen Verhouding tussen bijdrageplichtigen en gepensioneerden

SALARIES-WERKNEMERS

INDEPENDANTS-ZELFSTANDIGEN

SECTEUR PUBLIC-OPENBARE SECTOR

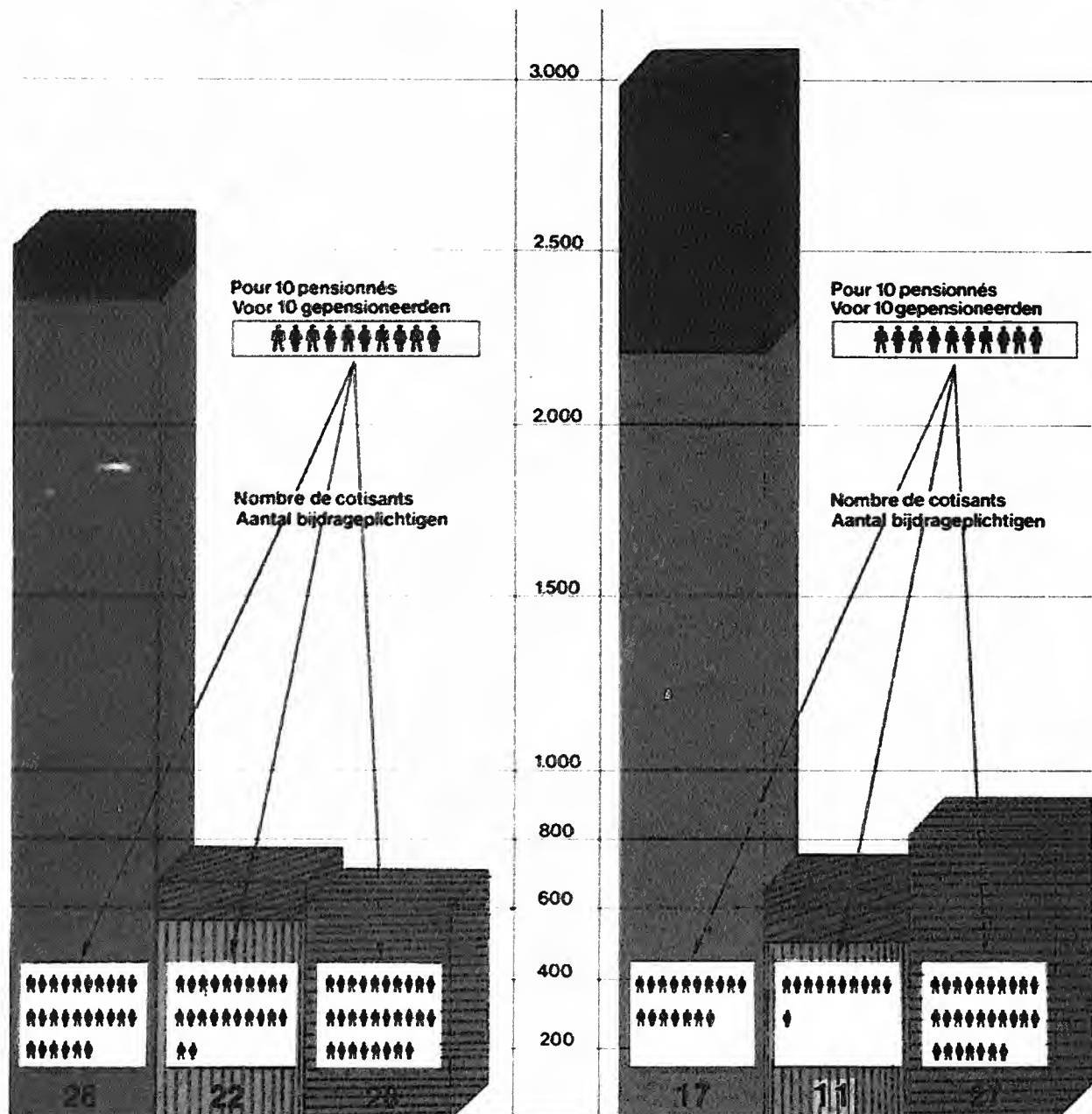
NON ACTIFS
NON ACTIEVEN
ACTIFS
ACTIEVEN

NON COTISANTS ET COTISATIONS REDUITES
NIET BIJDRAGEPLICHTIGEN EN VERMINDERDE BIJDAGEN
COTISATIONS PLEINES
VOLLE BIJDAGEN

NON COTISANTS ET COTISATIONS REDUITES
NIET BIJDRAGEPLICHTIGEN EN VERMINDERDE BIJDAGEN
COTISATIONS PLEINES
VOLLE BIJDAGEN

1970

1985

En milliers. In duizendtallen

EVOLUTION DE L'EFFECTIF DES PENSIONNES ET DES CHARGES DE PENSION
EVOLUTIE VAN HET AANTAL GEPENSIONEERDEN EN VAN DE PENSIOENLASTEN

ANNEE JAAR	TRAVAILLEURS SALARIES - WERKNEMERS					TRAVAILLEURS INDEPENDANTS-ZELFSTANDIGEN					SECTEUR PUBLIC - OPENBARE SECTOR				
	pensions (R+S) pensioenen (R+O)		charges(milliards) lasten(miljarden)			pensions (R+S) pensioenen (R+O)		charges(milliards) lasten(miljarden)			pensions (R+S) pensioenen (R+O)		charges(milliards) lasten(miljarden)		
	nombre aantal	% croissance - groei	sans mesures d'économie zonder bespar.maatregelen	réelles werkelijke		nombre aantal	% croissance - groei	sans mesures d'économie zonder bespar.maatregelen	réelles werkelijke		nombre aantal	% croissance - groei	sans mesures d'économie zonder bespar.maatregelen	réelles werkelijke	
				montant - bedrag	% croissance - groei				montant - bedrag	% croissance - groei				montant - bedrag	% croissance - groei

EVOLUTION A PRIX COURANTS DE 1977 à 1987 - EVOLUTIE AAN LOPEDE PRIJZEN VAN 1977 TOT 1987

	(1)		(2)	(3)		(4)		(5)	(6)		(7)		(8)	(9)	
1977	1.151.401	100		128,3	100	400.843	100		29,4	100	157.750	100		45,8	100
1978	1.175.036	102,1		139,1	107,6	409.167	102,1		30,7	104,4	163.106	103,4		50,1	109,4
1979	1.207.637	104,9		154,-	120,-	417.254	104,1		32,-	108,8	168.359	106,7		55,7	121,6
1980	1.229.675	106,8		175,4	136,7	422.054	105,3		33,9	115,3	174.886	110,9		62,5	136,5
1981	1.245.866	108,2		192,6	150,1	425.042	106,-		36,2	123,1	181.111	114,8		70,4	153,7
1982	1.259.040	109,3	213,6	210,4	164,-	430.342	107,4	39,3	39,2	133,3	187.342	118,8	79,8	77,7	169,7
1983	1.269.292	110,2	232,1	227,1	177,-	432.589	107,9	41,8	41,7	141,8	193.673	122,8	88,8	84,-	183,4
1984	1.289.005	112,-	251,4	240,6	187,6	436.959	109,-	44,2	43,4	147,6	199.507	126,5	98,4	89,7	195,9
1985	1.309.539	113,7	274,5	253,2	197,3	441.942	110,3	46,5	44,5	151,4	207.261	131,4	107,7	95,8	209,2
1986	1.331.140	115,6	289,8	265,2	206,7	447.500	111,6	47,4	45,2	153,7	214.504	136,-	114,1	101,4	221,4
1987	1.354.545	117,6	303,8	271,1	211,3	451.500	112,6	47,9	44,9	152,7	222.330	140,9	119,4	104,8	228,8

(1)(4) Statistiques C.N.P.R.S. (cumuls déduits) - Statistieken R.R.O.P. (na af trek cumulatiegevallen)

(2)(5)(8)(9) Budget des pensions (documents parlementaires) - Beoordeling van pensioenen (parlementaire documenten)

(3) Comptes C.N.P.T.S. - Rekeningen R.W.P.

(6) Comptes I.N.A.S.T.I. - Rekeningen R.S.V.Z.

(7) Statistiques Administration des Pensions - Statistieken Administratie der Pensioenen

PREVISIONS A PRIX CONSTANTS DE 1987 A 2000 - VOORUITZICHTEN AAN CONSTATE PRIJZEN VAN 1987 TOT 2000

	(10)		(11)		(12)		(13)		(14)		(15)	
1987	1.354.545	100	271,1	100	451.500	100	44,9	100	222.330	100	104,8	100
1988	1.369.967	101,1	278,9	102,9	455.000	100,3	45,4	101,1	228.640	102,8	108,4	103,4
1989	1.386.331	102,3	283,7	104,6	458.400	101,5	45,6	101,6	234.905	105,7	111,6	106,5
1990	1.406.142	103,8	288,6	106,5	461.900	102,3	45,9	102,2	240.815	108,3	114,6	109,4
1991	1.424.720	105,2	294,3	108,5	465.600	103,1	46,-	102,4	246.475	110,9	117,3	111,9
1992	1.442.828	106,5	300,2	110,7	469.500	104,-	46,1	102,7	252.025	113,4	120,-	114,5
1993	1.462.504	108,-	306,2	112,9	473.600	104,9	46,2	102,9	257.000	115,6	122,4	116,8
1994	1.481.281	109,4	312,3	115,2	477.900	105,8	46,4	103,3	261.745	117,7	124,7	119,-
1995	1.500.228	110,8	318,6	117,5	482.400	106,8	46,5	103,6	266.260	119,8	126,8	121,-
1996	1.518.153	112,1	324,9	119,8	487.100	107,9	46,6	103,8	270.550	121,7	128,8	122,9
1997	1.535.293	113,3	331,4	122,1	492.000	109,-	46,6	103,8	274.910	123,6	130,8	124,8
1998	1.552.075	114,6	338,1	124,7	497.000	110,-	46,7	104,-	279.295	125,6	132,9	126,8
1999	1.567.678	115,7	344,8	127,2	502.000	111,2	46,7	104,-	283.700	127,6	134,9	128,7
2000	1.579.717	116,6	351,7	129,7	507.000	112,3	46,8	104,2	288.280	129,7	137,1	130,8

(10)(11) Prévisions O.N.P.T.S. - Vooruitzichten R.W.P.

(12)(13) Prévisions actuariat Classes moyennes - Vooruitzichten actuariaat Middenstand

(14)(15) Prévisions Administration des Pensions - Vooruitzichten Administratie der Pensioenen

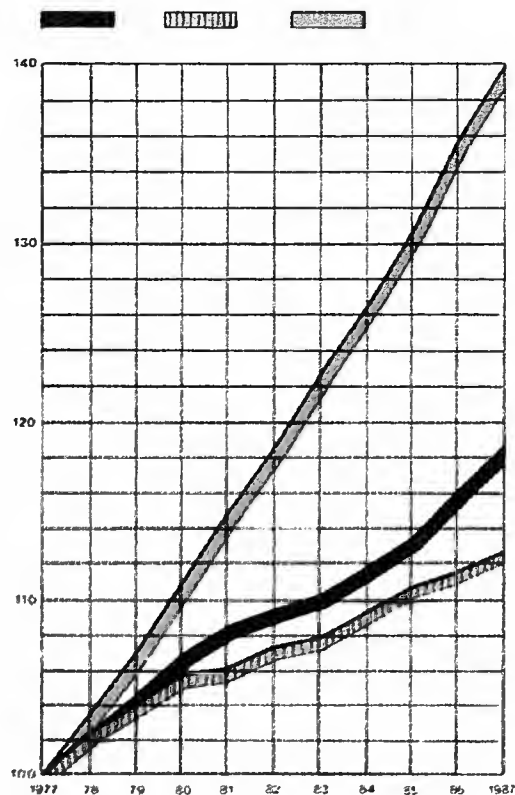
EFFECTIFS DES PENSIONNES AANTAL GEPENSIONNEERDEN

EVOLUTION DE 1977 A 1987 (1977=100)
EVOLUTIE VAN 1977 TOT 1987 (1977=100)

SALARIES
WERKNEMERS

INDEPENDANTS
ZELFSTANDIGEN

SECTEUR PUBLIC
OPENBARE SECTOR

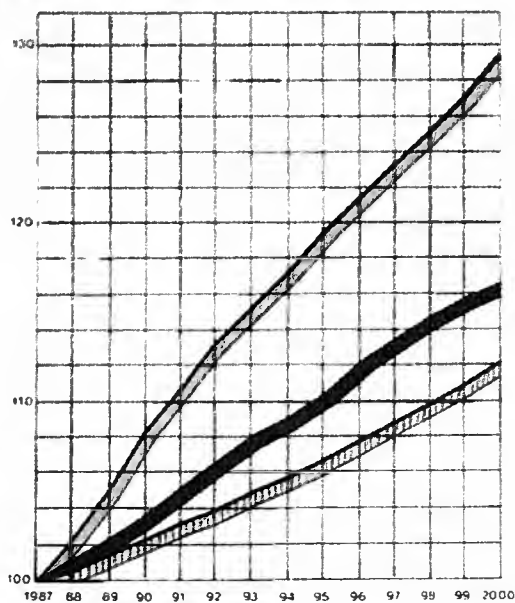

PREVISIONS DE 1987 A 2000 (1987=100)
VOORUITZICHTEN VAN 1987 TOT 2000 (1987=100)

SALARIES
WERKNEMERS

INDEPENDANTS
ZELFSTANDIGEN

SECTEUR PUBLIC
OPENBARE SECTOR

DEPENSES DE PENSION PENSIOENUITGAVEN

EVOLUTION A PRIX COURANTS DE 1977 A 1987 (1977=100)
EVOLUTIE AAN LOPENDE PRIJSINDEX VAN 1977 TOT 1987 (1977=100)

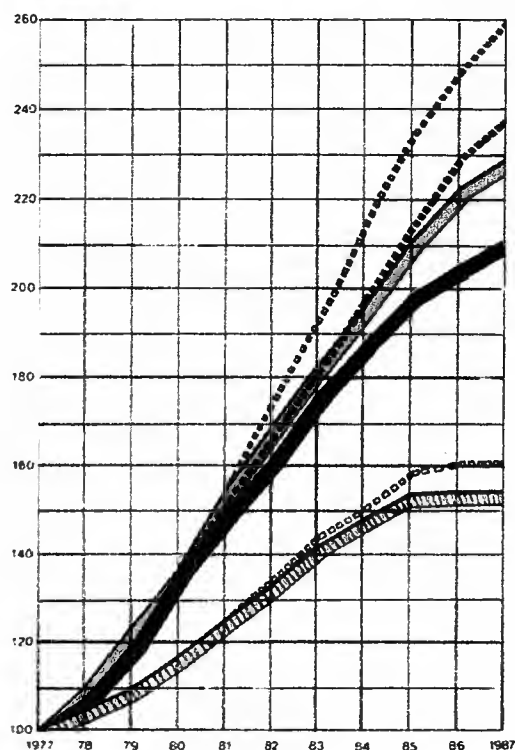
SALARIES
WERKNEMERS

INDEPENDANTS
ZELFSTANDIGEN

SECTEUR PUBLIC
OPENBARE SECTOR

— Croissance sans mesures d'économie
Groei zonder besparingsmaatregelen

— Croissance réelle
Werkelijke groei

PREVISIONS A PRIX CONSTANTS DE 1987 A 2000 (1987=100)
VOORUITZICHTEN AAN CONSTATE PRIJSINDEX
VAN 1987 TOT 2000 (1987=100)

SALARIES
WERKNEMERS

INDEPENDANTS
ZELFSTANDIGEN

SECTEUR PUBLIC
OPENBARE SECTOR

